

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!**

ТЕШКИЛДАЙ КОМИТЕТДИН МАЛУМАТ

2000-йисалай инихъ къадим Ахцега “Шарвили” эпосдин сувар кыле тухуза. Ци ам 15-сеферда кыле тухудай юбилейдинди жедда. Адаз хъсан газурвилерни аквазва.

“Шарвили” эпосдин сувар гъар йисуз июндин эхиримжи киш юкъуз кыле тухвайди рикел хкин. Амма ци ам и юкъуз кыле тухуз жезвач. Вучиз лагайтла, июндин эхиримжи киш югъ (28-июнь) чи мусурманрин Рамазандин вацран сивер хуьдай йикъал гьалтзава. “Шарвили” эпосдин кылин мурадрикый сад чна чи халкъдин адетрал амал авун тирди фикирда къуна, сувар тешкилдай комитетди “Шарвили” эпосдин юбилейдин сувар ци 2-августдиз кыле тухунин къарар къабулна.

Чна виридаз 2-августдиз республикадин дережада кыле тухудай лезги халкъдин игитвилер эпосдин суварик къадим Ахцега хуьруьз атун теклифзава.

Общественности веревирд ийида

Чалариз талукъ проект

РД-дин Кылин ва Гьукматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информатсиядин управлениди хабар гузвайвал,

15-июлдиз Дагъустан Республикадин Гьукматда РД-дин Гьукматдин Председателдин Сад лагай заместитель Анатолий Къарибован регъбервилек кваз “Дагъустандин халкъарин чаларин гьакъиндай” закондин проект гьалунин мярекат кыле фена.

Рикел хкин: Дагъустандин территорияда чпин кылдин чалар авай 28 халкъ (этносар, миллетар): аварар, агъулар, азербайжанвияр, андивияр, архивияр, ахвахвияр, багвалинар, бжтавияр, ботлихвияр, гинухар, годоберинар, гунзитар, даргияр, дидойвияр (цезар), чувудар (татар), каратавияр, къумуькар, лаквияр, лезгияр (куьревияр), ногъайвияр, урусар, рутулвияр, табарасанар, тиндивияр, хваршинар, цахурар, чамалинар, чеченар яшамаш жезва.

Дагъустан Республикади вичин халкъариз государстводин, общественный ва хуси уьмуьрда дидед чалар ишлемишдай, абур къвачел ахкъалдарунин, хуьнин ва вилик тухунин патахъай къайгъударвал ийидай шартлар тайнарзава.

Дагъустандин халкъар ва абурин векилар дидед чаларив чпин руьгъдин девлетдив хъиз къадирлудаказ эгечлун, абур дидед чалар жезмай къван вилик тухун, вичел рахазвай ксарин къадардилай аслу тушиз а чаларикый гъар садав гьурметдивди эгечлун лазим я.

И законди Дагъустанда чалариз талукъ политикадин умуми принципар, Дагъустандин халкъарин чалар азаддаказ вилик тухунин, абур дуьзгъун квалубда тунин ва ишлемишунин заминвилер, миллетрин арада алакъа хуьдай чалаз талукъ правовой къайда ва Дагъустандин халкъарин чалар ишлемишунин барадай граждандин ихтиярар тайнарзава.

Месэла веревирд авунин сергъатра аваз Анатолий Къарибова рикел хкайвал, гъиле авай йисан сифте къилера РД-дин Кыл Рамазан Абдулатипова РАН-дин ДНЦ-дин президиумдин патав гвай илимдин Советдин заседанида иштиракна. А заседанидал республикада чалариз талукъ политикадихъ галаз алакълу месэлаяр веревирдна.

“Алай вахтунда Дагъустанда чи чалар хуьн ва вилик тухун патал лап гзаф крар ийизва. Идахъ галаз сад хъиз, “Дагъустандин

халкъарин чаларин гьакъиндай” закон гилани къабулнавач. Закон гъазуруни талукъ къвалах регъятди туш, ам гегъеншдаказ веревирд авун лазим я. Закондин гъазурнавай проектди Дагъустан Республикада чалар кардик хуьнин правовой бинеяр ва абур чирун ва вилик тухун патал шартлар яратмишунин барадай государстводин везифаяр тайинардай мумкинвал гуда, республикада ишлемишзавай вири чаларив сад хътин дережада гьурметдивди эгечлун таъминарзава», - кьейдна Анатолий Къарибова.

Залда авайбуру закондин теклифнавай проектдин терев рейсдвилелди хвена, гъа са вахтунда адан винел къвалах хъувун чарасуз тирди кьейдна, гъакъни чпин са жерге теклифарни раижна. РАН-дин ДНЦ-дин чалан, литературадин ва искусстводин Институтдин директор Мегъамед Мегъамедова кьейд авурвал, эхиримжи гъисабда законди менфятлудаказ къвалахун лазим я.

“И закон къабулайдалай гьугъуьниз чалариз талукъ политика дегихъ хуьн лазим я, вучиз лагайтла чи милли чаларин - гъам чпел кел-кхъин авай, гъамни чпел кел-кхъин

▶ 2

Москва шегъер, Тверская куьче, 13, Москвадин мэр С.С.СОБЯНИНАЗ

Гьурметлу Сергей Семенович! 15-июлдиз Москвадин метрополитенда гзаф къадар инсанар телеф хъунал гъайи мусибат арадал атана лагай бедбахтвилер хабар Дагъустандин агъалийри рикел тлап гьатуналди къабулна.

Гьурметлу Сергей Семенович, за Куь ва и бедбахтвилер нетижада хасаратвал хъайи вирибурун дерт риклин сидкъидай пайзава, телеф хъайибурун хизанриз, мукъва-къилийриз, дериндай хажалат члугуналди, башсагълугъвал гузва.

Дагъустан Республикадин Кыл РАБДУЛАТИПОВ

СЕБЕБ - РУГУН ТАВУНВАЙ ЯД

Турбайра аваз гъанвай хъвадай яд ерисузди хуьнин нетижада Дагъустандин Огни шегъерда ратарин азарди къил хкажна, дизентерия арадал гъизвай микробар жагъана, хабар гузва Роспотребнадзордин РД-да авай управленидай.

Дизентерия азар акатнавайбуру асул гъисабдай шегъердин вини къилляй малум хъана. Ина централизованнавай къайдада целди таъминарунин къвалах писдаказ тешкилнава. Тайинарнавайвал, азар акатнавай вирибуру ругун тавунвай яд ишлемишзавай.

Идалай вилик Дагъустандин минздравдин пресс-къуллугъди хабар гайивал, 10-июлдилай 14-июлдилай Дагъустандин Огни шегъерда ратарин агъур азарар акатунин 69 дуьшуьш малум хъана. Алай гьафтедин ислен йикъан делилградди, 22 кас, гъа гъисабдай 16 аял, больницада ама.

АДМИНИСТРАЦИЯДИ ИНКАРНА

Мегъарамдхуьрун райадминистрацияди райондин кыл Фарид Агъмедов къанун-къайда хуьдай органдин къуллугъчийри къунвайдан патахъай са бязи СМИ-ри ислен юкъуз чукурай малуматдин керчеквал инкарна.

“Ам къадай къван чкадал атайди туш. Райондин кылин диде-бубадин къвале кьекъвена ва адан вичин машиндин къенепатаз килигна, идалай гьугъуьниз адавай багъишламишун тлаабна. Ихътин гьерекатар кыле тухвайбуру дагъустанвияр тушир, абур я Ростовдай, я Москвадай атанвай оперативникар тир. Абуру чпи гъиле-гъилди агакънавай делилрин керчеквал ахтармишнавайди я лугъуз баянар гана”, - малумарна муниципальный райадминистрациядин кыл Гъабибулагъ Мурадалиева.

ОБЩЕСТВО

Махачкъала шегъердин Кировский райадминистрацияди, кыле Салигъ Сагидов аваз, “Дельфин” санаторийда авай Украинадай катнавайбуру патал къадим Дербентдиз экскурсия тешкилна. 96 кас катнавайбурукай 37 аялар я.

▶ 2

УЬМУЬР

Райондин кылин заместитель Адил Шагвердиев, УСЗН-дин начальник Эсед Арабов ва анин пешекар Назлухан Мирзабегова игит хизандиз мугъман хъана. Муштулук гайидалай къулуьхъ абур Абасагъеврин хизандив пишкешдин 300 агъзур манат вахкана.

▶ 20

Къилин редактордин гаф Игитвиллин твар ганач. Гъайиф

Са тахсирни квачир миллионралди инсанар телефай Ватандин Чехи дяве. Адан твар кьур гьар сеферда бедендиз зурзун акъатда. Хуруйрал орденарни медалар алай ветеранар акурла, юкь агъузна икрам ийиз клан жеда. Акъулди-вай къатлуз жезвач, мад Украинада вучиз фашизмди кьил хкажнаватла. Вири дунья лувиле къаз алахъай а пехъи душмандал гъалибвал къазанмишай урус халкъдал вучиз ана гьил хкажнаватла.

Алай вахтунда чна Чехи Гъалибвиллин 70 йисан юбилейдин гурлу межлис кьурмишун патал гъазурвилер аквазва. А дяведа телеф хъайибур жагъур хъувунин гьерекатни квердавай гегенш жезва. Калмыкиядай тир журналист Андрей Цобдаева и кардик иллаки еке пай кутава. "Дяведин есирдин къисмет" ктабдин автор тир ам Артем Боровикан тварунихъ галай гьундуьр дережадин "Виклегал. Намус. Устадвал" премиядизни лайихлу хъанва. 8-майдиз акъатай "Лезги газетда" чна и дяведа чеб Советрин Союздин Игитвиллин твар гун патал къалура, амма и чехи награда жуьреба-жуьре себебралди чпиз гун тавур 9 дагъустандин сизгъ чапнай. А бур жагъур хъувурдини гъа Андрей Цобдаев тир.

А сиягда чи ватангъгли Магометов Абдулла Жалиловичан тварни авай (адан фамилия чна гъа наградадин чарче авайвал тунва). Ам Свердловский Яру Пайдах авай гвардиядин танкарин 61-бригададин автоматчикрин моторизоватнавай батальондин автоматчик тир. 1944-йисан мартдалди Абдулла Жалилович Кьиблепатан фронтда хъана. 1943-йисуз хъайи хер сагъар хъувурдалай гуьгъуьниз ам Украинадин фронтдиз акъатна. Июлдин вацра адал къвед лагъай сеферда хирер хъана.

Советрин Союздин Игитвиллин твар гун патал гъазура адан наградадин чарче къейднава: "Автоматчикрин сад лагъай ротадин автоматчикриз, танкарихъ галаз фена, душманди кьунвай Подьерков хурел гъужум авунин ва ам душмандикай азад хъувуна чи армиядин частариз Львов шегъердихъ фидай рехъ ачух хъувунин тапшуругъ ганвай. Гъеле хурьуз мукъва жедалди абуруз душманди гуьлле гуз башламишна. Женгиник чи автоматчикари экечина. Гуьлле гузвай терефдихъ гьерекатай Абдулла Магометов бирдан са десте фрицрал расалмиш хъана. Абурукай къуд ада гъиле-гъилди гуьлле гана тергна. Са фрици гадарай гранатди адан гъилерал, чинал хирер авуна. Ятлани ам вич вичивай къакъатнач, барабарсуз кьиле феи женгина ада мад пуд фриц тергна. Гъатта вичин гъутар кардик кутуналдини. Са Абдулла Магометова ирид фриц терг авуни амай аскерарни руьгъламишна ва чпиз гайи тапшуругъ абуру агалкъунралди кьилизни акъудна".

Виклегал аскер автоматчикрин моторизоватнавай батальондин гвардиядин капитан Бендрикова 1944-йисан 21-июлдиз Советрин Союздин Игитвиллин твар гун патал къалура. 22-июлдиз адан наградадин чарчел Свердловский Яру Пайдах авай гвардиядин танкарин 61-бригададин командир, гвардиядин полковник Жукова къул члугуна. 31-июлдиз и чарчел Уралдин гуьгъуьллу гвардиядин Яру Пайдах авай танкарин 10-корпусдин командир, танкарин къушунрин гвардиядин генерал-майор Белова вичин къул эцигна.

Наградадин чарчел армиядин Военный Советдин кьарар алач. Я адал фронтдин къушунрин командующий, Советрин Союздин Игитвиллин генерал-полковник Лелюченкодин, я фронтдин Военный Советдин член, танкарин къушунрин гвардиядин генерал-майор Гуляеван къулар алач. Себейрай гила, гьелбетда, чавайни кьил акъудиз жедач.

Магометов Абдулла Жалилович 1910-йисуз дидедиз хъана. Дяве башламиш хъайи 1941-йисуз Махачкъала шегъердин военкоматдай фронтдиз рекъе гъатна. Адан ери-бине гъинай ятла чидач. Са кар якъин я: фронтда ада игитвал къалурадалай инихъ дуьмдуьз 70 йис тамам хъанва. (1944-йисан июль-2014-йисан июль).

И йикъара Андрей Цобдаев чи редакциядиз атанвай. Ада чаз гайи сиягда авай 27 дагъустанви женгера къалура къегъалвилерай гьосударстводин виридалайни чехи награда тир Ленинан орден гун патал командирри къалура, полкарин, дивизийрин, корпусрин, армиярин командирри абурал къулар члугуна. Амма ахпа са гъихътин ятлани себебралди къушунрин штабра и чехи награда Яру Пайдахдин ордендалди эвезай ва ихътин маса дуьшуьшар хъана.

Андрей Цобдаева чаз гъайи сиягда чи ватангъглияр тир къве къегъал хчин тварарни ава. Рзаханов Мегъамед (бубадин твар къейднавач) 1913-йисуз дидедиз хъана. Дербентдин райвоенкоматдай дяведиз фена, Ленинан орден гун патал 1944-йисан 30-июндиз къалура. Мусаев Саид Мусаевич 1921-йисуз дидедиз хъана. Буйнакский райвоенкоматдай дяведиз фена, Ленинан орден гун патал 1945-йисан 29-апрелдиз къалура. Андрей Цобдаева ихтилат авурвал, Саид Мусаевичан ери-бине Хив райондай я. Адаз Александр Невскийдин, Яру Пайдахдин, Женгинин Яру Пайдахдин ва маса орденар ава.

Гъелелиг и къегъал чи ватангъглийриз наградаяр гун патал туькьурай чарар чи гъиле гъатнавач. Гъатайтла, чна абурукайни кьез хабар гуда.

Гила гьосударстводин виридалайни чехи награда яз хъайи Ленинан орден амач. И кар фикрда къуна, ам агакь тавурбурун мукъва-къилийриз, вири халкъдиз чеб и наградадиз лайихлу хъайибур къалура къегъалвилерикай хабар гайитла, им а инсафсуз дяведи арадал гъайи магърумвилерихъ галаз санал чи игит рухвайрини рушари къалура игитвилерни чна рикелай ракур тийизвайвилин халис лишанрикай сад жедайдал клусни шак алач.

Чалариз талукъ проект

1

авачир чаларин - жигъетдай, абур чирунин жигъетдай арадал атанвай гьалар лап муракабур я. Гьелбетда, закон чалариз талукъ политика дегишардай асул такъат туш, гъа проект кьилиз акъудуниз талукъ тайин тир программани герек я», - лагъана ада.

РД-дин образованидин, илимдин ва жегилриз талукъ политикадин министрдин сад лагъай заместитель Ширали Алиева алай йисан майдиз "РД-да образованидин гъакъиндай" Закон къабулнавайдакь лагъана. А Законда Дагъустандин тарихда сифте яз школайра аялриз неинки урус члалал, гъаки дидед члаларални тарсар гун мажбури кар тирди къалурнава.

А.Къарибован гафаралди, проектдин винел къвалах хъийидай члвуз эксперти ва министерствойрин, ведомствойрин векилри авур къейдер фикрда къада. Ада гъиле авай вацран эхирра проект обществен-

ный яб акалунар кьиле фидай члвузни веревирд-дайди къейдна.

Гуьруьшдин эхирдай и мярекатдин иштиракчий-рикай ибарат яз махсус комиссия тешкилна. Ада закондин проектдик вацран эхирдалди вичин теклифар кухтада.

Месэла веревирд авунин карда РАН-дин ДНЦ-дин председатель Хизри Амиханова, РД-дин милли политикадин рекъай министрдин сад лагъай заместитель Баганд Мегъамедова, РД-дин юстициядин министерстводин законодательстводин ва коррупциядиз аксвал авунин рекъай управленидин начальник Къазимегъамед Сефикъурбанова, Дагъустан Республикадин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин кьенепатан политикадин ва территорияр вилик тухунин рекъай управленидин начальник Мавлидин Маликова, ДГУ-дин филологиядин факультетдин декан Шабан Мазанова ва маса ксари иштиракна.

Къайгъударвал

Украинадай мажбур хъана катнавайбур Дагъустан Республикада вахтуналди яшамаш хъуниз ва абурун тлуьн-хъуниз акъатзавай харжияр арадал хкунин месэла 15-июлдиз РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибова тухвай совещанидал веревирдна, хабар гузва РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди.

Анатолий Къарибова малумаривал, Украинадай катна атанвайбуруз пулдин такъатар чара авун патал республикадин Гъукуматди ачухнавай счеддиз 5 миллионни 110 агъзур такъатар янава. Ада Украинадай мажбур хъана атанвайбурухъ галаз къвалах тухунин жигъетдай министерствойри ва ведомствойри лазим тир серенжемар къабулзавайди развилелди къейдна.

"Гъукуматдин комиссиядин членар мукъвал-мукъ-

вал чкайрал физва. Жуьреба-жуьре серенжемар кьиле тухузва. Ик, республикадин здравоохраненидин министерстводи чиниз Украинадай атанвай мугъманрин сагъламвал авай гъал ахтармишун таъминарна. Зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай вилик финин министерстводи выставка-ярмарка тешкилна. И мярекат кьиле тухудай члвуз Украинадай катна атанвай ксар гъам Дагъустан Республикада, гъам санлай Россиядин Федерацияда зегъметдин базар авай гъалдихъ галаз танишарна", - лагъана А.Къарибова.

Ада алай вахтунда Украинадай катна атанвайбур чпин хушуналди хуьзвай "Леззет" ва "Дельфин" санаторийриз финансин жигъетдай куьмек гуни кваллах тешкилун чарасузди тирди къейдна.

Россиядин МЧС-дин Дагъустан Республикада авай Къилин управленидин эхиримжи делилралди, Украинадин территориядай Дагъустан Республикадиз катна атанвайбурун къадар 395 касдив агакьнава, абурукайни 123 кас аялар я.

SIM-картаяр гана

"Ватандиз зен" твар ганвай мергъяматлувилин серенжемдин сергъятра аваз, Украинадай катна атана, "Дельфин" ва "Леззет" турбазайра бинеламиш хъанвай ксариз гъакъисуздаказ 600 SIM-карта ганва.

Мергъяматлувилин и серенжемдик кьил кутурбур Махачкъала шегъердин Собранидин патав гвай Жегъилрин парламентдин членар, "Информационный общество вилик тухунин институт" АНО ва мобильный "Мегафон" ОАО оператор я.

Идалай гъейри, "Газпром трансгаз Махачкъала" ООО-дин коллективди Украинадай катна атанвайбур патал 500 агъзур манат пул чара авуна.

Дербентдиз - экскурсиядиз

Махачкъала шегъердин Кировский райадминистрацияди, кьиле Салигъ САГИДОВ аваз, "Дельфин" санаторийда авай Украинадай катнавайбур патал къадим Дербентдиз экскурсия тешкилна.

96 кас катнавайбурукай 37 аялар я. Абуруз сад лагъай сеферда чпин вилералди Россиядин виридалайни къадим шегъер ва Нарын-кала акуна.

С.Сагидова къейд авурвал, Махачкъала шегъердин кьилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай М.Сулеймановани и серенжем тухунин тереф хвена.

Экскурсия Дагъустандин виридалайни ажайиб чкайрикай санит чпин къвал-югъ туна катуниз мажбур хъанвайбурун гуьгъуьлар хкажун патал тешкилнавайди тир. Катнавайбуруз къадим шегъердиз авур сиягъат гзаф бегенмиш хъана. Абуруз Дербент шегъердин тарихди, анин инсанри, Каспий гуьлуьв агакьнавай къеледин цлари гъейранарна. Чаз акур вири чкайри лугъуз тежедай къван таъсирна, - лагъана Елена ЧУМАКОВАДИ.

Къунши гьосударстводай мажбур хъана атанвай Ольга Просандеевади катна атанвай вирибурун паттай Кировский райадминистрациядин кьил С.Сагидоваз, Махачкъала шегъердин руководстводиз Дербентдиз экскурсия тешкилунай, къенин юкьуз, клевера гъатна катна, атанвайбуруз гузвай куьмекдай риклин сидкъидай чухсагул лагъана.

С.Сагидова малумаривал, Кировский райадминистрацияди катнавайбуруз еке дикъет гузва. Кьилди къачуртла, абуруз куьмек гуни месэлаяр гъалун патал администрацияда махсус десте кардик кутунва. Чна абур недай-хъвадай продуктралди, пекпарталди таъминарзава. Администрациядин къуллугъчийри чпин са йикъан мажибни абурун хийирдиз ганва. Герек атайтла, абуруз къвалахал акъвазиз, аялар школайрик, бахчайрик кутаз куьмек гуда.

Идалайни гъейри, С.Сагидова ихътин экскурсия тешкилиз куьмек гайи Дербент райондин кьил Къурбан Къурбанованин чухсагул лагъана.

Экскурсиядизай гуьгъуьниз республикадин мугъманри Дербентдин милли кухнядин тлуьнар дадмишна.

Информациядин хатасузвал таъминарин Комплексный программа газурзава

ХАТАСУЗВИЛИН СОВЕТДА

РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипован регебервилик кваз тухвай республикадин Хатасузвилин советдин нубатдин заседанидал Дагъустанда информациядин жигъетдай хатасузвал таъминаруни талукъ серенжемар веревирдна.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузайвал, заседание ачухай республикадин руководителди Дагъустанда хатасузвилин барадай авай гьал са йисни зура идалай вилик аваз хьайидалай еридин жигъетдай тафаватлу тирди кьейдна. Им, Рамазан Абдулатипован гафаралди, РФ-дин кьанун-кьайда хуьдай вири системади ва Дагъустандин территорияда федеральный кьурулушри тухузвай зурба кьвалахдин нетижа я. Идан патахъай и мукъвара Дагъустандин Кьил РФ-дин Президентдихъ галаз гурьшмиш хьайи члавунни лагъана. А вахтунда хъсан нетижаяр кьуватдихъ галаз алакълу кьурулушри ва государстводин властдин органри пайгардик кваз санал кьвалахайвиляй кьазанмишиз хьанвайди кьейдна.

"Информациядин жигъетдай хатасузвал им умуми хатасузвилин терефрикай сад я. Чун информационный обществода яшамаш жезва. Россияди вичин гьундуьрвал, дуьньядин майданда вичин авторитет хаж хьийизва. И кар себеб яз исятда чи улкведин акси на рекъе тунвай лап гзаф кьадар информацияни пайда жезва. Ихътин гьерекарикай Дагъустандизни зиян хъазва, информациядин куьмеқдалди кьадарсуз са пад ягъунин, государстводиз акси хейлин фикрар чукурзава.

Гьавиляй и месэла республикадин Советди веревирд авун патал виликни эцигнава. И жигъетдайни чна гзаф члехи кьвалах тухвана клан жезва", - кьейдна РАбдулатипова ва и месэладай сад лагъай докладчи, республикадин алакьадин ва телекоммуникацийрин министр Сефер Алиеваз гаф гана.

Ада малумарайвал, эхиримжи йисуз министрстводи информациядин жигъетдай республикадин исполнительный властдин ва чкадин самоуправленидин органрин хатасузвал таъминаруни рекъай са жерге серенжемар кьилиз акъудна. Информациядин хуьнин барадай Гьукуматдин комиссия тешкилна. Адан кьилени республикадин премьер-министр акъвазнава. Алай йисан мартдиз комиссиядин сад лагъай заседание хъана. Анал 2014-йисуз информация хуьнин жигъетдай комиссиядин кьвалахдин план тестиьарна, гьакни важиблу са жерге кьарарар кьабулна. Комиссияди исполнительный властдин органра информация технический жигъетдай хуьдай кьурулушар тешкилуна ва я тахъайтла и месэлайрин штатдик кваз жедай пешекарар тайинарун, гьакни кьуллугъчиар газурунин ва абурун пешекарвал хажунин кьвалах тешкилуна меслят кьалурна.

Министерстводи 2013-йисуз тешкилай, деллар гьалдай центрадин гьисабунар кьадай техникадин бинедаллаз вичин саламатвал хуьзвай махсус майдан тешкилуни рекъай серенжемар кьиле тухвана.

"Кьуллугъ авуникай отказун» жуьредин басрухар, гьакни официальный информационный ресурсиз гузвай басрухар артух хьанвайди фикрда кьуналди, комиссияди Интернетдин сетда авай исполнительный властдин органрин информационный ресурсиз РД-дин алакьадин ва телекоммуникацийрин министрстводин вичин саламатвал хуьзвай махсус майдандал чка гунир кьарар кьабулна.

Алай вахтунда и майдандал Дагъустан Республикадин Кьилин ва ругуд министрстводин, ведомстводин официальный сайт-риз чка ганва.

Сефер Алиева мадни малумарайвал, республикадин официальный информационный ресурсар кардик хуьнин менфятлувал хажунин мурадларди РД-дин исполнительный властдин органрин официальный информационный ресурсивай ийизвай "техничес-

кий истемешунриз" талукъ методикадин месляр тестиьарнава. Кьейд авурвал, министрстводи РД-дин государстводин информационный система информатизироват авунин гьакьиндай закон, гьакни информационный системайрин реестрдин гьакьиндай положение туькьурнава.

РД-дин Кьили малумарайвал, гьар са закондихъ талукъ тир программани галаз хуьн лазим я. Ада кьейд авурвал, экстремизмдинни терроризмдин идеологиядиз информациядин жигъетдай аксивал авунин рекъай теклифдиз, информациядин жигъетдай РД-дин хатасузвал таъминаруни месэладиз республикадин са документда килигиз жедя. Рамазан Абдулатипова лагъайвал, эгер Федеральный закон ва я Россиядин Президентдин Указ акъатнаватла, республикада идан гуьгьуналлаз талукъ тир документни пайда хуьн герек я.

Вичин рахунар давамарун яз, РД-дин алакьадин ва телекоммуникацийрин министр Сефер Алиева лагъайвал, государстводин ва муниципальный вири информационный системайрин информация хуьнин истемешунриз жаваб гудайвал, мукъвал тир вахтунда абурун классификация кьиле тухуда. "РД-дин исполнительный властдин органри ва чкадин самоуправленидин органри туькьурнавай са бязи информационный системайрихъ подсистема хуьдай кьурулуш авач", - малумарна Сефер Алиева.

Республикадин Кьили министрстводин вилик члехи кьвалах акъвазнавайди кьейдна ва информациядин жигъетдай республикадин хатасузвал хуьнин рекъай РД-дин Хатасузвилин советдин Секретардин регебервилик кваз координационный совет тешкилуна герек я лагъана.

Федеральный дережада аваз вири кьвалахлар гьеле кьилиз акъуднава. Чна республикадин дережада аваз талукъ тир серенжемар кьабулун ва абурун кьилиз акъудун таъминарун герек я. Гьукуматди и рекъай вири кьурулушри тамардай кьвалахдин сергьатар тайинарун лазим я", - малумарна Дагъустан Республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова.

РД-дин печатдин ва информациядин министр Азнаур Аджиева информациядин жигъетдай хатасузвал хуьн - им алай вахтунда кьвалахдин лап важиблу тереф тирди кьейдна. И рекъай алаатай йисалай инихъ министрстводи тухванвай кьвалахдикай лугьуналди, ада малумарна: "СМИ-рин сад лагъай форумдал санал кьвалахунин гьакьиндай меморандумдин положениар СКФО-дин исполнительный властдин вири органрин арада веревирдна. И документдал 27-мартдиз кьулар чугуна. Меморандумдин сергьатра аваз алай вахтунда Кеферплатан Кавказдин информационный сайтра республикадин гьундуьрвал хаждай, адакай хъсан фикрар арадал гьидай гзаф кьадар материалриз чка гузва".

Министрдин гафаралди, гьиле авай йисан 2-апрелдиз "Зун Президентдин куьмекчи я» тивар ганвай вироссиядин общественный организациядин Дагъустандин региональный отделениди, РД-дин печатдин ва информациядин министрстводи, РД-дин алакьадин ва телекоммуникацийрин министрстводи санал кьвалахунин гьакьиндай икьардал кьулар чугуна. Терефар Интернетдин сетда тугай краихъ: экстремизм, терроризм, гуж гьалиб авун, фашизм пропаганда авунихъ галаз женг чулурун барадай санал тир чалишмишвилер авунин икьардал атана.

"И кьвалах давамарун яз 2014-йисан майдиз Дагъустандин печатдин ва информациядин министрстводин, IQBuzz (Ай-Кью-Базз) компаниядин медиа-ресурсин мониторинг кьиле тухунин программа туькьурвай кьурулушдин ва коммерциядинди тушир амадагвилдин "Хатасуз Интернетдин лигадин" арада икьаррал кьулар чугуна. Икьаррин асул везифайрикай сад Интернетда зиян квай ва кьанунсуз контент пайда хуьни талукъ яз авай гьаларай кьил акъудуниквай ва талукъ тир серенжемар кьабулдайвал лазим тир модель туькьуруникай ибарат я. Чна республикада Кибердружинадин - Интернетдин

михивал патал женг чулгузвай волонтерин тешкилатдин -отделение ачухунни пландик кутунва. Алай вахтунда Россияда санлай кьачурла кибердружинникрин кьадар кьад агъзур касдила алатнава.

И схемадай вахт-вахтунда кьвалах тухун - им государстводин властдин органрин, республикадин сад лагъай дережадин ксарин гьундуьрвал идара авун, экстремизмдинни терроризмдин идеологиядиз, гьакни маса тугай гьалариз Интернет-майданда ва социальный сетра аксивал авунин пайгар кьайда я", - лагъана А.Аджиева.

Печатдин ва информациядин министрдин рахунриз баян гуналди, Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипова кьейд авурвал, ведомстводин руководителди чпин бинедаллаз информациядин жигъетдай хатасузвал таъминардай идеологический са шумуд тереф тайинарун лазим я.

"Дагъустан патал виридалайни важиблу бур гьи терефар я? Сад лагъай чкадал диндиз, исламдиз талукъ месэляар ала. Кьвед лагъай чкадал - миллетрин арада авай алакьайриз талукъ месэляар. Абурун гуьгьунал алаз аялар наркотикрикай хуьнин месэляар кьезва.

Алай аямдин информационный обществода виридалайни кар алайди контентдин ери ва менфятлувал я. Информациядин жигъетдай Россиядин хатасузвал хуьнин доктрина раижнава. Ам чаз виридаз талукъди я. Тайин тир кьвалах тешкилуна патал а доктрина чи шартларихъ галаз тамам дережада кьадай гьалдиз гьун герек я. Информациядин жигъетдай республикадин хатасузвилин тайин тир комплексный программадал элячлуна лазим я, 2015-2020-йисар патал ахътин программа туькьурдайвал, и месэла вичин гьузчивилик кутунвай вице-премьер кьиле аваз са жерге министрстводиз са вацран вахт гузва, кьанун-кьайда хуьдай органрихъ галаз меслятар авун патал мад са варз вахт хгузва", - малумарна Дагъустандин Кьили.

И месэладай РД-дин образованидин, илимдин ва жегьилриз талукъ политикадин министр Шагьбас Шагьов, РД-дин милли политикадин рекъай министр Алексей Гьасанов, Роскомнадзордин РД-да авай Управленидин руководителдин заместитель Саидбег Мегьамедовни рахана.

Заседанидин нетижаяр кьур Дагъустандин Кьили республикада кардик квай гьузчивалдай органри ери аваз, менфятлукаказ кьвалахун чарасуз тирди кьейдна.

Заседанидал са жерге тапшуругьарни гана. Кьилди кьачуртла, милли политикадин рекъай министр А.Гьасановаз Ауховский райондин месэляар гьалун патал мадни активдаказ кьвалахунин тапшуругъ гана; образованидин министр Ш.Шагьован фикр аялриз ва жегьилриз талукъ яз информациядин жигъетдай хатасузвал таъминарун кьетлен важиблувал авай кар тирдал желбна. Дагъустан Республикадин Гьукуматдиз, талукъ тир подразделенириз жегьилрин крар идара авун таъминаруни кьвалах гужлу ийидай система яратмишунин барадай теклифар газурун тапшурмишна.

Рамазан Абдулатипова хатасузвилин рекъай муниципальный тешкилатрин кьилерин заместителар гьар кварталда чпин кьвалахдин патахъай гьахъ-гьисабар авуниз мажбур авунин барадай заседанидин иштиракчийри гайи теклиф хъсанди яз гьисабна. Идалайни гьейри, республикадин телеканалрин руководстводиз терроризмдиз аксивал авунин рекъай передачар газурун тапшуругъ ганва.

Заседанидин кьвалахда РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель Анатолий Кьарибова, РД-дин Хатасузвилин советдин Секретарь Мегьамед Баачилова, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин аппаратдин Кьилин федеральный инспектор Василий Колесникова, РД-дин Халкьдин Собранидин Председателдин заместитель Сейфулаг Исакьова, республикадин кьанун-кьайда хуьдай органрин, министрстводин, ведомстводин руководителри иштиракна.

Цахуррин сувар - Москвада

Абад АЗАДОВ

Лезгийр хьиз, цахурарни республикадилай кьезецаз гзаф акъатнавай халкьарик акатзава. Абурун Дагъустандин Рутул районда, Азербайжан Республикадин Закаталы, Белокан района ва са жерге шеьерра яшамаш жезва. Хейлину буру Россиядин Федерациядин областьра, крайра, СНГ-дин улквейра зегьмет чулгузвава.

И мукъвара Москвада Цахуррин культурадин сувар кьиле фена. Ам кьиле тухунин макьсадин сад тир - цахуррин милли культурадин автономия тешкилуниз гьазурвилер акун. Им Россиядин регионра ва Москвада яшамаш жезвай цахурвийрин сад лагъай сеферда кватл хуьн тир. Абурун арада Туладай, Подольскдай, Твердай, Нижний Новгороддай, Дагъустандай ва Азербайжандай атанвай 50-далай виниз цахурвиар авай.

Мярекат ачухдайла, Рафаэл Алиева лагъана: - Гьурметлу стхяр ва вахар, куьн кье акулал зун пара шад я. Москвада цахуррин культурадин югъ кьиле тухун - им чи кьилин винизвал я. Кьез чир хуьн лазим я, алай йисан мартдин эхиррай чна ЦНКА тешкилуниз талукъ собрание кьиле тухванай. Гьила чаз и месэла рикивай гьилиз кланзава. ЦНКА-дин кьилин везифайрик цахуррин члал, адетар, тарих ва культуру хуьн ква. Чна, авай мумкинвилеикай менфят кьачуна, дидед члалал ктабар, газетар, журналар акъудда, культурадин, спортдин мярекатар кьиле тухуда, кинофильмар арадал гьидна ва чи халкьдиз жуьреба-жуьре хилерай куьмекни гуда. Тарихдай чаз малум тирвал, цахуррин халкьдин арадай тиварван авай арифдарар, алимар, духтурар, муаллимар, устларар, шаирар карчийар, спортсменар акъатна. Алай аямдин ва кьезмай несилри абурулай чешне кьачунайтла, хъсан тир. Чна вилик эцигнавай везифаяр кьилиз акъудунин кардик гьар са ватанэгьлиди вичин пай кутун лазим я.

Ихътин важиблу ва менфятлу гурьуш арадал гьуник кьил кутурди Сувагиль хуьрай тир **Рафаэл АЛИЕВ** я. Цахурвийрин кватл хуьн, дугьриданни, шад суварин мерякатдиз элкьвена. Анал Россиядин писателрин Союздин член, цахурви шаир **Валих ГьАМЗАТОВАН** шишар кьелна. Гурьушдин иштиракчийар цахуррин писатель **Александр АЧЛЕЯН** яратмишунрихъ, эхиримжи ийисара чапдай акъуднавай цахурви писателар тир **Дабуз ШЕВКЕТАН**, **Абдурагьман УЛУЦАХАЯН**, **Абдурагьим ДАДАШЕВАН**, **Ашуьк САФАРАН**, **Дабуз ЖАБАРАН** ктабрихъ, цахур чалал акъатзавай "Нур" газетдин, "Кард" журналдин нумрайрихъ галазни таниш хъана. Гьелбетда, цахур халкьдин мандарар **Тариел СУЛХАЕВА** ва **Гьажи ХАЛИКЬОВА** манияр лагъана, кватл хьанвайбурун гуьгьулар мадни шадарна.

Кватл хьанвайбуру культурадин автономия арадал гьунин тереф хвена ва чпелай алакьдай куьмекар гудайдини хиве кьуна.

Дербент шегьердин 2000 йис Сувариз - гъазурвилер

Марьям МЕГЪАМЕДОВА

Алай йисан 14 июлдиз Дербент шегьердин 2000-йисан юбилейдиз гъазурвилер акунин гъалариз талукъ яз шегьердин муниципалитетдин кьил Имам Яралиеван пресс-конференция кыле фена.

И.Яралиева кватл хъанвай журналистриз куьрелди къадим шегьердин тарихдикай, къетневилерикай суьгьбетна. Ада лагъайвал, Дербент девлетлу тарих авай античный шегьерикай сад я. Ина дуьньядин пуд диндин бинеяр тестикарзавай чешмеяр, дуьньядин лап къадимлу тарихдин памятникар ава. Агъзур йисаралди иудаизмдин, хашпарайрин ва исламдин векилар дуствилелди яшамиз жезва. Дербентда хашпарайрин виридалайни къадим, кукъла хаш авай храм ава. 1300 йис идалай виллик ина мискин эцигнава. Дербентдин къеледикай рахайтла, ам шегьердиз къевезвай гъар са кас гъейранарзавай тарихдин ва архитектурадин зурба памятник я.

И. Яралиева хабар гайивал, къведай йисан мартдин вахра шегьерда "Дербент пуд диндин бине я" твар алаз конференция кыле фида ва адан карда хашпарайрин, исламдин, чувудрин теологри, алумри ва маса пешекарри иштиракда.

СМИ-рин бязи изданийри Дербент шегьер юбилейдиз гъазур хъуникай гъакъкъатдихъ галаз къан тийизвай материалар гузвайди рикел гъана. И.Яралиева журналистривай шегьерда кыле тухузвай вири крадикай дуьздаказ, гъакъкъидакказ къын тлалабна. "Дербент шег-

гердин юбилей кыле тухун - имчи республикада ва улкъведа античный шегьер ава лагъана тестикарзавай хъсан делил я. Гъавилай юбилей вини дережада аваз кыле тухуник гъар сада вичин пай кутун лазим я" - лагъана шегьердин мэрди.

Ада журналистриз къенин йикъалди шегьерда кыле тухванвай ва кыле тухузвай къвалахрикайни ихтилатна. Ик, Дербент шегьердиз къибледихъай ва кефердихъай гъахъзавай чкаяр реконструкция ийидай проектар гъазурнава. Мумкинвал авай ксарин чпин харжидихъ кыле тухудай майданар тайинарнава. Инвесторрихъ галаз талукъ икьрарар кутунзава.

Мэрди лагъайвал, суварин мярекатар са шумуд жуьредин-бур жеда. Просветительский, издательский, культурно-массовый, фестивалар, выставкаяр, къадим дараматар, гъаятар, паркар кутугай гъалдиз хъунин, аваданламышунин месэляяр.

Шегьердин администрация-

ди инвесторар жагъурун патални еке алахъунар ийизва. Малум хъайивал, шегьердин куьчяр, паркар цийикла туькълур хъувунин, музейар эцигунин, культурадин ва администратциядин дараматар хъажунин, суварин мярекатар кыле тухунин карда Азербайжан Республикади, "Нафта-Москва", "Сумма" дестейри, Москвадин, Санкт-Петербургда гъукуматри куьмекар гудайдакай малумарнава.

Шегьердин мэрди сувариз аквазвай гъазурвилер гелел аватунихъ галаз алакълу месэлайрикайни хабардарна. Гъеле шегьердин сергъятрин, агъалияр хъвадай целди таъминарунин месэлайрин гъакъкъиндай гъуьжетар кыле физва. Федеральный бюджетдай ахъайна кланзавай пуларни "Дербент-2000" дирекциядиз атанва.

Имам Яралиева журналистрин хейлин суалризни тамам жавабар гана. Ахпа абур цийикла туькълур хъийизвай са шумуд объектдал фена.

Ахцегъар газламишунин къвалахар башламиш хъувунва!

АКТИВДИН СОВЕЩАНИЕ

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

15-июлдиз хъайи райондин активдин нубатдин совещание Ахцегъ район администрациядин къилин везифаяр тамамарзавай Мегъамед-Рауф Гъаниева кыле тухвана. Анал "11-июлдиз Дербентда РД-дин къилин кар алай проектар чкайрал тамамарзавай гъал ахтармишунин гъакъкъиндай тухвай совещанидин нетижайрикай", "Налогар къватлунин къвалах хъсанарунин гъакъкъиндай" ва маса месэлайриз килигна.

Сад лагъай месэладай трибунадихъ райадминистрациядин къилин заместитель Сердер Моллалиев экъечна. Ада къейд авурвал, Дербентда яргъалди давам хъайи гегенш совещанидин къвалахда РД-дин руководстводин ва къиблепатан Дагъустандин 9 райондин векилри иштиракна. Талукъ тир министерствойри чпкай ихтилат физвай кар алай проектар чкайрал уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай гъал веревирд авуна. Къилди къачуртла, анал Ахцегъ районда здравоохраненидин къвалах рази жедай гъалда авайдакай, спортдин имаратар зайифдиз тадаракламишнавайдакай, Ахцегъа тешкилнавай Россиядин халкъарин адетрин культурадун Центрадин къвалах активламишунин рекъиз чара авунвай са миллион манат пул ишлемиш тийизвайдакай, райондин вири жуьре чилериз махсус документар вахтунда туькълурунин чарасузвиликай, Ахцегъа емишарни салан майваяр хуь-

дай чка ва як, нек гъялдай гъеччи карханаяр эцигун планламишнавайдакай, эхиримжи вахтара райондай РИА-дин сайтдиз малуматар тежезвайдакай лагъана.

"Райондин руководстводин алахъунрин нетижда Ахцегъар газламишунин къвалахар башламиш хъувунва. Ленинан куьнедай 219 диаметрдин турба тухун патал федеральный бюджетдай 24 ва республикадин бюджетдай 4 миллион манат пулар ягъуниди турбаяр хъанва, устарри къвалахзава. Ци, Аллагъди гайитла, 1-нумрадин мектебдин, садикрин дараматрив, цийиз эцигзавай ЦРБ-дин комплексдин ва трассадин патарив гъай яшайишдин пара къадар къвалерив тлэбии газ агакъда", - алава хъувуна ада.

Къвед лагъай месэладай малумат райадминистрациядин къилин заместитель Роберт Гъамзаева гана. Ада налогрин планар чкайрал гъакъкъибур, асантдаказ ацуриз жедайбур хъун патал хуьрерин администрациядин къилерин фикир гъар са СП-да вичин налогрин мумкинвилер дикъетдивди ахтармиш хъувун лазим тирдал желбна.

Совещанидал гъакъкъи электроэнергия къенятлувилелди ишлемишунин месэляни къарагъарна ва ам кыле тухун патал райондин вири идарайринни карханайрин руководителрив талукъ тир икьрарал кълурал чуьгъаз туна.

Совещанидин нетижаяр къуналди, М-Р.Гъаниева тагъкимар авурвал, "РД-дин къилин кар алай программайрив эгечизавайвилин гъакъкъиндай жавабар ксаривай гъар гъафтеда гъакъкъи малуматар истемимшда".

Туладин жегъилар - Ахцегъа

Хийир ЭМИРОВ

"Дагъустан" РИА-да Тула шегьердай атанвай блогеррихъ галаз пресс-конференция кыле фена.

Мугъманрихъ галаз физ-хкъезвай РД-дин Гъукуматдин Председателдин советник (жегъилрин политикадин крарин рекъай) Загъидин Магъмудова лагъайвал, Тула шегьердай Дагъустандиз жегъилрин общественный организациярин, вузрин ругуд векил атана. Пресс-конференцияда Туладин муниципалитетдин "Ватан" твар алай жегъилрин центрадин председателдин заместитель Ирина Конкуринади, гъа и центрадин векил Сергей Дергунова, вузрин векил Анастасия Орловади, Туладин край чирдай идарадин къуллугъчи Людмила Копченкоди иштиракна.

- Къезни малум кар я, - лагъана З. Магъмудова, - эхиримжи йисара терроризмдихъ, экстремизмдихъ галаз алакълу гъерекатар ва центральный изданийриз акъатзавай макъалаяр, телеканалрин передачаяр себеб яз Дагъустандикай, адан агъалийрикай улкъведин майданда члуру фикир арадал атанвай. Къе чун республикадикай ийизвай фикир хъсан патахъ дегишариз алахънава. И важиблур карда жегъиларни куьлухъ акъвазнавач. Чна "Регионрин жегъилрин арада тежриба чирун" проект кардик кутунва ва адан бинедаллаз сад-садаз мугъман жезва. Ци чи жегъилрин десте Туладиз ва Ставропольедиз фена. Чиниз Астрахандай ва исъядани Туладай жегъил организациярин векилар атана. Абур Махачкъаладиз, Дербентдиз, Гунибдиз, Кубачидиз мугъман хъана. Фикирдик кутунвайвал, ци чи республикадиз ирид региондай жегъил блогерар къведа ва чи ватандашарни гъакъкъан регионрин агъалийрихъ, шегъеррихъ, хуьрерихъ, адетрихъ, культурадихъ, тарихдин имаратрихъ галаз таниш жеда.

З.Магъмудова Дагъустандин СМИ-рин векилар мугъманрихъ галаз танишарна ва абуроз гаф гана.

И.КОНКУРИНА. - Зун сад лагъай сеферда и гуьрчег вилаятдиз атанва ва вилекдай адакай авай фикирар вири терсеба патахъ элкъвена. Чун Дербент шегьерда ва Ахцегъ районда хъана. Дербентдин къадимлувили, Ахцегъ райондин табур, гуьзел тлэбиатди ва агъалийри къабулай тегъерди чун гъейранарна. Руьгъдиз таъсирдай чкаяр, адетар, гуьрчег къилихдин инсанар акунача. За чи Тула шегьердин вири агъалийрин тварунихъай къез сагърай лугъузва. Иллаки Ахцегъ райондин муниципалитетдин кьил Осман Абдулкеримоваз, чун мугъманпересвилелди къабулай хизандиз. Заз ина вири бегенмиш хъана, анжах зегъемлу гъавади са тлэмил тади гана. Чун ахътин гъавайрив вердиш туш къван. Абдулкеримова чи къвалахрихъ еке итиж авуна ва ада Туладинни Ахцегъ райондин жегъилрин арада сада-садаз жуьреба-жуьре хилерай куьмек гудай сих алакълу арадал гъун меслятна. Чна и теклиф къабулна ва, зун инанмиш я, Ахцегъ райондиз чун мад хкъведа.

С.ДЕРГУНОВ. - Руьгъда арадал атанвай гиссер акъалт тийидай-

бур я. Хиве къада, чна ихътин мугъманпересвал, ачухвал гуьзлемишнавачир. Аламатдин инсанар, аламатдин тлэбиат, аламатдин адетар, хуьрекар. Чна лезги хърай акъуднавай лугъуз тежедай хътин атир галай фуни, гъа чи вилек туклур лапагдин якни, шишкабани тлуьна, шурвани, чайни хъвана. Зун Дагъустандал ашукъ яз хъфида.

Л.КОПЧЕНКО. - За лугъун къез, Туладин агъалиярни чай хъунал рикл алайбур я. Ахцегъани чайдиз ийизвай гуьрмет акурла, заз жуьв жуванбурун арада авайди хъиз хъана. Ихтилат авайди я, мугъмандиз жуван къвале хъиз твах лугъудай. Чазни ик лагъана, амма чна ахцегъви рушан къвале гъа жуван къвалинбуру хъиз тухвана. Чаз гъакъван къулай тир. Заз мадни куьса адет пара бегенмиш хъана. Ахцегъвийри чай къилин хуьрек гъидалди хъун теклифна. Им чаз цийивал тир. Чай хъваз, танишвал гуз, суьгьбетар ийиз, чи галатунни, регъувални, тешвишвални къвахъна. Им пара хъсан адет я. Къвед лагъайди, хиве къада, иниз къведалди чна Интернетдай куь республикадай малуматар къватна ва гуьзел шикилрал ашукъни хъана. Амма вилералди акур куь тлэбиатдин гужлу, къати, къетлен, дуьзгуьн рангарин кутугайвили, масадаз ухшар туширвили зун михъиз гъейранарна. За фикирначир, Дагъустан икван риклиз чими чка жеда лагъана. Жув тарихдин, краеведенидин месэлайрал машгул жезвай кас яз заз Дербентдин ва Ахцегърин тарихдихъ, культурадихъ, адетрихъ галаз алакълу чешмейри еке таъсирна. Къехъ галаз алакълуяр мягъкемарун, сад-садаз муьквал-муьквал мугъман хъун патал чна сифтеган къадамар вегъенва, абур мадни гегеншбур авун патал къвалахда. Ик жедайдахъ зун Ахцегъ райондин муниципалитетдин кьил жегъилрин месэлайрив эгечизавай тегъерди инанмишарна. О.Абдулкеримова жегъилриз "проектар, теклифар це ва за къез вири рекъерай куьмекада" лугъузва. Ихътин руководител авай чкада агалкъунарни хъун лазим я.

Мугъманри журналистрин суалризни хушвилелди жавабар гана. "Дагъларин улкъведа хъайи ругуд юкъуз бегенмиш тахъай кар авани?" суалдиз Иринади хуьрез-хуьрез жавабар гана: "Мад сеферда чун къаршиламышай, къабулай дагъустанвийриз риклин сидкъидай сагърай лугъудай ихтияр це, гъа са вахтунда къейд ийидай са синихни ава, ругуд югъ тлэмил хъана ва чаз ина яргъалди акъвазнайтла, кландай, амма меслят хъанвай вахт са сят хъиз акъатна".

Пресс-конференциядал малум хъайивал, Центральный ва Кеферпатан Кавказдин федеральный округри жегъилар сад-садаз муьквал авунин, садаз-садакай куьмек хъунин мураддалди жегъилрин лагерар тешкилдайвал я. Анра округрик акатзавай республикайрин, областрин жегъилрин неинки ял яда, гъакъкъи дуствилин алакълуяр мягъкемарда, экономикадин, образованидин, культурадун хилера санал къвалахдай проектар гъялда.

Туладин жегъилар Гуниб райондихъ, ГЭС-дихъ, Балхардихъ галазни таниш хъана, абур Каспий гуьлуьн ятарикайни лезет хъудна.

Абдурашид Магьсудован 80 йис

Сегънедин нурлу гъед

Казим КАЗИМОВ

Гуьлуьн дережадилаь 1140 метрдин къакъанда, яйлахрин, булахрин, чарчаррин къужахда хъайи Къурагъ дагъларин къадимлу Цилингрин хуьруьн агъалияр Агълабрик ва маса чкайриз куьч хъанва. И хуьруь ширатдин гуьзел алемдиз Буклайрин (Абукар) сихилдин неве Етим Эмин гана, виридалайни жегъил Советрин Союздин Игит Араз Алиев, полковник Мигърали Мигъралиев, профессор Рзахан Алиев, географиядин илимрин доктор Фазил Аплагъвердиев, писатель ва журналист Якуб Яралиев, вичи партийный жавабдар къвалахар ва яргъл йисара чи хайиди тир "Лезги газетдин" къилин редактордин заместителвиле къвалахай Эмирхан Селимхановни и хуьруьнвиар я. Гъеле чна илимдин кандидатрин, чеб Советрин къилин органрин депутаттар хъайи ксарин тварар къазвач. Эхъ, са акъван екеди тушир и дагъдин хуьрйи санлай 120 къегъл Ватандин Чехи дяведин йисара фронтдиз фенай. Чехи паюнз женгерай элкьвена хайи ватандиз тхун къисмет хъаначир. Цилингрин хуьруьн баркаллу рухвайрин арада, гълбетда, чи къенин юбиляр, сегънедин магъир устад **Абдурашид МАГЪСУДОВНИ** ава.

Лежбер Гъасанан хва Москвада

Гъеле хайи хуьруьн 7 йисан мектебда къелзавай аял тирла, вичиз вири жуьредин кстахвилер хас Абдурашид таяр-тушерин арада тафаватлу тир. Чагъанчи дуст гада Беглерни галаз санал къатгал жез, абуру бегъем концерттар къалурдай. Диде Гуьруь веледдин бажитвили бегъем "икрагъ" авунвай. Къелпирин хуьруьн юкъван школада къелиз гъахъайла, ина жавандин вилик маса мумкинвилерни ачух хъана. Ватандин меркез Москвада ГИТИС-да чирвилер къачузвай Азизан хва Идаята адан къил бегъем "элкъурна". Идаята меркездикай, сегънедин устадрикай, шегъердин уьмуьрдикай ийизвай суьгъбетри Абдурашид Москвадиз акъудна. Дагъви гададин бажарагъ акур ва адахъ инанмиш хъайи ГИТИС-дин сегънедин искусстводин чирвилер гузвай устадри ам садлагъана 2-курсуниз къабулна. Абдурашида абурун умудар сифте курсунилай Сталинан тварунихъ галай стипендия къачуналди къилизни акъудна.

- Москвада чун сегънедин искусстводин вири сирерай къил акъатнавай магъир устадрин гуьзчивилик, къаюмвилик хъана, абуру дуньядин ва классический искусстводин гъавурда туна, чна Советрин улкъведин виридалайни хъсан театрдин устадрикай чешне къачуна, - рикел хкизва Абдурашид Магъсудова.

1955-йисуз А.Луначарскийдин тварунихъ галай театральный госинститут (ГИТИС) агалкъунралди куьтягъна, хайи театрдин коллективдиз, а йисара чпин таржумачи хъайи Букар Бекирович Талибов муаллимни галаз, 10 касдикай ибарат тир, къиле Багъиш Айдаев авай пешекар артистрин десте хтана. Абурун арада чи къенин юбиляр Абдурашид Магъсудов ва къуд рушни авай, на лугъуди, хайиди тир театрдин коллективдиз илгъамдин нур аватна. Ана Багъиш Айдаеван, гъайиф хъи, куьруь, амма бегъерлу девирди цуьк акъудна.

Чухсагъл, устад!

Хайи театрдин коллективдиз хтай сифте йикъарилай Абдурашид Магъсудова чан гъайи къван къаматрикай суьгъбет яргълди фида. Абурукай чун сегънедин устаддин 60, 75 йисан юбилеяр къейддайла ва маса чкайрални гегъеншдиз раханай. Заз са шумуд сеферда сегънедин и чехи устадди и ва я маса сегънедин эсерра жуьреба-жуьре къаматрал чан гъизвай репетицияра иштиракун къисмет хъана. Зи "Дидедин намус"

тамашада ада Керим бубадин роль бажармишзавай тегъер акурла, зун бегъем гейран хъанай. Ам цудралди Керим бубайрин ацукъун-къарагъун, хесетар сахламиш хъанвай, уьмуьрдин дердисервилер эхнавай агъсакълдин къамат тир. "Къевай и тегъерда Керим бубадин къамат гуз хъунин сир вуч я?" - суал ганай за сегънедин устаддиз. "Ваз вуч аватла чидани, вуна арадал гъизвай къаматдин руьгъдиз гъахъ тавунмаз, сегънедал экъечлун дуьз туш. Вал тамашачияр хуьрреда..." - жаваб ганай ада. Актер Абдурашида "Къазимегъамед", "Мутлак", "Дагълари эверзава", "Дагъларай тир инсан" ва маса тамашайра тамамарай къилин ролриз дериндай фикир гайитла, Эседулагъ Наврузбегован "Шарвили" эпосдин бинедаллаз сегънеламишнавай, РД-дин Госпремиядиз лайихлу хъайи "Шарвили" тамашада цлун аллагъ Алпанан образдикай лугъун хъайитла (чун инал гъеле актерди кинода

Абдурашид Магъсудов Хизгил Авшалумован "Имам Шамилан талмач" тамашада шейх Шамилан ролда

тамамарай ролрикай рахазвач), сегънеда лигим хъайи саки 60 йисан девирда ам хайи халкъдин руьгъдиз къуллугъ авунин гуьзел чешне хъайидал са шакни алач.

Къилди къачуртла, Абдурашид Магъсудова, трагедиядин драмайра хъиз, гъа са дережада комедийрани иштиракзава. Гъа са вахтунда ада сегънедин эсерар яратмишзавай авторрин къвалахдизни еке къимет гузва. И кар чаз ада стха республикайрин халкъарин драматургдин сегънедин эсерра иштирак авунайни акъазва. Гъич тахъайтла инал сегънедин эсеррилай алава яз бажарагълу актерди киноин лентиниз къачунвай образар къалурун кутугнава. ИкI, ада "Цифер цавалай алатзава" фильма Идрисан, "Дагъви дишегъли" фильма Алидин, "Хочбар" фильма Мурсалан, гъакI "Казах фильма" эцигнавай сценарийдани иштиракна.

Инал заз мадни са кар лишанлу вакъиа хъиз къейд ийиз къанзава: актер Абдурашид сегънедал экъечнавай вири дуьшуьшра, булахдай авахъзавай яд хъиз, михъидаказ хайи дидед члалал рахазва.

Абдурашид Магъсудоваз Москвадин тамашачийрини гурлу капар яна. Чи театрдин коллективди Декададин вахтунда къалурай "Ашукъ Саид" тамашада ада тамамарай Дагъларан ролдин гъакъиндай Москвадин театрдин критикри лагъай келимаяр заз инал гъиз къанзава: "Ашукъ Саид" тамашада Дагъларан, "Сулак шагъид я" тамашада Кузьмадин ролри актеррин къугъунрин еке къуват иллаки гъисс ийиз тазва. И гафар сифте нубатда артист Магъсудоваз талукъ я. Гъатта пьесади квачир са бязи чкаярни ада тамашада алава хъувуна. И образри тамашачийрин риклера жанлу гелер тазвайди якъин я". (В.Ф.Пименов, театрдин критик).

РФ-дин лайихлу артист, яргъл йисара театрдин художественный руководителвиле ва къилин режиссервиле къвалахай Эседулагъ Наврузбегова А.Магъсудован тварцихъ ихътин келимаяр лагъанай: "Абдурашид Магъсудова вич къетлен жуьреда фикирзавай ва къетлен жуьредин бажарагъ авай сегънедин устад тирди субутарна. И кар иллаки ада сегънедал тамамарзавай жуьреба-жуьре жанраирин къаматрай акъазва. Ада арадал гъизвай гъар са къаматди тамашачийрин руьгъдиз шегъре рехъ кутаза..."

Садрани ада чехи, гъевечи ролар лугъуз бейкефвал къалурайди туш. Гъеле алатай асирдин 60-йисара, Москвада Дагъларин улкъведин искусстводин ва литературадин Декададин вилик жегъил актер Абдурашид Магъсудова лагъанай: "Артистри анжах пис ксарин ва я анжах хъсанбурун ролар тамарун, за фикирзавайвал, дуьз туш. За лагъайтла, писбурун хъиз, хъсанбурун роларни, куьзуьбурун хъиз, жегъилрин роларни тамамарзава..." И кардиз сегънедин устад вири уьмуьрда вафалу яз амуькни авуна.

Чахъ авай сад тир Лезги театрдикай квез гъихътин малуматар чида?

Сад-зур йисалай чи хайиди тир Лезгийрин СтIал Сулейманан тварунихъ галай госмузтеатрдин 110 йис тамам жеда. Квез адан тарихдиз талукъ тир гъихътин делилар малум я?

* * *

Сифте яз сегънедал эцигай тамашадин твар ва адан автор вуж тир?

* * *

Сифте яз чи милли театрдин сегънеда Перихануман роль тамамарай артисткадин твар вуж я?

* * *

Квез театрдин коллективда РФ-дин халкъдин артиствилеин ва РФ-дин лайихлу артиствилеин тварар къачур актеррикай вужар чида?

* * *

1955 йисуз лезиз халкъдин векилар тир са десте жегъилри Москвада Луначарскийдин тварунихъ галай гостеатрдин (ГИТИС) актервилеин факультет агалкъунралди куьтягънай. Абурун арада вужар авай? Абурун гележегдин къадар-къисмет гъихътинди хъанатла чидани?

* * *

1960-йисуз Москвада Дагъларин улкъведин литературадин ва искусстводин Декада агалкъунралди къиле фена. Лезгийрин театрдин коллективди Декададиз меркезвийриз къалурун патал тухвай тамашаяр гъибур тир? Абурун авторар ва къилин ролра къугъвай актерар вужар тир?

* * *

"Шарвили", "Гъажидавуд", "КIури Буба", "Ярагъ Мегъамед" драмайрин автордикай квез гъихътин малуматар чида?

* * *

Алай аямда хайиди тир театрдин коллективда куь рикI алай артистар вужар я?

* * *

Театрда сегънеламишнавай тамашайрикай куь фикирда гъибур хъсанбур, маналубур яз ама?

* * *

Гележегда квез театрдин сегънедилаь гъихътин тамашаяр акунуна къанзава?

Инал ганвай суалриз дуьз жавабар гайи авторрин материалар редколлегияди газетдин чинриз акъудда.

Гасанагъа Мурсалован 80 йис

Бажарагълу композитордин тӀвар эбеди авуна

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Гасанагъа МУРСАЛОВ. Лезги музикадин алемда и тӀвар чин тийидай, адан музикадики лезет хкуд тийизвай кас авач. Зурбади яръалай хъсандиз аквада лугъудайвал, ингъе вич рагъметдиз феи 13 йисалай чаз адан тамам къамат малум жезва, адан тӀвар эбеди ийизва. 11-июлдиз Ахцегъа бажарагълу композитордин ва журналистдин 80 йисан юбилейдин мярекатар суварин къайдада кыле фена. РД-дин искусствойрин лайихлу деятель, СССР-дин журналистрин Союздин член хъайи адан тӀварунихъ хайи ватанда куьче яна, Ахцегъ РДК-да устадин музикадики ибарат чӀехи концерт гана, шадвилер мугъманарни иштиракчир къунагъламышуналди давамарна. **КУЪРУЪ КЪБЕЙД.**

Гасанагъа Мурсалович МУРСАЛОВ Ахцегъа 1935-йисан 1-июлдиз лезибердин хизанда дидедиз хъана. 1954-йисуз Ахцегърин 1-мектеб акалтарна, Советрин Армиядин жергеяра къуллугъна. Ватанпересвилер буржи тамамарна хтана, 1957-йисуз Дагъустандин хуьрун майишатдин институтдик экечӀна. 1962-1972-йисара Ахцегъ райондин УСХ-дин зоотехниквиле кӀвалахна, ахна журналиствилерин майдандал элячӀна: райондин "Цийи дуьнья" газетдин редакцияда мухбирвилелай къилин редакторвилерин держеадиз хкаж хъана. Гевескар музикант ва композитор яз, гъа са вахтунда ада заочнидаказ Махачкъаладин музучилищеда кӀелзава ва 1979-1985-йисара Ахцегърин музиколадиз режиссервал гузва. Композитордин сифте эсер - шаир Дагълар Абдуллаеван чӀалариз теснифай "Комсомол" мани халкъди хушвилелди къабулна. Гуьгъуьнин йисара адан великай лезги шаирин чӀалариз теснифнавай музикадин 126 эсер хкатна. 2001-йисан 29-сентябрдиз яръал чӀугур азарикди 66 йисан йшдаваз Г.М. Мурсалован рикӀ акъваз хъана. Амма адан авазри халкъдин гуьгъуьлар гъамшалугъ шадарзава. Рагъмет хуьрай вичиз!

Сятдин 12-даз Ахцегъ муниципалитетдинни хуьрун администрациядин векилар кыле аваз мугъманар, композитордин мукъва-къилияр, жемят Ахцегърин са цийи куьчедин хивел митингдиз кватӀ хъана. Г. Мурсалован уьмуьрдинни яратмишунрин рекъикай рахуналди, ам райадминистрациядин къилин заместитель Алмас ШУАЕВА ачухна ва рахун патал гаф Гасанагъа Мурсалован къунши, адан тӀвар эбеди авунин кардик къил кутур Алирза АЛИРЗАЕВАЗ гана.

- "Шарвиле" эпос яратмишай, Мирза-Али, Абдурагъман эфенди, Гъажибег Гъажибегов, Агъед Агъаев хътин алимар, Идрис Шамхалов, Рагъимат Гъажиева, Аял Жалилова, Аскар Сарыджа, Сефийт Аскарора, Эльза Ибрагимова хътин устадар - Гасанагъа Мурсаловни гъабурин жергедай я - гайи халкъ дувулралди мягъкем зурба тарих, культура авай ва талукъ тир гелегегни жедай халкъ я. Инсанрин мецелай алат тийизвай манияр тукӀуьрнавай Гасанагъа Мурсалован сейли тӀвар ганвай и куьче гила райцентрада

лишанлубурукай сад жед. (Къейдин, вири рахунар куьруь авуна гузва).

Митингдал гъаӀ отставкада авай полковник Агъалар ПУЛАТОВ, зегъметдин ветеран Хидир МИРЗОЕВ, "Цийи дуьнья" газетдин жавабдар секретарвиле кӀвалахзавай композитордин хва Рашид МУРСАЛОВ ва масабур рахана. Куьчедин сифте кӀвалерин цлал алкӀурнавай махсус къул-лишан композитордин руш Зулейха МЕГЪАМЕДОВАДИНИ хтул Агъалар ПУЛАТОВА ачухна.

Гасанагъа Мурсалован юбилейдин къилин шадвилер нисинлай къуллукъ Культурадин кӀвале давам хъана. Зал сиве-сивди жемятдив ацӀанва. Суварин къайдада безетмишнавай сегънедилай, мярекатдин лишан яз, адан манидай къачунвай "Машгъур я тӀвар ви къе Ватандин гъар пиле!" гафар, композитордин чӀехи портрет (ам художник Камил ШЕРИФАЛИЕВАН гъилин кӀвалах я), композитордин уьмуьрдин рекъин шикилар къалурзавай махсус экран акваза. Сегънедин деринда чкадин оркестрдин десте ва президиумда гуьрметлу мугъманарни Г. Мурсалован мукъва-къилияр ацукънава.

Музикадин театрдин тегъерда тукӀуьрнавай яратмишунрин вечер-концерт РДК-дин коллективди "Цуькверин сувар" мани хордалди ягъуналди (гъа вахтунда экрандилай Чеперин сува Г. Мурсалован иштираквал аваз кыле феи Цуькверин суварин надир шикилар-хроника къалурзава) башламиш жезва. Мани лугъуз-лугъуз, артистри куьлерзава, абуру президиумда ва залдин сифте жергеяра авайбуруз цуьквер паизава.

Мугъманар тебрикунин куьруь гаф рахуналди, мярекат "Ял ягъунин центр" МБУК-дин директор, мярекатдин конферансье Ханум ФЕДУЛЛАЕВАДИ ачухзава ва микрофондихъ райондин регъбер Осман АБДУЛКЕРИМОВАЗ теклифзава.

- Гуьрметлу районгъилияр, мугъманар! Лезги музикадин искусство велик тухуник, ам машгъур авуник къетӀен пай кутунвай композитор Гасанагъа Мурсалован тӀварунихъ къе куьче ягъун, уьлкведа Культурадин йисан серенжемрик кваз музикадин сувар тешкилун ватанпересвилер манадин лап тебрик авуниз лайихлу кар хъанва. Чаз чид хъи, Гасанагъа, зурба композитор хъиз, хъсан журналист, тербиячи, халис ватанпересни хъана. Адан нурулу тӀварцӀелди, ватанпересвилерини инсанпересвилерин гиссер хас тир гуьзел яратмишунралди чна жегъилар тербияламышзава. Инанмиш я, адан къамат, гуьзел манияр несилерин рикӀера гъамшалугъ яз амуькда.

Абдулмин ГЪАШУМОВА "Ватан Ахцегъар" мани тамамарайдалай къуллукъ микрофондихъ Дагъустандин халкъдин артист, Россиядин искусствойрин лайихлу деятель, зурба пианист Хан БАШИРОВ къезва. - Махсус чирвилер авачиз пешекарвилер чӀехи дережадиз акъатай гевескар композиторар дуьньяда лап тӀмил ав, абурукай сад Ахцегърин мублагъ чили ганвай зи дуьст композитор Гасанагъа Мурсалов я. Гасанагъадихъ галаз зун 1980-йисара, ада чи музучилищеда кӀелдайла, гуьруьш хъана. Тебии бажарагъдин пай ганвай ам пара зегъметкеш, ният авур са мураддихъ ялдай, дамах гвачир жуьрэтлу кас тир. Культурадин йисан серен-

жемрин сергъятра аваз къе и залда автордин гуьзел, чпе халкъдин руьгъ авай маниери ванзава. Ихътин жавабгирар яратмишдай бажарагърулу ксар Ахцегърин чили дуьньядиз мадни гудайдахъ чун инанмиш я...

Гуя адан гафар тескиьарун яз, майдандиз "Вучда вуна?" мани гъаз РД-дин культурадин лайихлу работник Хасмет Гуьсейнов, "Наз гумир", "Зи Махачкъала" манияр гъаз Зульфия Велиевани Фикрет Баширов экечӀзава. Лугъун хъи, вечер-концертдин вири манияр Гасанагъа Мурсалован музикадин бур я. Абуру жемятди гурлу капар ягъуналди, манидарриз цуьквер гуналди тебрикзава.

Микрофондихъ композитордин хтул, отставкада авай полковник Агъалар ПУЛАТОВ къезва. - Зи даш (ими) Гасанагъа къетӀен къилихрин, къастунал кӀеви кас тир. Армиядай хтана, ДСХИ-да зоотехнический факультетдик экечӀдайла, "конкурсдай акъатнач" лагъана, ам къабулначир. Ихътин непижадал рази тахъай ам, аскервилерин парталарни аламаз, товарар тухудай поездрик кикӀиз-кикӀиз, дуьз Москвадиз, СССР-дин оборонадин министрдин патав фида. Элкъвена купе вагонда аваз Махачкъаладиз хтайла, ракъун рекъин вокзалдал вуздин ректоратди ам а тегъерда къаршиламышда хъи, духовой оркестрдилай гъейри ана саки вири авай.

Тамадади музикайрин нумрайрин арада нубат-нубатдалди гафар гуналди, микрофондихъ юбиляр рикӀел хкизвай хуш келимаяр гъаз Рутул райондин регъбер Давуд Сулейманов, Докъузпара райадминистрациядин къилин заместитель Салегъ Гъажимурадов, ДАССР-дин культурадин лайихлу работник Гемдуллагъ Бабаев, зегъметдин ветеранар тир Лга Энверни Гуьлубшан Вагъабова, шаир Абдурашид Рашидов, композитордин езне Мегъамед Мегъамедов ва масабур къезва. Абурун рахунин арада РД-дин лайихлу артистка Рубаба Къурбановади Г. Мурсалован "Зи пиала", "Ракъинин цуьк", Фикрет Баширова - "Уьмуьрдал чи рикӀ ала", Назлу Шагъбановади - "Беневша", Эмирсултан Бигеева - "Сиягъат, сагърай вун!", "Гъинва къе чи муьгъуббат?", Абдулмин Гъашумова - "Зун вал ашукъ хъайи чӀавуз", Зульфия Велиевади - "Зи намус, зи ихтибар", Юнус Урдуханова - "Диде тӀвар багъа я", Тажибике Мегъарамовади "Ахцегърин мани" манияр тамамарзава, куьлер ийизва.

"Чи рагъметлу буба гъакиьатдани Аплагъдин патай вичиз пай ганвай, милли культурадал, свин яратмишунрал, адетрал, зегъметкеш инсанрал рикӀ алай, кӀусни дамах гвачир дуьзена кас тир. Къени и къилихарни майилар чаз адан яратмишунрай акваза. И залда чна чпиз къетӀен гуьрметзавай къе кас ава - чи пара кӀани къуншияр тир Алирза ва Наиля Алирзаевар. Духтур тир Наиля вахан куьмекдалди буба са шумуд йисуз яшамаш хъхъана ва Алирза стхадин алахъунралди (ада райондин руководстводиз халкъдин къулар алай арза-теклиф гана) бубадин тӀвар эбеди ийизвай и межлис арадал атана. Халкъдин гафуниз дикъет гуналди къе ихътин гурлу ва шад мярекат тешкилнавай райондин регъбер Осман Магъмудовичаз, РДК-дин коллективдиз, вири мугъманарини иштиракчийриз за чи хизандин ва вири тухумдин патай пара сагърай лугъуза!" - къейдна эхирдай Зулейха Гасанагъаевна Мегъамедовади.

Кар алай проектар “Ахцегь бренд” арадал Гьидай ният ава

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Хуьруьн майишат дуньяда виридалайни къадимлу ва халкъдин яшайишдин лап важиблу хел, чешме я, вучиз лагьайтла ада инсанар фалдини къафунралди ва къезил промышленность хаммалдалди таъминарзава. Маса карханаяр авачир дагьлух чкайра адан метлебувал мадни артух я.

И кар фикирда къуналди и мукьвара Ахцегь райадминистрациядин залда райондин руководствонин регьбервилек кваз хуьруьн майишатдин производствонин акьалтлай четин месэладиз бахш авуналди, жемьатдиз тлуьн гузвай, райондин экономика вилик тухузвай куьн пара къадар сагьрай! Чна квел, куь зегьметдин агалкъунрал дамахзава, чун квез алакьдай куьмек ийиз гьазур я. - лагьана ада ва доклад авун патал гаф райондин УСХ-дин начальник Ханлар РАМАЗАНОВАЗ гана.

Кватл хьанвай бур тебрик авунин гаф рахуналди, мярекат Ахцегь муниципалитетдин кьил Осман АБДУЛКЕРИМОВА ачухна. “Гуьрметлу юлдашар, вири уьмуьр хуьруьн майишатдин производствонин акьалтлай четин месэладиз бахш авуналди, жемьатдиз тлуьн гузвай, райондин экономика вилик тухузвай куьн пара къадар сагьрай! Чна квел, куь зегьметдин агалкъунрал дамахзава, чун квез алакьдай куьмек ийиз гьазур я. - лагьана ада ва доклад авун патал гаф райондин УСХ-дин начальник Ханлар РАМАЗАНОВАЗ гана.

Ада кьейд авурвал, алай вахтунда райондин вири жуьре майишатра санлай 19738 къарамал (абурукай ацазвай калер - 11097), 94748 лапаг, (диде хипер - 69442) ава. Абурукай 13710 къарамални 22800 лапаг кьилдин ксарин бур (ЛПХ) я. Эхиримжи вахтунда общественный майишатра, яни КФХ-рани СПК-ра гьайванар къвердавай артух жезва. Шаз санлай районда 32858 центнер як, 213900 ц. нек (гьар са каликай юкьван гьисабдалди 1500 л. нек ацанва) ва 2820 ц. сар (гьар са хипелай 2,1 кг.) гьасилнава.

Гьилевай йисуз районди 39 майишатдин 45720 кьил лапагрини 2781 кьил къарамалари къишлахрал хъсандиз къуьд акьудна, абур сагь-саламатдаказ хайи яйлахриз хканва. Кьвалахда гьалтзавай четивилерикай рахайтла, гьайванар куьчардайла малар, балкьанар ерли гьисаба къазвач, анжах диде хиперай 60 манат пул (им лап тлимил я) хгузва. Къишлахра векин уьруьшар, артезиан къуяр авач. Вичи-вичиз ток гьанвай са “Намус” СПК квачиз, райондин муькуь ятахрал электрикдин экв гьанвач. Кочубейда чпин чилер авачиз Дербентдин зонада къуьд акьудзавай майишатри (анриз чи 26 майишатдин 18 агьзур лапагни 1443 къарамал куьчарзава) чпин гьайванрин 6-8 процент арендадин гьакьби яз чилин иесийриз тазва. Алава яз, гьар сеферда Рубас вацал алай муькьвелай гьайванар алуддайла гьакьби къачузва. Сариз лап жуьз къиметраини муьштери авач. Гатфарихъ гьайванар яйлахриз хкун патал “КамАЗар” гвайбуруз гьакьби яз як гьа чкадал жуьздаказ маса гуьниз мажбур жезва ва ик! мад. Алверчийри чавай 190, 200

манатдай як къачуз, Ахцегь базардал жемьатдиз 230, 250-260 манатдай маса хгузва. Ахцегьга низ гьинал клан хьайитлани гьайванар тукьваз, багьа къиметрай маса гунал къадагьа эцигунин, малдарризни хипехь-анриз секиндаказ чпин суьрсет маса гуз жедай базар ачухунин, гьак! скотомогильник тукьлуьрунин чарасузвал ава.

Райондин набататчивилин хилени тарифдин гьалар авач. 2013-йисуз 310 гектардин майданра зулун магьсулар канвайтла, 2014-йисан бегьер патал 340 гектар канва (и рекьем 2-3 сеферда артухардай мумкинвал ава). Гьар са гектардаини юкьван гьисабдалди 15,3 центнер техил къачунва. Гьич тахьайтла 16 ц. бегьер къачуз тежезвайвилей, гьайиф хьби, чун гьукуматдин субсидированидикни (гьар гектардиз 1500 манат хгузвал!) акатзвач. Зайиф нетижайрин себебар: чил вахтунда къарагьарна гьализ жезвач, хьанвай тарифлу тум цазвач, агротехникадин чарасуз серенжемар (чил миянарун, зиянкар гьашаратрикайни эчелерикай миьхун патал дарманар ягьун) кьиле тухузвач, бегьер вахтунда ва хкатунар авачиз кватл хьийиз алакьзвач...

Гьелбетда, чи кьвалахда агалкъунар авачизни туш. Ик! цли “Южный” СПК-ди вичин теплица са гектардин гегьеншарзава. “Намус” СПК-ди Кочубейдин къишлахрал хсуси къуватралди 3 агьзур гьайван, “Убулелей” СПК-ди 2500 гьайван, “Хизан” СПК-ди 150 гьайван хуьз жедай хъсан ятахар эцигна бегьемарзава.

Докладчи багьманчивилин ва саларбанвилин хилера арадал атанвай гьаларални акьвазна ва залда авайбурун суалриз жавабар гана. Гуьгьунлай общественный ва хсуси майишатрин бязи векиларни пешекарар рахана.

Фридин МИСРИХАНОВ, Ахцегьга Агьасиеван тварунихъ галай СПК-дин председателъ. - 2010-йисалай куьлуьх чи 175 гектардин майданар гагь хсусиятдиз пай хьийида, гагь анрал ГЭС эцигда лугьуз, са тайинвал авачиз дуьздаказ ишлемишиз жезвачир. Эхиримжи 3-4 йисан къене чна 45 гектардин цийи багьлар кухтунва ва 90 процент къелемри хъсандаказ чил къуна, ишлемишзава. Чкадин дурумлу сортарин емишарин хсуси къелемлух арадал гьидай ва гьар йисуз багьлар 10-15 гектардин артухардай фикир ава. Гьелбетда, им райондин руководствонин гуьзчивилик кваз “Ахты-Мискинжинский” къаналда яд хьун таъминарунин нетижая. Чаз гьак! 80 кьил ацазвай калерин нехир ва 1060 хипен суьруьни ава. Тарифлу ниси хкуддай гьвечли цехни кардик кутунва.

Аким РИЗАЕВ, Чеперин Фатахован тварунихъ галай СПК-дин председателъ. - Советрин девирда як, сар маса гайила, колхоздиз йиса 300 агьзур манатдин къазанжи къевезвай. Гьич тахьайтла, йиса чна 10 тонн хипен ниси арадал гьизвай. Хипехьанвилин зегьметдиз гила къимет тахьуьнкди чкайрал рик! гьаз кьвалахдай ксарни жагьизмач. Месела, чи майишатда 4 чубан хуьруьнви-яр ятла, 5 кас паталай къунвай бур я. Як, сар,

хамар маса гудай чка авач, гьа са вахтунда гьайванар хуьзвай чилин налогар йисалайсуз артухарзава. Вучиз ятлани Тарумовкадин къишлахрилай патав гвай гьа сад хьтин шартларин Ногьай райондин къишлахрин налогар хейлин тлимил я.

Вагьидин АБДУЛГЪАЛИМОВ, райветуправленидин начальни. - Гатфариз бруцеллез ва туберкулёз азарар кватла акваз калерилей ивиар къачуна ахтармишуьнкди, гьайванриз сибирдин язва, дабакь (яшур) азарриз акси рапар ягьуьнкди хаталу азарин вилик пад чна умудлудаказ къунва. Къенин юкьуз гьайванрикай инсанрик акатдай хаталу азаррикай Ахцегь райондин гьайванар миьхи я. Ятлани чун секин хьана ацукьнавач, профилактикадин серенжемар муькуьфиди кьиле тухузва. Игьтият хуьн патал, инал кьейд авурвал, райцентрада салахана (гьаятрани куьчейра гьайванар тукьун къадагьа я), гьар са хуьре скотомогильник эцигунин ва паталай гьизвай гьайванрал кьетлен гуьзчивал тухунин чарасузвал ава.

Эхирдай райондин регьбер **Осман АБДУЛКЕРИМОВ** райадминистрациядин кьилин заместитель **Сердер МОЛЛАЛИЕВА** райондин АПК-дин хиле яргьал йисара гьакьисагь зегьмет члугунай ва хуьруьн майишатдин суьрсет гьалдай промышленностдин ийкьан сувариз талукь яз бажарагьлу малдарарни хипехьанар - “Эмир” СПК-дин председателъ **Гьазрет МУФТАЛИЕВ** “колхоз Ф.Энгельса” СПК-дин чубан **Къияс АЛЛАГЪЯРОВАВ**, Хинерин “Убуллей” СПК-дин чубан **Суну ИсрафиЛОВ** “Фал-фан” КФХ-дин чубан **Эмирулла Гьанов** “Убуллей” СПК-дин чубан **Араз АДИЛЬХАНОВАВ**, Хинерин “Намус” СПК-дин председателъ **Эльдар СУРХАЕВ** “Луткунский” СПК-дин чубан **Мавлуьдин РАГЪИМОВАВ** РД-дин хуьруьн майишатдин суьрсет гьалдай промышленностдин министерствонин Гуьрметдин грамота, Чеперин СПК-дин председателъ **Аким РИЗАЕВ** Хинерин “Восход” СПК-дин председателъ **Беглер МАГЪМУДОВАВ** РД-дин МСХ-дин патай чухсагьул малумарзавай чарар ва са жерге малдаррини хипехьанри “Ахцегь район” муниципалитетдин Гуьрметдин грамотаяр вахкана.

Эхирдай райондин регьберди куьрелди совещанидин нетижаяр къуна. “Гьилевай йисалай чун, - кьейдна ада, - Кочубейдин ятахрал электрикдин экв гьуьн, Ахцегьга гьайванар тукьликай ва як маса гудай къулай чкаяр тешкилуьнв эгечда. Кьилин фикир районда малдарвилин, хипехьанвилин, багьманчивилин, саларбанвилин ерилу ва экологиядин жигьетдай миьхи суьрсетдин “Ахцегь бренд” арадал гьидай ва тукьлвей къиметрай ам муьштерийрив агакьардай шартлар тешкилуьнв гуда. Гьелбетда, и месэлар кьиле тухуз хун патал чи гьар са майишатдиз вичин авай-авачир, ийир-тийир къалуьрзавай махсус паспорт хьунин ва чна республикадин хуьруьн майишатдин талукь тир программаяра иштиракунин чарасузвал ава”.

Тешкилуьвилин месэладизни килигна

СОВЕЩАНИЕ

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

8-июлдиз Ахцегь райадминистрациядин залда **АБДУЛКЕРИМОВ Осман** регьбервилек кваз нубатдин совещание кьиле фена. Адан кьвалахда райондин идарайринни карханайрин ва общественный тешкилатрин руководителри, хуьрерин администрацийрин кьилери иштиракна.

Совещание тешкилуьвилин месэладилей башламишна. О.Абдулкеримова райадминистрациядин кьил **Шемсидин АРУХОВА** кьвалахдилай элячлуьн гьакьиндай арза кьинихъ галаз алакьалу яз, Ахцегь райадминистрациядин кьилин везифаяр вахтуналди Мегьамед Гьаниевал (бажарагьлу хирург ва тешкилатчи, медицинадин илимрин кандидат тир ада вичин вахтунда РД-дин ЦБ-да травматологиядин отделдин заведующийвиле, Ахцегь ЦРБ-дин кьилин духтурвиле кьвалахна) ихтибарнавайдакь хабардарна. Ахцегь район экономикадин ва яшайишдин рекьай вилик тухунин карда яргьал йисара члугур гьакьисагь зегьметдай ада Ш.Аруховаз чухсагьул малумарна.

Совещанидал Ахцегь КЦСОН-дин гьилевай йисан сифте паюнин кьвалахдин гьахь-гьисабдин доклад адан заведующий Къистер Гьаниевади авуна. Ада кьейд авурвал, райондин игьтияж авай агьалиьриз (алай вахтунда ахтинбурун къадар пуд агьзурдалай пара я, абурукай 1300 кас анжах 2013-йисуз ашкара авуна, учетдиз къачунва) яшайишдин медицинадин рекьай гьар жуьре куьмекар авун патал гьукуматди Ахцегь КЦСОН-диз йиса 18 миллион манат пул серфзава, адакай 14 миллион манат къуллугьчийрин мажибрин фондуну къазва. Кесиб, набуд ксариз чпикай “горячая линия” телефондай малумардай, герек куьмек тлаабдай мумкинвал ава ва ихьтин са тавакьуни къайгьусуздаказ тазвач.

Кватл хьанвай бур гьар жуьре маса месэлайризни килигна.

Базарар масанал хутахуьнкай

Махачкъала шегьердин администрациядин информациядин политикадин ва пресс-къуллугьдин управленидай хабар гузайвал, цийи эцигзавай алишверишдин центрадай жуваз алвер ийидай чил къачунин гьакьиндай шегьердин администрациядиз агьалиьрилай къевезвай чарар-царарин къадар артух хьанва. Къведай йисуз Махачкъалада авай вири базарар гьа и алишверишдин центрадиз куьчарзава. Махачкъала шегьердин администрациядин регьберар цийи эцигзавай “ТВЦ Красный рынок” ОАО проект уьмуьрдиз куьчуьрмишарзавайбурухъ галаз меслят хьайивал, ана жедай 2 агьзур тукьвендикай 200, яни цуд процент, ихтиярар къалуьрзавай вири шагдадатнамаярни тукьлуьрна, республикадин агьалиьриз маса гуда.

Анай тукьвенар къачудай мумкинвал, сифте нубатда, къанунда къалуьрзавай тегьерда алишверинда машгьул карчийриз (махсус шагдадатнама гвай) гуда.

Кланибурувай Махачкъала шегьердин администрациядин алишвериндин, муьштерийрин базарин ва къуллугьрин отделдиз (**Мальгинан тварунихъ галай куьнедин 39-нумрдин дараматда авай. Телефондин нумра - 8-928-977-60-40**) атана, сиягьрик экечиз жеда.

Им гьализ жедай месэла я

С.К.КЪУХМАЗОВ

Ахцегьрин хуьр йисалай-суз еке ва анин къаматни акваз-акваз дегиш жезва. Цийи квалер, супермаркетар, ресторана, кафеяр эцигзава. Амма идахъ галаз сад хьиз тлал алай месэларни гзаф ава. Эхиримжи переписдин рекьемралди, гуьне пата 6 агьзурдахъ галаз агьалияр яшамеш жезва. Бязи хуьрерив (Къурукалар, Смугьулар, Хкемар, Калукар ва масабур) гекьгайла, Ахцегьрин

гуьне пата инсанрин къадар 1-2 сеферда гзаф я. Бес анра медпунктар хьайила, Ахцегьрин гуьне пата са медпункт къванни вучиз авач? Яшар хьанвай пенсионерар, инвалидар са раб ягьун патал, 2-3 км. мензил атлана, гьак! ивидин давление ахтармишун патални центральный больницадиз финиз мажбур жезва. Виликдай ина медпункт ва почтадин отделенини авайди тир. Абуьр авай квалер маса гана. Гьа ик!, яваш-яваш халкъдиз къуллугьзавай идараяр агал хьийизва. Медпунктунин патахьай са шумудра

райондин гьакимрин патав арза-ферза гваз фена. Хиве къунар жезва, амма кьилиз акьудзвач. Лугьун мумкин я, бес гьар са магьледихъ галкьурнавай медсестра ава. Гьакькьатда галкьурнавай медсестра гьакан твар паталди я. Абуьр, больницадан кьвалахна, йикьа 2 сеферда азарлуьрин патавни къевз агакьзвач. Медпункт ачухун патал са зегьметни алач. Мукьтадир Айдунбегован тварунихъ галай багда авай виликан колхоздин клубда са шумуд квалер ава. Медпункт патал гзаф ярашугь квалер я. Больницада авай са медсестра медпунктуниз рекье туртла, месэлани гьал жеда. Кланзавайди кьвалах гьиле къун, кьилиз акьудун я.

Гележег гъвечи ва юкьван карчивилинди я

Жасмина САИДОВА

Эхиримжи йисара Дагъустандин Туьркияди чпин арада алишверишдинни экономикадин рекъай авай алакъяр мягкемарун патал виле акъадай кваллах тухузва.

Туьркия ва и уьлкведин карханаяр эхиримжи йисара экономикадин рекъай хейлин виликди фенва, абуру нетижалудаказ кваллахунин жигъетдай девлетлу тежриба кватнава.

Дагъустан патални и тежриба хийрлуди, чи проектар умуьрдиз куьчуьрмишдайла менфятлуди хьун мумкин я.

И йикъара Дагъустандин промышленникринни карчийрин союздин ва Туьркияда авай Дагъустандин Векилханадин векилри "Дагъустан" РИА-дин конференц-залда республикадин журналистрихъ галаз кыле тухвай гуьруьшни и месалдиз талукъди тир.

Пресс-конференция тухунин себебрикай сад и мукъвара Туьркия Республикадин Трабзон шегьерда кыле феи Карчивилин "Россиядин Федерациядин кыблепатан регион - Туьркия Республикадин Чулав гуьлуьн рагъкъечдай патан кьерех" форумдихъ галаз алакъялу тир. Россиядин промышленникринни карчийрин союздин Дагъустандин региональный отделенидин руководитель Анварбег Къадиева кьейд авурвал, карчивилин форум кыле тухунин асул макъсадрикай сад регионрин арада алишверишдинни экономикадин жигъетдай кьве патазни хийрлу алакъяр тайнарун тир.

"Форум нетижалуди, мярекатдин программа лагъайтла, пар квайди ва итижлуди тир. Чи делегация Трабзондин губернатор Абдул оз Жалила ва Трабзонда РФ-дин генеральный консул Дмитрий Таланова кьабулна. Форумдин нетижанда Россиядин промышленникринни карчийрин союздин Дагъустандин региональный отделенидини Туьркиядин Трабзон шегьердин Алишверишдинни промышленный палатади икьардал кьулар члугуна", - малумарна А.Къадиева.

Ада гьакни кьейд авурвал, "Туьркиядин терефдиз Дагъустандин карчийрихъ галаз кваллахдай майилар ава, абуруз алакъяр жезмай кьван сихбур ийиз кланзава".

"Дагъустан туьрквер патал гележег авай майдан я. Республика

Каспий гуьлуьн кьерехдал ала, инай Къазахстандизни, Туьркменистандизни, Китайдиз ва маса уьлквейриз фидай рекьер, мумкинвилер ава. Къенин юкьуз туьрквериз республикада логистикадин центр, гуьлелай гимийра аваз гъизвай пар кьабулиз жедай базаяр тешкилдай ният ава. Са акъван яргал тушир тарихда Туьркиядин экономика алай вахтунда Дагъустанда арадал атанвай хьтин шартлара авай. Ам гъвечи ва юкьван карчивал вилик тухуни кьутармишна. Къенин юкьуз Туьркия Республикада туризм, агропромышленный комплекс, парчаяр храдай производствояр йигин еришралди виликди физва. Дагъустанди Туьркиядай тир амадагри кватнавай и тежрибадикай менфят кьачунайтла пис жедачир. Дагъустандин экономика гъвечи ва юкьван карчивили виликди тухудайвал авуна кланда", - инанмиш я Дагъустандин промышленникринни карчийрин союздин председатель.

Анварбег Къадиева гьисабзавайвал, республикада асул фикир промышленный зурба заводар эцигуниз ваь, гъвечи бизнес патал жезмай кьван кьулай шартлар тешкилуниз, адаз ачух рехъ гун лазим я. Ихтилат физвайди, ада кьейд авурвал, производстводикай я. "Маса кьачун-гун", яни алвер авун - им экономика кьвачел акъалдариз жедай рехъ туш. Производстводал, яни шей гьасилунал бинеламиш тир карчивал тешкилна кланда. Гъвечи ва юкьван карчивал Дагъустанда, вучиз ятлани, анжах шегьерра ава, гьакъикатда лагъайтла, ам хуьруьн чкайра тешкилунихъ гележег ава", - гьисабзава А.Къадиева.

Туьркияда авай Россиядин алишверишдин векилханада Дагъустан Республикадин патай векил Тавлу Казакбиева суьгъбет авурвал, 2012-йисуз Махачкъалада, Векилханадин теклифдалди, Дагъустандинни Туьркиядин бизнес-форум кыле фенай. А члавуз мярекатда Туьркия Республикадин экономикадин министерстводин, Трабзон шегьердин Чулав гуьлуьн рагъкъечдай патан кьерехдин экспортеррин Союздин, Ризе шегьердин Алишверишдинни промышленный палатадин кьуллугъчийри ва Туьркиядин эцигунардай материалар ва недай суьрсет гьасилунал машгул 40-далай артух карханайрин векилри иштиракнай. Делегациядин кыле Туьркиядин экономикадин министрдин замес-

тител Бюлент Угур Эджевит авай. Гъайиф хьи, форумдин нетижанда гьич са икьардални кьулар члугуначир.

"Чи асул везифа республикадиз инвесторар желб авун, алишверишдинни экономикадин жигъетдай, гьакни мергьяматлувилини рекъай авай алакъяр мягкемаруникай ибарат я. Амма, Туьркиядай инвесторар желбдалди вилик чна чун санал кваллахиз гъазур тирди, чяхъ чи культура авайди кьалурун лазим я", - малумарна Т.Казакбиева.

Журналистрин тлалабуналди, Казакбиева Туьркияда Дагъустандин Векилханади кыле тухузвай кваллахдикайни куьредди суьгъбетна. "Гъафбуруз чун авайдакай гьич хабарни авач. Кеферпатан Кавказдин республикайрикай Туьркиядин мулкунал алайди анжах Дагъустандин Векилхана я. Бязи вахтара, гьатта и уьлкведиз мукьвал-мукьвал кьезвай карчийризни чун чир тахайла, чи кефиник хлэзвай вахтарни жезва. Туьркияда Дагъустандин Векилхана дагъустанвийриз, гьихьтин месэляяр арадал атайтлани - гьам самолета аваз фин-хтуниз, гьамни бизнесдиз талукъ - куьмек патал тешкилнава. Дагъустанвийр кьабулун патал Стамбулда чяхъ офис ава, кваллах мадни менфятлуди хьун патал чна Векилханадин офис Махачкъаладани ачухнава", - кьейдна Казакбиева.

Малум хъайивал, Туьркияда гьар вацра жуьреба-жуьре рекьерай, мисал яз, экономикадиз, образованидиз, илимдиз, спортдиз ва культурадиз талукъ международный форумар кыле тухузва. "Гъайиф хьи, дагъустанвийри и мярекатра тлимил иштиракзава. Чна теклифар ракурзава, и ва я маса карчийрихъ галаз алакъялу жезва, кьулай шартлар тешкилиз алахъзава. Мисал яз, чяхъ абуруз форумдин вахтунда уьлкведа пулсуздаказ яшамиз жедай шартлар тешкилдай мумкинвал ава, ятлани, дагъустанвийрин патай иштиракдайбурун кьадар гъаф туш", - малумарна ада.

Трабзонда кыле феи карчивилин форумдин кваллахда 20-дав агакна карчийри иштиракна. Республикадин делегациядин член, гъвечи ва юкьван карчивилин Россиядин ассоциациядин ДРО-дин председател Бурлият Алибеговади журналистрин Туьркияда Дагъустандин Векилханадин куьмекдалди ачухиз кланзавай карчивал виликди тухудай международный центрикай лагъана.

"Къецепатан уьлквейрин базариз экъечдайла, чи карчийриз гъаф вахтара мумкин тир амадагикай, цийи базаррин кьетенвилерикай, проектриз финансар ачухзавай чешмейрикай хабар авачиз жезва. Центради къецепатан уьлквейриз ракурун патал продукция акьудунал машгул карханайрикай делилар кватлунин, абурун сад тир кватлал тешкилуни, къецепатан уьлквейрин базарар датлана гуьзчивилик хуьнин кваллах тухуда. Центради гьакни карчийр патал лазим малуматар агакьарунин, госуьдрстводи ийизвай куьмекдин гьакъиндай меслятар гунин кваллахни тамамарда, гьакни маса жуьреба-жуьре куьмекар гуда", - кьейдна Б.Алибеговади.

Машмаш яни, клерец яни, я тахъайтла - цюрици? "Россиядин аллея"

ЧИ КОРР.

Чна идалай виликдини хабар гайивал, алай вахтунда Дагъустанда Вироссиядин общественно-политический ва экологиядиз талукъ "Россиядин аллея" серенжем кыле физва. Дагъустандин мулкунал и серенжемдиз талукъ мярекатар РД-дин тлебиат хуьнин министерстводи тешкилнава ва кыле тухузва.

1-июлдидай 31-августдалди rusprigoda.ru сайтда Интернетдин куьмекдалди ачухдаказ сесер гунин нетижанда Россиядин 85 субъектда регионрин агъалийри гьарда вичин лишан жедай набатат хъязав. Нетижанда хъягъай набататар Крымда туькьурдай Россиядин Аллеяда цада.

Алай вахтунда Дагъустандин агъалийри республика лишанламишзавай набатат хъязав.

Региондин рабочий дестеди сесер гунин сиягъдик чи республикада виридалайни машгурбур тир пуд набатат кутунва: машмашдин тар, клерецдин тар, члуру цюрицидин тар (можжевелик).

Куь фикирдалди, и пуд набататдикай виридалайни гъаф гьим хас я Дагъустандиз? Куь фикир квевай агъадихъ кьалулнавай сайтда сес гуналди малумариз жеда.

Къенин йикъан делилралди, виридалайни гъаф сесер клерецдин тарци (46 %) кватнава.

Рикел хкин, Россиядин Федерациядин субъектар лишанламишзавай 85 набатат цунин шад мярекат 2014-йисан 21-сентябрдиз, там хуьдайбурун Юкьуз, Севастополь шегьердин Гъалибвилин паркуна кыле фида.

"Россиядин аллея" серенжемди Крым Россиядихъ галкьун хьувун, гьакни Россиядин агъалийрин арада авай атлуз тежедай алакъяр лишанламишун лазим я.

Пешедиз вафалувал

Рагъдин ЭМИНОВ

Гъеле школада клэзавай вахтунда Роман Дадашева гележегда механизаторвилин пеше хъягъун кьетна. Автоделодин тарс адаз иллаки хуш тир. Ахъегьрин 2-нумрадин юкьван школа куьтягъайдалай гуьгуьниз, 1971-йисуз ам Огни шегьердин 3-нумрадин СПТУ-дик экечна. Учлищеда лап хъсан кьиметралди клелуналди, ада "механизатор широкого профиля" пеше кьачуна.

Аскервийлай хтайла, ам УЖКХ-да кваллахал акъвазна. Ада а йисара Лекъе дередай гъанвай цин турбадин килин имаратдал фин патал дагъларин дерейрай рехъ туькьурунин ва гьар жуьре маса кваллахра иштиракна. Жегил йисарани, гилани вичи идара ийизвай техникадихъ иесивилелди гелкьуьн Романаз адет хъанвай кар я.

Виликдай соцсоревнованида гъалибвал къазанмишунай ам са шумудра махсус значокриз лайихлу хъана. Вичихъ кваллахдин 43 йисан стаж авай Р.Дадашеваз УЖКХ-дин руководстводи са шумудра пулдин премияр, Гуььрметдин грамотаяр ганва.

Р.ДАДАШЕВА (чапла патяхъ) техникадихъ гелкьуьниз гьамиша кьетен фикир гузва

Суддин приставрин къуллугъ Ам квел машгъул я?

Алаудин ГЪАМИДОВ

Малум тирвал, уьлкведа, гъа жергедай яз чи республикада ни, судрин къурулуш (Конституционный, Верховный, Федеральный, Мировой...судар) кардик ква. Абурун къарарар, актар къилиз акъудунин мураддалди ФССП-ни (Федеральная служба судебных приставов) тешкилнава. И къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управленидин къиле чи ватангъли Низами Ниязович ГЪАЛИМОВ (шикилда) акъвазнава. И муьквару зун адахъ галаз гурьшмиш хъана ва адавай вичи реьбервал гузвай къуллугъдин везифайрикай, акъалтзавай четинвилерикай суьгъбет авун тлалабна. Ингъе ада вуч лагъанатла.

- Россиядин ФССП-дин Дагъустан Республикада авай Управленидин къуллугъчийрин виликни, РФ-дин субъектрин коллегайрин вилик хътин, жавабдар везифаяр акъвазнава. Къилди къачуртла, абур госуьдартстводин гражданвилини къуллугъ чияр я ва абурун хиве судра тайнаарнавай къайдаяр таъминарунин, судрин ва маса органри, къуллугърал алай ксар къабулзавай актар къилиз акъудунин, гъакни хейлин маса жавабдар везифаяр тунва.

■ **Абур са тимили ачухарнайтла къанзавай.**

- Россиядин Федерациядин исятда кардик квай законодательстводин бинедаллаз, суддин приставри судрин къвалахда тайнаарнавай къайда таъминарзава, судрин дараматар, къвалербинейар хуьзва ва анриз инсанар ахъаюнун къайда таъминарзава; судрин ва маса органрин актар мажбуридаказ къилиз акъудиз тазва;

- и ва я маса документдин истемишунар къилиз акъудун патал серенжемар къабулзава;

- къадагъа эцигнавай (арестованный) ва вахчунвай шейэр хуьзва ва мажбуридаказ маса гузва;

- буржлу ксар, абурун шейэр, аялар жагъурзава;

- зегъметдин гуььжетрай комиссийрин къарарар къилиз акъудунин карда иштиракзава;

- чпин хиве авай везифаяр таммарун патал герек делилар къватлзава ва икI мад.

■ **Къасухдай къил къакъудзавай, михь тушир буржлу ксар патал куьне гъихътин серенжемар къабулзава?**

- Ахътинбур патал виридалайни хъсан къайда - им абурун малдал-шейэрал къадагъа эцигун ва абур маса гун я. Идалайни гъейри, суддин приставдин истемишунар къилиз акъуд тавурла, а кас административный рекъяй жавабдарвиллиз члугъзава. Гъакни 1,5 миллиондилай виниз кредитрин буржар вахкунивай къастуналди къил къакъудзавай юридический ксар, суддин къарар къилиз акъуд тавурла, уголовный рекъяй жавабдарвиллиз члугъзава.

■ **Буржар вахкуникай къасухдай къил къакъудзавай,**

гъатта маса уьлквейриз катзавайбур патал гъихътин серенжемар къабулзава?

- Дугъриданни, гъахътинбурни тимили туш. Абурун къадар иллаки гатун отпускайрин ва гъаждал фидай вахтара артух жезва. Абурун вилик пад къун патал законди буржар алай ксар Россиядин территориядилай къеьез финикай вахтуналди магърум ийидай ихтияр ганва. Иллаки алиментар тагузвай ва социальный рекъяй буржлу ксар къеьепатаз физ къанзавайбурун арада гъаф жезва. Ахътинбурун вилик пад къун ва буржар вахчун, алиментар гуниз мажбур авун патал чна къетли серенжемар къабулзава. РФ-дин УК-дин 157-статьядин бинедаллаз гъатта уголовный рекъяй жавабдарвиллиз члугъзава. Гъа жергедай яз къенин ийкъалди 359 уголовный дело къарагъарнава. Республикада азадвилерикай магърумна дустагъра ацукънавайбурун къадар тимили туш.

■ **Буржлу ксари чпин малдевлет муькьва-къилийрин ва я маса ксарин къвачихъ ягъиз, чпихъ мумкинвал авачирди къалуриз хъайитла вуч ийизва?**

- Хъсан суал я. Дугъриданни, ахътинбурун къадарни тимили туш. Сад лагъайди, чна буржлу ксариз авай мал-девлетдин гъакъиндай малуматар къватлзава. Ахпа ада инихъ-анихъ ийидалди, а шейэрал къадагъа эцигъзава. Къвед лагъайди, эгер и ва я маса кас вичин шейэр маса касдин къвачихъ ягъиз агакънаватла, чна гъа кардай къил акъудзава. Яни буржунал вил алай касдин ва маса чешмейрин куьмекдалди къасухдай ийизвай и къвалах субутзава. Ихътин дуьшуьшра тахсирлу кас гъатта уголовный рекъяй жавабдарвиллиз члугъзава. Ахътин савдаяр гъамиша чи гуьзчивилик ква. Алатай ийсуз ахътин 11 дуьшуьш хъана, абур дуьздал акъатайла, буржлу ксари буржар, са артух деринриз веьгин тавуна, вахкана.

Идалайни гъейри, приставри къе чпиз ганвай ихтияррикай таммвилелди менфят къачузва. Месела, къе приставривай буржлу касдин счелтра авай пулар акъудиз жезва.

■ **Къез хабар жедалди, иесиди банкара авай чпин пулар тадиз вахчуртла гъикI жеда?**

- АкI тахъун патал чна гележегда электронный жуьреда къвалахда, яни гъа къайдада а пулар бурж алай касдивай вахчуз тежедайвал, адан счелтрал къадагъа эцигъда ва а пулар счелтрай акъудда.

■ **Алиментар гуникай къил къакъудзавайбур гъаф авани? Абур жагъурун четин акъвазавани?**

- Ахътинбур тимили туш. Лугъун лазим я, къастуналди алиментар тагузвайбур чеб авай чка тайнариз тежезвайбур я. Абурун геле къеькуьниз, яни розыск малумаруниз мажбур жезва. Ахътинбур тайнарун муькьва вахтаралди четин акъваззавай, вучиз лагъайтла абурукай делилар (чарар-цларар, шикилар) общественный чкайрал алкIурдай, СМИ-ра гудай ихтияр авачир. Гила лагъайтла, чна, законди ганвай ихтияррикай менфят къачуна, алиментар гуникай къастуналди къил къакъудзавайбурукай, чунуьх хъанвайбурукай делилар ачухдиз малумарзава: махсус экранрай абурун шикилар къалуурзава.

■ **Сир туш, эхиримжи вахтара, гъаф маса чкайра хъиз, чи республикадани коррупция гегъенш хъанва. Адахъ галаз женг члугун патал куьн къиле авай Управлениди гъихътин серенжемар къабулзава? Жез хъайитла, мисаларни гъанайтла, пис жедачир.**

- Дугъри я, и тлегуьн вири къурулушра чкъанва. Чи Управленида лагъайтла, коррупциядин аксина са жерге серенжемар къабулзава. Къилди къачуртла, чи идарада къвалахиз къанз къевезвай жегилириз гъардаз чна ам гъиниз къевезватла, суддин приставрин къвалах квекай ибарат ятла, законсуз гъерекатри гъихътин нетижайрал гъун мумкин ятла лугъузва. Идалайни гъейри, коррупциядин гъерекатрихъ галаз чун баришугъ туширди лугъузва. Ятлани, сифте камар члурука къачузвайбур малум жезва. ИкI, алай ийсуз чи къуллугъчийриз чеб къабулун патал пул теклифай 6 дуьшуьш хъанва. Гъелбетда, абурулай уголовный делояр къарагъарнава. Алатай ийсуз ахътин 12 делил малум я. Гъа са вахтунда алатай ийсуз 5 кас чи къуллугъчийрини уголовный рекъяй жавабдарвиллиз члугуна. Чебни коррупциядихъ галаз алакьалу яз.

■ **Низами Ниязович, малум тирвал, Россиядин Федерациядин юстициядин министерстводин приказдалди вун алай йисан февралдай суддин приставрин федеральный къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управленидин руководителвиле тайнаарнава. Жечни гъакъван гагъди вун квел машгъул тиртла лагъайтла?**

- За юстициядин органра къвалах ийиз члуд йисалай гъаф я. Сифтедай зун Россиядин Федерациядин юстициядин министерстводин Дагъустан Республикада авай Къилин управленидин суддин приставрин къуллугъдин Махачкъала шеьгердин подразделенидин пристав-исполнитель тир. 2011-йисан 13-июлдиз зун суддин приставрин Федеральный къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управленидин руководителдин заместителдин къуллугъдал тайнаарна. 2013-йисан 3-июндилай алай йисан 3-февралдалди за Россиядин ФССП-дин Дагъустан Республикада авай Управленидин руководителдин - Дагъустан Республикадин суддин къилин приставдин везифаяр таммарзавай. Адалай инихъ къенин йикъалди зун винидихъ тIвар къунвай Управленидин къиле акъвазнава.

■ **Вуна винидихъ республикада мажибрай, алиментар, банкарин кредитрай буржар вахкунин къвалахда авай гъаларикай лагъанай. Жечни абурал са тимили гегъеншиз акъвазайтла?**

- Дугъриданни, эхиримжи вахтара республикада винидихъ къейд авунвай хилерай буржар вахчунин карда РФ-дин суддин приставрин Федеральный къуллугъдин Дагъустанда авай Управленидин (УФССП РФ по РД) работникрал четинвилер тимили акъалтзава, вучиз лагъайтла и ва я маса буржлу тир ксари жавабдарвал гиссзавач. Хейлин карханайра, идарайра варцаралди мажибар гузвач, бязибуру алиментар гуникай къил баштанзава, чпин хийирдихъ къачур кредитрин пулар вахтунда вахкузвач. Нетижанда законда къалурнавай серенжемар къабулуниз мажбур жезва. ИкI, ахътин ксарин эменни тулкI ийизва, генани эсер тежезвай ва я чпихъ тулкI ийидай мал-девлет авачирбур уголовный рекъяй жавабдарвиллиз члугъзава. Гъаф арза-ферзе, гъакI суддин къарарар хъайилани алиментар гунихъай баштанзавайбуруз талукъ яз жезва. Къилди къачуртла, алай вахтунда алиментар гунихъай къил баштанзавай агъурдалай виниз ксарин гел жагъурзава. Юристрин члалалди лугъун хъайитла, гъакъван инсанар жагъурун патал розыск малумарзава. Яни алиментар гунихъай, буржар вахкунихъай къил къакъудзавайбурухъ галаз къетли женг члугъзава Къилди къачуртла, хейлинбурулай уголовный делояр къарагъарнава, гъафбур суддин вилик акъвазарна.

■ **Метлеблу суьгъбетдай чухсагъул!**

Наркоконтролдин материалрай Эрменидиз

Гъалал хъанач

Эрменистандин Паракар хуьруьн агъали Махаджанян Артура Дагъустанда вичин агъвал хъсанарун къетна. Махачкъала шеьгердин Оскаран куьнеда са къвале регистрация авуна, яшамеш жезвай ам наркотикар гъиз, маса гунал машгъул хъана.

Амма наркополицейскийрин уяхвили адаз законсуз гъерекатар яргъалди давамардай мумкинвал ганач. Ингъе РФ-дин ФСКН-дин Дагъустанда авай Управленидин наркополицейскийри наркодиллердин вилик пад къун къетна. Муьштеридин ролда къугъвай оперативный къуллугъчидиз А.Махаджаняна, са кичевални авачиз, 7 грамм марихуана авай спичкадин коробка 2500 манатдай маса гана. Санлай гъисаба къурла, ада пуд тахсиркарвал авунвай.

Махачкъала шеьгердин Кировский райондин судди, РФ-дин УК-дин са шумуд статьядин бинедаллаз, Артураз 10 йисузни 6 вацра клеви режимдин колонида ацукъдай приговор акъудна.

Тахсиркардин законсуз гъерекатри яргъал йисара 3 аялдин диде клевера туна.

Коррупциядихъ галаз женгчи - наркотикрин суракъда

Дагъустан Республикада авай УФСН-дин пресс-къуллугъди хабар гузвайвал, "Хатасузвал хуьниз ва коррупциядихъ галаз женг члугуниз куьмек гуни рекъяй" Дагъустан Республикадин общественный организациядин председател Аманат Умалатоваз наркотикар маса гунал машгъул хъунай судди 11 йис кар атлана.

Саки са йис идалай вилик 27 йиса авай жегилиди "шартлуни муьштеридиз" - наркополициядин оперативникдиз 1 грамм къван амфетамин (наркотикдин са жуьре) маса гудайла, ам къуна. Ахтармешайла, адавай мад 0,8 грамм гашиш ва 0,5 грамм къван амфетамин жагъана. Гуьгуьнлай къвал ахтармешайла, адан холодильникдин морозильный камерада эцигнавай налбекида 67,6 грамм гашиш ва 7,65 грамм амфетамин аваз хъана. Аманатав гъакI вичин тIварцихъ къхенвай "Хатасузвал хуьниз ва коррупциядихъ галаз женг члугуниз куьмек гуни рекъяй" Дагъустан Республикадин общественный организациядин председател я лагъай удостоверение гвай. А.Умалатова вич тахсирлу тирди хиве къунач. Ада и кар, вич ахътин жавабдар общественный организациядин председател тирвилляй, къясас вахчун патал гъихътин ятлани маса ксари авунвайди я лугъуз тестикарзавай.

Къиле тухвай наркологиядин экспертизиди Аманата вичини наркотикар ишлемишзавайди тестикарна. Гъа са вахтунда дактилоскопический экспертизиди наркотикар авай къапунал тахсиркардин гъилин тупларин гелер алайдини субутна.

Рази жедай кЪИМЕТ гана

ГЪАХЪ-ГЪИСАБ

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

И йикъара Белиждин гимназиядин актовый залда поселоқдин полициядин отделенидин УУП-ди (участковый уполномоченный полиции) халкъдин вилик 2014-йисан вад вацран гъахъ-гъисаб авуна.

Мярекатда Дербент райондин полициядин начальник **Мурад СУНГУРОВА**, Россиядин МВД-дин Дербент райондин отделдин ПДН-дин ва УУП-дин отделдин начальник **М.ХИДИРНАБИЕВА**, Белиж поселоқдин полициядин отделдин начальник **К.БАЙРАМОВА**, администрациядин кыл **Н.АХУНДОВА**, общественный тешкилатрин векилри, муаллимри ва поселоқдин жемятди иштиракна.

Анал Белиж поселоқдин полициядин отделдин участокрин векилвал гвайбурун члехиди тир полициядин майор Мурадхан Мирзэбалаева авур докладдай малум хъайивал, 2014-йисан вад вацра Белиж поселоқдин территорияда 17 тахсиркарвал авунва, абурукай 13 дуьздал акъуднава.

Къиле тухузвай профилактикадин серенжемри ва гыл-гъиле аваз дуьздал акъудзавай гъвечи тахсиркарвилери гележегда граждари члехи тахсиркарвилери авунин вилик пад къадай мумкинвал гузва. Алай йисуз участокрин векилвал гвайбурун къвалахда им кар алай рехъ я.

- Къенин йикъан важиблу месэлайрикай сад терроризмдиз акси женг гегеншарун я. И жигъетдай асул везифа терроризмдиз кыл гъиз къанзавайбурун виликамиз къатлана, абуруз и кар авуниз рехъ тагуникай ибарат я. Ик, чна фад таъсирдик акатзавайбурухъ, чпин фикирар дигмиш таханвайбурухъ ва гъакни чи учетда авайбурухъ галаз дериндай къвалах тухузва. Диндин экстремизмдин месэлайриз талукъ яз чун поселоқдин общественностдихъ ва активдихъ галаз

гуьруьшмиш хъана. Чи территорияда и месэлайрин патахъай гълар секин я ва адетдинди тушир диндин терефдарри агитация тухузвай дуьшуьшар гъелелиг авач, - лагъана М.Мирзэбалаева.

Ахпа ам тахсиркарвилер арадал гъизвай себебрал акъвазна: яшамиз жезвай чкайра жаванрихъни аялрихъ галаз тербиядин къвалах зайифарун; халкъдин арада гзаф чкъизвай пиянискавални наркомания; теле ва киноэкранрилай зулумкарвал, чалкечирвал ва маса нагъакъан крар пропаганда авун.

Поселоқда эменнидиз талукъ тахсиркарвилер гзаф жезва, сифте нубатда и жергеда къвалер атлунин угъривал ава. Ада къвалер куьруь вахтунда кас авачиз амуькзавайла, угърийриз къвале кас авайди хъиз жедайвал, вуч авуна къандатла са шумуд меслят гана.

Участковыйи административный закон члурзавайбуруз рехъ тагун ва абур дуьздал акъудун - им тахсиркарвилерин вилик пад къунин важиблу рехъ я. 2014-йисан вад вацра поселоқда авай къуд участокда участковыйи 245 административный протоколар къьенва.

Тахсиркарвилер арадал атунин месэлаяр фикирда къуна, общественный чкайра ва куьчейра къвалах тухуниз талукъ планрик дегишвилер кухтуна. Гзаф кримногенный гълар авай общественный чкайра ва бязи хуьрера алава ППСП-дин нарядар кардик кутунва. Инра маса серенжемарни тухузва.

Вичин докладдин эхирдай ада чпиз гъамиша активдаказ куьмек гузвай поселоқдин администрациядиз ва жемятдиз сагърай лагъана.

Анал гъакни участковыйи тир полициядин майор Х.Абдурагъманов, капитанар тир А.Абдурагъимов ва Б.Сеидов, М.Хидирнабиев, К.Байрамов, Н.Ахундов ва масабур рахана.

Полициядин участковыйири къвалахдиз жемятди рази жедай кЪИМЕТ гана.

Жавабдарвилелди эгечлун лазим я

Межид ВЕЛИМУРАДОВ,
Махачкъала шегъердин
Ленинский райондин
прокурордин куьмекчи

Махачкъала шегъердин Ленинский райондин прокуратуради инсанар гзаф къватл жезвай чкайра цаяр къуникай хуьн патал законди истемишзавай ахтармишун киле тухвана.

“Дагэнергоремстрой” ОАО-да цаяр къуникай хуьнин карда авай кимивилер дуьздал акъудна. 2012 ва 2013-йисара и обществодин руководителдиз и кимивилер арадай акъудун патал предписание ганай.

Закондин предписание тамар тавун себеб яз “Дагэнергоремстрой” ОАО закондин бинедаллаз административный жавабдарвилелди члугуна.

Гъа са вахтунда ахтармишайла цаяр къуникай хуьнин карда авай

кимивилер арадай акъуд тавунваз жагъана.

И кар себеб яз “Дагэнергоремстрой” ОАО-дин руководителди са серенжемни къабул тавунин гъакъиндай Ленинский райондин суддиз чар рекъе туна.

2014-йисан 27-майдиз Ленинский райондин суд прокурордин истемишунал рази хъана. Алай вахтунда суддин къарар къуватда гъатнава.

Ихътин кимивилер “Сабур-99” ТСЖ-да, “Авиагрегат” ва “Интернат II вида” МКОУ-да дуьздал акъуднава ва прокурордин истемишунал рази хъана.

Идарайра ва организацийра цаяр къуникай хуьнин карда лазим тир серенжемар къабул тавуртла, инсанрин сагъламвилелди ва идарайриз материальный еке зиянар жеда.

Идарайрин руководителар цаяр къуникай хуьнин законди истемишзавай серенжемрив жавабдарвилелди эгечлун лазим я.

Ичкидин къармахрай мус акъатрай жегъилар?!

Жамидин ИСМАИЛОВ,
Педагогикадин илимрин
ахтармишунрин
институтдин илимдин члехи
къуллугъчи

Зи къвалах школайрихъ галаз алакъа авайди я. Гъавилляй мукъвал-мукъвал зун къиблепатан дагълух са къадар хуьрера жезва, школайриз физва, аялрин чирвилер ахтармишиз, муаллимризни куьмекар гуз.

Са бязи хуьрера жегъилри чи чеб тухузвай гъл акурла, зи риклик къалабулук акатзава. Са къадар жегъилри чи чеб ичкидин къармахра тунва. Кимел фена, куьзуь итимриз салам гана ацукъайла, ихтилат - хабар ийидайла, гъик хъайитлани ички хъанвай сад акъатда, ийизвай менфятлу ихтилатдин къувалай хада, вичин негъил башламышда, са нин ятлани мехъерик хъвайи ичкидин тарифар ийиз, жибиндай акъудна, са бутылкани къалурда, вуна хъвадани, халу, лугъуз, лап фадлай таниш касди хъиз вал гъавалат жеда, эрекъ хух лугъуз. Я регъуввал, я намус - гъейрат амач чи жегъилрихъ, гзафбур ичкидин къармахра гъатнава.

Зи рикел Мурад Демирова “Новое дело” газетдин (№32, 16-август, 2013 г) 22 чина чапнавай гзаф маналу макъала - “Когда выйдем из плена иллюзий?” (“Буш фикиррин къармахрай мус акъатда?”) рикел хтана. А касди гзаф акъуллудаказ, фагъум-фикирна къьенва а макъала. Сифте ада ихтилат инсандин чин алай социализмдин улкъве Швециядикай ийизва. Ана, лугъузва ада, инсанрин сагъламвал хуьзва, къвезмай несилприн къайгъудай физва, абур ичкидикай яргъа ийизва.

Швецияда гъафтеда пуд юкъуз (жумья, киш, гъяд) ички са туьквендайни маса гузвач. Ичкидин гъахъ-гъисаб (монополия) гъукуматдин гъиле ава. Вичин агъалияр хуьн патал гъукуматди къайгъударвал ийизва. Чи улкъведа лагъайтла, суткадин гъи вахтунда хъайитлани, ичкибазди эрекъ жагъурда. Эрекъар маса гузва школайрин патарив, вузрин мукъварив гвай туьквенрай. Аэропортуниз фей-

ила, гзафбур гъанайни ички акуна, жагъурна, самолетра акъазава. Лугъун лазим къвезва, анжах са вацра сивер къунвай вахтунда (Къара байрамдин варз, Рамазан варз) бязи туьквенра эрекъар клеви ийизва, сивер къунвай жегъилри гъужумар ийиз, анриз цаяр язава, кичлерар гузва. Ибурни къайдасуз крар я. Гъукуматдихъ вичихъ къанун-къайда хъана къанда, ичкибазвилехъ галаз даяе тухудай тайин, дуьзгъун рехъ. Са бязи жегъил

Мадни. Ахцегъ райадминистратиядин къили районда эцигнавай консервный завод маса гана, ам са пул авай касди къачуна, анай эрекъар акъудиз башламышна. Спиртдин 3-4 сортунин амуькаяр маса гузвай, 8-10 манатдай са бутылка. Эрекъ хъван тийизвайбуруни къачузвай, къулаз ягъиз, цай къун патал къарасри, купари. Гъа и ужуз амуькаяр ичкибазри къачуз хъвазвай. Са чи хуьре, малум хъайивал, къуд кас ихътин ичкиди къена. Эсер авани лагъайтла жегъилри, авач. Ихътин вакъияр маса хуьрерани жезвачни бес? Алапат жезвайди а кар я хъи, ерисуз ички маса гузвайбурувай жавабдарвал садани истемишзавач, кар вичин тлеквай физвайвал физва. Я хуьрерин жематри, я муаллимри ахътин ксар къена кучукдай чкадал хъайитлани менфятлу, таъсирлу, жегъилри тарс жедай хътин ихтилат ийидач.

Советрин гъукуматдин девирда хуьрериз судьяр, прокурорар, милициядин начальникар, паспортдин столдин къуллугъчияр къведай, духтурарни галаз, собранияр тухудай, клубра хийирлу лекцияр келдай, ихтилатардай, райондин амай хуьрера вучтин хабарар аватла лугъудай. Гила и крарни амач.

Россиядин къунши гъукумат Швеция вичин халкъдин къайгъудай физва, къвалах куьтягъ хъайидалай къуллукъ са рюмка эрекъ хъвайидазни маса жуьреда килигзава, гъавилляй ана рекъерани са машинни авария жезвач. Эрекъ хъвана, машиндин рулдихъ ацукъдай ксар авач. Россияда лагъайтла, ички хъун муьд хъанва. Ичкиди, къан квачир гъуьлуь хъиз, инсанар пузмиззава, батмишзава.

Бес гъик хъурай чи гъукуматдин, къвезмай несилприн эхир?! Лугъун лазим я хъи, тек са 2012-йисуз, ичкидилай зегъерламыш хъана, Россияда 5000 кас къена, яни 30 кас гъар юкъуз. Са йисан агъене, гъисабайла, Россияда 10 агъзур агъали ичкиди рекъизва.

Чехияда са гъафтеда ичкиди 21 кас телефайла, гъукуматди тади серенжемар къабулна.

20 градусдилай виняй авай ичкидин шейэр акъудун къадагъа авуна, вири туьквенра авай эрекъар ахтармишна, клеви серенжемар къабулна.

Чи улкъведа эрекъ хъвана машина гъалзавайбуру себеб яз, аварияр авуна, гъар йисуз 30 агъзур касдилай виниз инсанар рекъизва.

Чи къунши Финляндияда авария авуна рекъе са кас къейитла, ам еке агъвалатдай гъисабзава. Гъукуматди тади заседание тухузва, ахтармишзава вучиз хъанватла авария, къабулзава серенжемар чпин агъалияр хуьдай.

(КъатI ама)

понедельник, 21 июля

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

8.05-8.08 Местное время. Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
11.30 Местное время Вести Дагестан
14.30 Местное время Вести Дагестан
17.45 Местное время Вести Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Учитель, перед именем твоим...
18.40 «Акцент». Аналитическая программа Ильмана Алипулатова
19.10 Приоритетные проекты. ТЭК Дагестана в журнале «Энергия»
19.30 Реклама
19.35 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 Мультфильмы
08.10 Х/ф «Приключения Толи Клюквина»
09.30 Передача «Чистое сердце»
10.00 «Служа Родине»
10.25 «Все грани» с Анвером Багировым
11.00 Х/ф «Как поссорились Иван Иванович с Иваном Никифоровичем»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Человек и право»
14.10 Мультфильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Золотая лихорадка»
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05.ru» в прямом эфире
17.45 Д/ф «Смертельные искусства. Сават»

18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 На виду
20.50 Х/ф «Гига, Ангел, Снежок и другие»
21.50 «Куноцкая» с Ханжаном Курбановым
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Спорт на канале
00.00 Д/с «Архитекторы мостов»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Ловушка»
05.45 Х/ф «Золотые рога»
ПЕРВЫЙ
5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+)
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером с Андреем Малаховым».
14.10 Т/с «Ясмин».
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин».
16.10 «За и против».
17.00 «Ноедино со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Станица».
23.30 Т/с «Налет».
1.30 Х/ф «Проклятая». (18+).
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Проклятая». (18+).
3.30 «В наше время». (12+).
4.25 «Контрольная закупка».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Свидетели». «О царе, его докторе и о себе». Константин Мельник-Боткин. Фильм 1.
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».

НТВ
6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели».
8.35 «До суда».
9.35 Т/с «Возвращение Мухомара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухомара».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Поиски улики».
0.40 «Последний романтик контрразведки».
1.45 Х/ф «Большая перемена»
3.05 «Свидетели». «О царе, его докторе и о себе». Константин Мельник-Боткин. Фильм 1.
4.00 «Комната смеха».

ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Здравствуй и прощай».
10.05 Х/ф «Ты заплачешь за все».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Ты заплачешь за все».
14.10 «Петровка, 38».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Городское собрание».
16.00 Т/с «Отец Браун». (Великобритания).
17.30 «События».
17.50 Т/с «Отец Браун». (Великобритания).
18.20 «Право голоса».
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «На пути к сердцу».
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
22.30 «Содовые войны». Спецрепортаж.
23.05 «Без обмана». «Птичьих права».
0.00 «События. 25-й час».
0.35 «Тайны нашего кино». «Золотой теленок».
1.10 «Мозговой штурм. Сколков».
1.45 Детектив «Вера». (Великобритания).
3.35 Т/с «Похождения нотариуса Неплицева».
5.40 «Петровка, 38».

СТС
6.00 М/с «101 далматинец». (6+).
7.20 М/с «Смешарики».
7.30 М/с «Русалочка». (6+).
8.00 Т/с «Светофор».
9.00 Т/с «Светофор».
9.30 Т/с «Светофор».
10.00 Т/с «Воронины».
11.30 Мелодрама «Голубая лагуна». (США).
13.30 6 кадров.
14.00 Т/с «Восьмидесятые».
15.00 Шоу Уральских пельменей. Ура! Стипенсия.
16.30 Шоу Уральских пельменей. Из грязи в стразы.
18.00 Т/с «Кухня».
18.30 Т/с «Кухня».

REN TV
5.00 «Следаки».
6.00 «Званый ужин».
7.00 «Информационная программа 112».
7.30 «Смотреть всем!»
8.30 «Новости 24».
9.00 Х/ф «13-й район: Ультиматум».
11.00 «Тайны мира с Анной Чапман»: «Великая тайна Золотой Орды».
12.00 «Информационная программа 112».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Званый ужин».
14.00 «Засуди меня».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!»
17.00 «Не ври мне!»
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости 24».
20.00 «Смотреть всем!»
21.00 Т/с «Next 3».
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск.
23.30 «Адская кухня».
1.00 Т/с «Next 3».
3.00 «Адская кухня».
4.30 «Следаки».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Т/с «Хранитель»
11.25 Т/с «Хранитель»
12.00 «Сейчас».
12.30-15.25 Т/с «Хранитель»
15.30 «Сейчас».
16.00 Т/с «Хранитель»
18.30 «Сейчас».

ДОМАШНИЙ
6.30 Удачное утро.
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
8.00 Полезное утро.
8.40 М/ф.
8.50 Женская форма.
9.50 Умная кухня.
10.20 Летний фреш.
10.50 Спасите нашу семью.
12.40 Д/ф «Ясновидящая».
13.35 Т/с «Династия».
14.30 Т/с «Женский доктор».
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США).
19.00 Т/с «Не родись красивой».
20.40 Т/с «Доктор Хаус».
22.25 Одна за всех.
23.00 Одна за всех.
23.30 Т/с «Доктор Хаус».
1.10 Мелодрама «Приезжая».
3.05 Т/с «Комиссар Рекс». (Австрия - Германия).
4.45 Тайны еды.
5.00 Сладкие истории.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ТВ-3
6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым».
10.00 Параллельный мир.
11.00 Х/ф «Секретный фарватер».
12.30 Магия красоты. (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража». (1930 Т/с «Касл». (12+).
21.15 Т/с «Секретные материалы». (16+).
22.05 Т/с «Секретные материалы». (16+).
23.00 Х/ф «Вавилон нашей эры». (США). (16+).
1.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.30 Х/ф «Бойцовский клуб».

вторник, 22 июля

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

8.05-8.08 Вести Дагестан
8.36-8.41 Вести Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Даргала анкы»
11:30 Местное время. Вести Дагестан
14:30 Местное время. Вести Дагестан
17:45 Местное время. Вести Дагестан
18.20 Дорожный патруль
18.35 Порт-Петровские ассамблеи. Дирижер Рамиро Ариста (Аргентина)
19.00 Гражданское общество - пути становления
19:35 Местное время. Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Смертельные искусства. Сават»
09.40 «Диалоги о рыбалке. Швеция» Часть 2
10.50 «Куноцкая» с Ханжаном Курбановым
11.30 Х/ф «Гига, Ангел, Снежок и другие»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Вдохновение»
13.25 Д/ф «Исследователи кораблекрушений»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Человек-амфибия»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Дагестан» (1946 г.)

17.00 «Доктор Лазер» в прямом эфире
17.40 Д/ф «Загадочные места»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Бизнес Дагестана»
20.50 Мультфильм
21.00 «Время футбола» в прямом эфире
22.00 «Путь предков. Аваро-Кавитинская дорога»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Д/с «Архитекторы мостов»
23.30 Т/с «Саванна»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «В 3.10 на Юму»
05.30 Х/ф «Деревенский детектив»
ПЕРВЫЙ
5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Станица».
14.25 Т/с «Ясмин».
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин».
16.30 «Контрольная закупка»
17.00 «Ноедино со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Станица».
23.30 Т/с «Налет».
1.20 Х/ф «Снежные псы».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Снежные псы».
3.10 «В наше время». (12+).
4.05 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Свидетели». «О царе, его докторе и о себе». Константин Мельник-Боткин. Фильм 2.
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станица спит».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Поиски улики».
22.50 Торжественное открытие Международного конкурса молодых исполнителей «Новая волна-2014». Прямая трансляция из Юрмалы.
1.05 Х/ф «Большая перемена»
2.35 «Свидетели». «О царе, его докторе и о себе». Константин Мельник-Боткин. Фильм 2.
3.30 «Комната смеха».
4.45 «Вести. Дежурная часть».

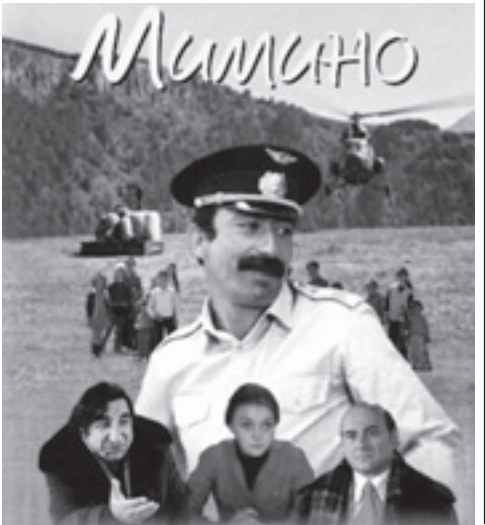
НТВ
6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели».
8.35 «До суда».
9.35 Т/с «Возвращение Мухомара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухомара».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».

ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.15 Х/ф «Мимино».
10.05 Д/ф «Фрунзик Мкртчян. Трагедия смешного человека».
10.55 «Простые сложности».
11.30 «События».
11.55 Х/ф «Эхо из прошлого»
13.50 «Доктор И...»

СТС
6.00 М/с «101 далматинец». (6+).
7.20 М/с «Смешарики».
7.30 М/с «Русалочка». (6+).
8.00 Т/с «Светофор».
9.00 Т/с «Светофор».
9.30 Т/с «Светофор».
10.00 Т/с «Воронины».
10.10 Т/с «Воронины».
10.40 Т/с «Восьмидесятые».

REN TV
6.00 «Званый ужин».
7.00 «Информационная программа 112».
7.30 «Смотреть всем!»
8.30 «Новости 24».
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
11.00 «Тайны мира с Анной Чапман»: «Знаки судьбы».
12.00 «Информационная программа 112».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Званый ужин».
14.00 «Засуди меня».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!»
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости 24».
20.00 «Смотреть всем!»
21.00 Т/с «Next 3».
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск.
23.30 «Адская кухня».
1.00 Т/с «Next 3».
3.00 «Адская кухня».
4.30 «Следаки».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Драма «И на камнях растут деревья». (12+).
12.30 Драма «И на камнях растут деревья». (12+).
13.25 Х/ф «За все заплачено»
15.30 «Сейчас».
16.00 Х/ф «За все заплачено»
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. Проверка на верность».
20.30-23.10 Т/с «След. Дуэль».
0.00 Детектив «Над Тиссой». (12+).
1.40 Драма «И на камнях растут деревья». (12+).
4.05 «Право на защиту. Гормоальный взрыв».
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроноус».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель». Избранное.
11.15 Х/ф «Инквизиция»
12.05 Д/ф «К.Р.Р.»
12.45 «Красуйся, град Петров!» Банный корпус в Петергофе.
13.15 Д/ф
14.10 Т/с «Две зимы и три лета»
15.00 «Новости культуры».
15.10 Спектакль «Милый лжец».
17.20 Д/ф «Теория относительности счастья. По Андрею Буждеру».
18.00 «Неделя органной музыки».
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Больше, чем любовь». Игорь и Елизавета Скорские.
20.00 «Прошлой, XX век! Александр Солженицын».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!»
21.50 Д/ф «Запретный город Китая».
22.45 «Мост над бездной». «Боттичелли».
23.15 «Новости культуры».
23.35 Х/ф «Инквизиция»
0.20 Д/с «Пленники пленки»

среда, 23 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время. Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
11.30 Местное время. Вести Дагестан
14.30 Местное время. Вести Дагестан
17.45 Местное время. Вести Дагестан
18.20 Парус надежды
18.35 Территория общения. Приоритетные проекты в ток шоу «Образование»
19.35 Местное время. Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на ласком языке «Аьрци ва агьлу»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Архитекторы мостов»
09.25 «Бизнес Дагестана»
10.05 «Время футбола»
11.00 Х/ф «Можешь не стучать»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/с «Мир природы»
14.00 «Путь предков. Аваро-Кавказская дорога»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Капитан Фракс» 1 с
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Капитан Фракс» 2 с
18.25 Мультфильмы
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «На виду»
20.50 «Час размышлений»
21.25 «Все грани» с Анвером Багировым

22.00 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Аутодафе»
00.00 Д/с «Архитекторы мостов»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Германия, год нелевой»
05.10 Х/ф «Герой нашего времени» 1 с.
ПЕРВЫЙ
5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Станица».
14.25 Т/с «Ясмин».
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин».
16.30 «Контрольная закупка».
17.00 «Ноедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Манекенщица».
23.30 Т/с «Налет».
1.25 Х/ф «В тылу врага: Колумбия». (12+).
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «В тылу врага: Колумбия». (12+).
3.15 «В наше время». (12+).
4.10 «Контрольная закупка».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Тайны Первой Мировой. Друзья-враги».
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станция спит».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Поиски улик».
23.50 «Новая волна-2014». Прямая трансляция из Юрмалы.
1.50 Х/ф «Большая перемена».
3.15 «Честный детектив».
3.45 «Тайны Первой Мировой. Друзья-враги».
4.45 «Вести. Дежурная часть».

15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станция спит».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Поиски улик».
23.50 «Новая волна-2014». Прямая трансляция из Юрмалы.
1.50 Х/ф «Большая перемена».
3.15 «Честный детектив».
3.45 «Тайны Первой Мировой. Друзья-враги».
4.45 «Вести. Дежурная часть».
НТВ
6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели».
8.35 «До суда».
9.35 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухоморова».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт.
14.30 «Прокурорская проверка».
15.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Москва. Три вокзала».
18.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».
19.55 Т/с «Дельта».
21.50 Т/с «Курортная полиция».
23.35 «Сегодня. Итоги».
0.00 Т/с «Глухарь. Продолжение».
2.00 «Дачный ответ».
3.05 «Дикий мир».
3.25 Т/с «2,5 человека».
5.05 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.20 Детектив «Смерть на взлете».
10.05 Д/ф «Лунное счастье Анатолия Ромашина».
10.55 «Простые сложности».
11.30 «События».
11.55 Х/ф «Эхо из прошлого».
13.55 «Доктор И...»
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 Д/ф «Дома и домушники».
16.05 Т/с «Отец Браун».
17.30 «События».
17.50 Т/с «Отец Браун».
18.25 «Право голоса».
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «На пути к сердцу».
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
22.30 «Линия защиты».
23.05 «Хроники московского быта. Брак по расчету».
0.00 «События. 25-й час».
0.35 «Петровка, 38».
0.55 Т/с «Расследования Мердока». (Канада).
2.45 Т/с «Исцеление любовью».
3.45 «Садовые войны». Спецрепортаж.
4.20 Д/ф «Фрунзик Мкртчян. Трагедия смешного человека».
5.10 Т/с «Из жизни животных»
СТС
6.00 М/с «101 далматинец».
7.20 М/с «Смешарики».
7.30 М/с «Том и Джерри. Детские годы». (6+).
8.00 Т/с «Светофор».
10.00 Т/с «Воронины».
10.30 Т/с «Восьмидесятые».
11.00 Боевик «Мумия возвращается».
13.30 6 кадров.
14.15 Т/с «Восьмидесятые».
15.15 Шоу Уральских пельменей. День смешного Валентина.
16.35 Шоу Уральских пельменей. Союзы-Аполлоны.
18.00 Т/с «Кухня».
18.30 Т/с «Кухня».
19.00 Т/с «Воронины».

11.55 Х/ф «Эхо из прошлого» ТВЦ

20.00 Т/с «Кухня».
21.00 Боевик «Царь скорпионов».
22.40 Шоу Уральских пельменей. На старте! Внимание! Март!
0.00 6 кадров.
0.30 Гав-стори.
1.30 Д/ф «Дикая жизнь домашних животных».
3.10 Т/с «Закон и порядок. Специальный корпус».
4.00 Драма «Голубая волна».
5.55 Музыка на СТС.
6.00 «Званый ужин».
7.00 «Информационная программа 112».
7.30 «Смотреть всем!»
8.30 «Новости 24».
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко».
11.00 «Тайны мира с Анной Чаплин»: «Война миров».
12.00 «Информационная программа 112».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Званый ужин».
14.00 «Засуди меня».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!»
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости 24».
20.00 «Смотреть всем!»
21.00 Т/с «Next 3».
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск.
23.30 «Адская кухня».

1.00 Т/с «Next 3».
3.00 «Адская кухня».
4.30 «Следаки».
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Мелодрама «Чужая родня». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30-15.05 Х/ф «Тени исчезают в полдень» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 Х/ф «Тени исчезают в полдень» (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00-20.00 Т/с «Детективы. По горячим следам».
20.30-23.10 Т/с «След. Первая смена».
22.00 «Сейчас».
0.00 Комедия «Зимний вечер в Гаграх». (12+).
1.45 Х/ф «Тени исчезают в полдень» (12+).
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроночь».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель». Избранное.
11.15 Х/ф «Инквизиция».
12.05 Д/ф «Повелитель гироскопов. Александр Ишлинский».
12.45 «Красуйся, град Петров!» Петергоф дворец «Марли» и павильон «Эрмитаж».
13.15 Д/ф «Запретный город Китая». «Правление наложницы».
14.10 Т/с «Две зимы и три лета».
15.00 «Новости культуры».
15.10 Спектакль «Амфирион».
17.35 Д/ф «Сергей Корсаков. Наш профессор».
18.00 «Неделя органной музыки».
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Острова».
20.00 «Прощай, XX век! Васильевы».
20.40 «Спокойной ночи, малыши!».
20.55 «Мадам! Месье! Сен-нор!» Вечер Юлия Кима в Доме актера.
21.35 Д/ф «Собор в Ахене. Символ религиозно-светской власти». (Германия).
21.50 Д/ф «Закат цивилизации». «Конец эпохи пирамид».
22.45 «Мост над бездной». «Микеланджело».
23.15 «Новости культуры».
23.35 Х/ф «Инквизиция» (Франция).
0.20 Д/с «Пленники пленки».
0.45 «Наблюдатель». Избранное.
1.45 «Pro memoria». Хокуку.
1.55 «Юлиан Рахин и Итмар Голан. Концерт в Москве».
2.50 Д/ф «Эрнан Кортес».

ДОМАШНИЙ
6.30 Сладкие истории.
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
8.00 Женская форма.
9.00 М/ф.
9.35 Сладкие истории.
10.05 Умная кухня.
10.35 Летний фреш.
11.05 Спасите нашу семью.
12.40 Д/ф «Ясновидающая».
13.35 Т/с «Династия». (США).
14.30 Т/с «Женский доктор».
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США).
19.00 Т/с «Не родись красивой».
20.40 Т/с «Доктор Хаус».
22.25 Одна за всех.
23.00 Одна за всех.
23.30 Т/с «Доктор Хаус».
1.10 Мелодрама «Повесть о молодоженах».
2.50 Т/с «Комиссар Рекс».
4.30 Сладкие истории.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым».
10.00 Параллельный мир.
11.00 Х/ф «Секретный фарватер».
12.30 Магия красоты. (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка». (12+).
17.30 Д/ф «Годалка». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Касп». (12+).
20.20 Т/с «Касп». (12+).
21.15 Т/с «Секретные материалы». (16+).
22.05 Т/с «Секретные материалы». (16+).
23.00 Х/ф «Зубастики».
0.45 Х-Версии. Другие новости. (12+).
1.15 Х/ф «Доктор Голливуд».
3.15 Х/ф «Минувшая Нью-Йорк». (США). (12+).
5.00 Д/ф «10 способов».

четверг, 24 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05 -8.08 Местное время. Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Очар»
11.30 Местное время. Вести Дагестан
14.30 Местное время. Вести Дагестан
17.45 Местное время. Вести Дагестан
18.20 Порт-Петровские ассамблеи. Артем Дервояд (Москва)
19.05 Приоритеты развития и экономика. Лекция академика Г.Бучаева
19.35 Местное время. Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.00 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Весенняя сказка»
10.20 «Все грани» с Анвером Багировым
10.50 «Аутодафе»
11.50 «Час размышлений»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/с «Мир природы»
14.00 «Агросектор»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Х/ф «Зеленый фургон» 1 с.
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Зеленый фургон» 2 с.
18.45 Передача на аварском языке «Поданги глалмалги заманти»

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «На виду. Спорт» в прямом эфире
20.50 Мультфильм
21.00 «Поколение» Валентина Курбанова
21.40 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Чиркей на все времена»
22.00 Знак качества»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Колеса»
23.30 Т/с «Саванна»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Женщина и паяц»
05.40 Х/ф «Герой нашего времени» 2 с.
ПЕРВЫЙ
5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Манекенщица».
14.25 Т/с «Ясмин».
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин».
16.30 «Контрольная закупка».
17.00 «Ноедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.30 Т/с «Манекенщица».
23.30 Т/с «Налет».
1.25 Х/ф «Страх и ненависть в Лас-Вегасе». (18+).
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Страх и ненависть в Лас-Вегасе». (18+).
3.45 «В наше время». (12+).
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Тайны Первой Мировой войны: Великая война. Фронт русский. Фронт французский».
4.05 «Комната смеха».
НТВ
6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели».
8.35 «До суда».
9.35 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухоморова».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт.
14.30 «Прокурорская проверка».
15.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Москва. Три вокзала».
18.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».

9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Джамайка».
16.00 Т/с «Пока станция спит».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Х/ф «Цветы зла».
23.50 «Новая волна-2014». Прямая трансляция из Юрмалы.
1.50 Х/ф «Большая перемена».
3.10 «Тайны Первой Мировой войны: Великая война. Фронт русский. Фронт французский».
4.05 «Комната смеха».
НТВ
6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели».
8.35 «До суда».
9.35 Т/с «Возвращение Мухоморова».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухоморова».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт.
14.30 «Прокурорская проверка».
15.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Москва. Три вокзала».
18.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».

19.00 «Сегодня».
19.55 Т/с «Дельта».
21.50 Т/с «Курортная полиция».
23.35 «Сегодня. Итоги».
0.00 Т/с «Глухарь. Продолжение».
2.00 «Дело темное».
2.55 «Дикий мир».
3.20 Т/с «2,5 человека».
5.00 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация».
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.20 Х/ф «Королевская регата».
10.05 Д/ф «Валентин Смирнитский. Пан или пропал».
10.55 «Простые сложности».
11.30 «События».
11.50 Детектив «Роман выходного дня».
13.55 «Доктор И...»
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 «Хроники московского быта. Брак по расчету».
16.05 Т/с «Отец Браун». (Великобритания).
17.30 «События».
17.50 Т/с «Отец Браун». (Великобритания).
18.25 «Право голоса».
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «На пути к сердцу».
21.45 «Петровка, 38».
22.00 «События».
22.30 «Истории спасения».
23.05 Д/ф «Брежнев, которого мы не знали».
0.00 «События. 25-й час».
0.35 «Петровка, 38».
0.55 Х/ф «Берегись, Ля Тур!»
2.35 Т/с «Исцеление любовью».
3.30 Д/ф «Звездность во благо».
5.10 Т/с «Из жизни животных». (Великобритания).
СТС
6.00 М/с
8.00 Т/с «Светофор».
9.00 Т/с «Светофор».
9.30 Т/с «Светофор».
10.00 Т/с «Воронины».
10.30 Шоу Уральских пельменей. На старте! Внимание! Март!

11.50 Боевик «Царь скорпионов».
13.30 6 кадров.
14.00 6 кадров.
14.10 Т/с «Восьмидесятые».
15.10 Шоу Уральских пельменей. Союзы-Аполлоны.
16.35 Шоу Уральских пельменей. Отцы и эти.
18.00 Т/с «Кухня».
19.00 Т/с «Воронины».
20.00 Т/с «Кухня».
21.00 Боевик «Царь скорпионов. Восхождение воина». (США).
23.05 Шоу Уральских пельменей. Тень знаний.
0.00 6 кадров.
0.30 Гав-стори.
1.30 Драма «Голубая волна».
3.25 Т/с «Закон и порядок. Специальный корпус».
4.15 Х/ф «Космические войны». (США).
REN TV
6.00 «Званый ужин».
7.00 «Информационная программа 112».
7.30 «Смотреть всем!»
8.30 «Новости 24».
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко».
11.00 «Тайны мира с Анной Чаплин»: «По ту сторону зеркала».
12.00 «Информационная программа 112».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Званый ужин».
14.00 «Засуди меня».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!»
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости 24».
20.00 «Смотреть всем!»
21.00 Т/с «Next 3».
23.00 «Новости 24». Итоговый выпуск.
23.30 «Адская кухня».
1.00 Т/с «Next 3».
2.50 «Чистая работа». (12+).
3.50 «Адская кухня».
5.00 «Смотреть всем!»
5.30 «Следаки».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на 5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30 Детектив «Над Тиссой». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.30 Х/ф «Тени исчезают в полдень» (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00-18.00 Х/ф «Тени исчезают в полдень» (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы. Мистер Крейзи».
19.30 Т/с «Детективы. Первая заповедь».
20.00 Т/с «Детективы. Любимые женщины Андрея К».
20.30 Т/с «След. Халыва».
21.15 Т/с «След. Три вора».
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След. Про насекомых и людей».
23.10 Т/с «След. Жадность».
0.00 Мелодрама «Чужая родня». (12+).
1.55 Х/ф «За все заплачено»
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроночь».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель». Избранное.
11.15 Х/ф «Инквизиция».
12.05 Д/ф «Юрий Лобачев. Отец русского комикса».

2.50 Д/ф «Чингисхан».
ДОМАШНИЙ
6.30 Удачное утро.
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
8.00 Полезное утро.
8.40 М/ф.
9.10 Женская форма.
10.10 Умная кухня.
10.40 Летний фреш.
11.10 Спасите нашу семью.
12.40 Д/ф «Ясновидающая».
13.35 Т/с «Династия». (США).
14.30 Т/с «Женский доктор».
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США).
19.00 Т/с «Не родись красивой».
20.40 Т/с «Доктор Хаус».
22.25 Одна за всех.
23.30 Т/с «Доктор Хаус».
1.10 Комедия «Женитьба Балзыминова».
2.55 Т/с «Комиссар Рекс».
4.40 Тайны еды.
4.55 Сладкие истории.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым».
10.00 Параллельный мир.
11.00 Х/ф «Секретный фарватер».
12.30 Магия красоты. (16+).
13.30 Х-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории.
16.00 Д/ф «Годалка». (12+).
18.00 Х-Версии. Другие новости. (12+).
18.30 Т/с «Пятая стража».
19.30 Т/с «Касп». (12+).
21.15 Т/с «Секретные материалы». (16+).
22.05 Т/с «Секретные материалы». (16+).
23.00 Х/ф «Зубастики: Основное блюдо». (США).
0.45 Большая Игра. (18+).
1.45 Х-Версии. Другие новости. (12+).
2.15 Х/ф «Зубастики». (США).
4.00 Х/ф «Доктор Голливуд».

пятница, 25 июля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

8.05-8.08 Местное время. Вести Дагестан
8.36-8.41 Местное время. Вести Дагестан
11:30 Местное время. Вести Дагестан
14:30 Местное время. Вести Дагестан
17:45 Вести - Северный Кавказ.
18:15 Реклама
18:20 Мир вашему дому
18.40 Дагестан спортивный
19.10 Брейн - ринг. 2 й полуфинал
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманти»
07.50 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Архитекторы мостов»
09.30 «Колеса»
10.00 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Чиркей на все времена»
10.20 «Знак качества»
10.50 Х/ф «Потерпевшие кораблекрушение-2. пираты»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Скоро свадьба!»
13.40 Д/с «Мир природы»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Проданный смех» 1 с.
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «Проданный смех» 2 с.
18.05 Мультфильм
18.20 «Наши дети»

18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
19.55 Специальный репортаж
20.10 «Здоровье» в прямом эфире
21.25 «Все грани» с Анвером Багировым
22.10 Время новостей. Криминал
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Чегери»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Сицилийский клан»
05.00 Д/ф «Вьетнам»
ПЕРВЫЙ
5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Манекенщица».
14.25 Т/с «Ясмин».
15.00 Новости.
15.15 Т/с «Ясмин».
16.30 «Контрольная закупка».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.50 Телеигра «Поле чудес»
19.50 «Точь-в-точь».
21.00 «Время».
21.30 «Точь-в-точь».
23.20 «Памяти Владимира Высоцкого». Последний концерт.
0.20 Д/ф «Продюсер Джордж Мартин» (12+).
2.00 Х/ф «Плохие девочки».
3.55 «В наше время». (12+).
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Тайны Первой Мировой войны: Голгофа Российской империи».

9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».
11.50 «Вести. Дежурная часть».
12.00 Т/с «Тайны следствия».
13.00 «Особый случай».
14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».
14.50 «Вести. Дежурная часть».
15.00 Т/с «Пока станица спит».
17.00 «Вести».
17.45 «Местное время. Вести - Москва».
18.05 «Вести. Дежурная часть».
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Местное время. Вести - Москва».
20.00 «Вести».
21.00 Комедия «Бедная Лиз».
22.50 «Новая волна-2014». Прямая трансляция из Юрмалы.
0.50 «Живой звук».
2.40 «Горячая десятка».
3.45 «Комната смеха».
НТВ
6.00 «НТВ утром».
8.10 «Спасатели».
8.35 «До суда».
9.35 Т/с «Возвращение Мухтара».
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».
11.55 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных». Окончательный вердикт.
14.30 «Прокурорская проверка».
15.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
16.00 «Сегодня».
16.30 Т/с «Москва. Три вокзала».
18.35 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
19.00 «Сегодня».
19.55 Т/с «Дельта».
21.50 Т/с «Курортная полиция».
1.40 «Дело темное».
2.35 «Дикий мир».
3.15 Т/с «2,5 человека».

4.55 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация».
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «Живет такой парень».
10.05 Д/ф «Леонид Куралев. На мне узор негу».
10.55 «Простые сложности».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Не пытайтесь понять женщину».
13.35 «Доктор И...».
14.10 «Петровка, 38».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.15 Д/ф «Брежнев, которого мы не знали».
16.05 Т/с «Отец Браун». (Великобритания).
17.30 «События».
17.50 Т/с «Отец Браун». (Великобритания).
18.25 «Право голоса».
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «На пути к сердцу».
21.45 «Петровка, 38».

22.00 «События».
22.25 Комедия «Дживс и Вустер. Под дождем». (Великобритания).
23.30 Комедия «Частный детектив, или Операция «Кооперация»».
1.20 Детектив «Роман выходного дня».
3.30 Т/с «Исцеление любовью».
4.30 Т/с «Из жизни животных». (Великобритания).
5.20 «Марш-бросок».
5.45 М/ф: «Василиса Милушина», «Каникулы в Простоквашино», «Винни-Пух и день забот», «Ну, погоди!».
СТС
6.00 М/с «101 далматинец». (6+).
7.20 М/с «Смешарики».
7.30 М/с «Том и Джерри. Детские годы». (6+).
8.00 Т/с «Светофор».
9.00 Т/с «Светофор».
9.30 Т/с «Светофор».
10.00 Т/с «Воронины».

10.30 Боевик «Царь скорпионов. Восхождение воина».
12.35 Шоу Уральских пельменей. Тень знаний.
13.30 6 кадров.
14.00 6 кадров.
14.15 Шоу Уральских пельменей. От томата до заката.
17.10 Шоу Уральских пельменей. Нано-концерт, na!
18.30 Т/с «Воронины».
19.00 Шоу Уральских пельменей. Пинг-понг жив!
20.30 Шоу Уральских пельменей. Год в сапогах.
22.00 Шоу Уральских пельменей. Не вешать хвост, ветеринары!
23.15 Студенты.
0.15 Комедия «Мальчик в девочке». (США - Великобритания - Канада).
2.00 Х/ф «Рассвет мертвецов». (США - Америка). (18+).
3.55 Т/с «Закон и порядок. Специальный корпус».
5.35 Музыка на СТС.
REN TV
6.00 «Званный ужин».
7.00 «Информационная программа 112».
7.30 «Смотреть всем!»
8.30 «Новости 24».
9.00 «Нам и не снилось»: «Потерянные».
12.00 «Информационная программа 112».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Званный ужин».
14.00 «Засуди меня».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!»
17.00 «Не ври мне!»
18.00 «Верное средство».
19.00 «Информационная программа 112».
19.30 «Новости 24».
20.00 «Тайны мира с Анной Чапман»: «Сахар».
21.00 «Странное дело»: «Пришельцы из созвездия Орион».
22.00 «Секретные территории»: «Нити Вселенной».

23.00 «Смотреть всем!»
0.00 Х/ф «От заката до рассвета».
2.00 Триллер «Игра Рипли».
4.10 Триллер «Возмездие».
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Момент истины».
7.00 «Утро на 5». (6+).
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.30-16.50 Х/ф «Тайны дворцовых переворотов. Россия, век XVIII». Фильм 1. «Завещание императора».
12.00, 15.30, 18.30 «Сейчас».
19.00 «Защита Метлиной».
19.35-2.20 Т/с «След. Сулерго».
3.05-4.55 Х/ф «Тени исчезают в полдень» (12+).
5.45 Комедия «Зимний вечер в Гаграх». (12+).
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроныус».
10.00 «Новости культуры».
10.20 Х/ф: «Приключения Корзинкиной», «Леночка и виноград».
12.00 Д/ф «Все равно его не брошу. Ангия Барто»
12.45 «Красуйся, град Петров!» Царское Село.
13.15 Д/ф «Закат цивилизаций». «Ангкор - забытая столица империи».
14.10 Т/с «Две зимы и три лета»
15.00 «Новости культуры».
15.10 Спектакль «Пристань».
18.30 «Смехоностальгия». Л. Утесов.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Искатели». «Завещание Баженова».
20.00 Х/ф «Энергичные люди».
22.25 «Острова». В. Шукшин.
23.20 «Новости культуры».
23.40 «Большой джаз».
1.40 Д/ф «Дворец каталонской музыки в Барселоне. Сон, в котором звучит музыка».

1.55 Д/ф «Потерянный рай островов Тробриан». (Франция).
2.50 Д/ф «Антонио Сальери». (Украина).
ДОМАШНИЙ
6.30 Удачное утро.
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
8.00 Полезное утро.
8.40 Бьет - значит любит.
10.40 Т/с «Великолепный век». (Турция).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США).
19.00 Т/с «Великолепный век». (Турция).
22.45 Одна за всех.
23.00 Одна за всех.
23.30 Х/ф «Орел и решка». (Россия - США).
1.10 Мелодрама «Океан». (Индия).
4.00 Сладкие истории.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.00 Д/ф «Далеко и еще дальше с М. Кожуховым». (12+).
10.00 Параллельный мир. (12+).
11.45 Х/ф «Хозяин тайги».
13.30 X-Версии. Другие новости. (12+).
14.00 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
14.30 Д/ф «Охотники за привидениями». (16+).
15.00 Мистические истории. (16+).
16.00 Д/ф «Гадалка». (12+).
18.00 X-Версии. Другие новости. (12+).
19.00 Человек-невидимка.
20.00 Х/ф «Девятая борода». (Франция - Испания - США). (16+).
22.45 Х/ф «Вий». (12+).
0.15 Д/ф «Нечисть». (12+).
1.15 Европейский покерный тур. (18+).
2.15 Х/ф «Зубастики. Основное блюдо». (США).
4.00 Х/ф «Черная борода».

суббота, 26 июля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

10:05 Реклама
10.10 Эфир памяти
10.25 Памяти маэстро. К 70-летию дирижера Р. Гаджиева. Передача 2 я
10.55 Реклама
11:10 Местное время. Вести Дагестан
14:20 Местное время. Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»
07.40 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «Здоровье»
09.50 Х/ф «Чегери»
11.20 О здоровье ребенка в программе «Мой малыш»
12.00 Гала-концерт «Порт-Петровские Ассамблеи» Закрытие фестиваля
14.45 Х/ф «Тайна рукописного Корана»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Круглый стол»
17.45 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Цовкра, как она есть»
18.10 «Вдохновение»
18.45 Передача на лезгинском языке «Хатхар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана
19.50 Передача «Чистое сердце»
20.00 День Конституции Республики Дагестан
22.30 Время новостей Дагестана

22.55 Х/ф «Снежная свадьба»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Апач»
05.25 Х/ф «Сердца четырех»
ПЕРВЫЙ
5.10 Х/ф «Мы, двое мужчин» (12+).
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Мы, двое мужчин» (12+).
6.50 Х/ф «Служили два товарища». (12+).
8.45 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Играй, гармонь любимая!»
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак». (12+).
10.55 Д/ф «Василий Шукшин. Самородок». (12+).
12.00 Новости.
12.15 «Идеальный ремонт».
13.10 «Профессия - следователь». (12+).
14.15 Х/ф «Печки-лавочки».
16.10 «Своя колера».
18.00 Вечерние новости.
18.20 «Кто хочет стать миллионером?»
19.25 «Две звезды».
21.00 «Время».
21.30 Футбол. Суперкубок России. ЦСКА - «Ростов». Прямой эфир.
23.30 «КВН». Премьер-лига.
1.00 Х/ф «Хищник 2». (18+).
3.00 Х/ф «Холодные сердца».
4.50 «В наше время». (12+).
РОССИЯ 1
4.45 Драма «Не стреляйте в белых лебедей».
7.30 «Сельское утро».
8.00 «Вести».
8.15 «Местное время. Вести - Москва».
8.25 «Язь. Перезагрузка».
9.00 «Правила жизни 100-летнего человека».

10.05 «Моя планета» представляет. «Псковский кремль». «Иордания. Морское королевство».
11.00 «Вести».
11.10 «Местное время. Вести - Москва».
11.20 «Вести. Дежурная часть».
11.55 «Честный детектив».
12.25 Х/ф «Темные воды».
14.00 «Вести».
14.20 «Местное время. Вести - Москва».
14.30 Х/ф «Темные воды».
16.10 «Измайловский парк».
18.05 «Субботний вечер».
20.00 «Вести».
21.00 Х/ф «Кружева».
23.20 «Новая волна-2014». Прямая трансляция из Юрмалы.
1.15 Комедия «Мужчина на расхват». (США).
3.25 «Язь. Перезагрузка».
4.00 «Комната смеха».
НТВ
5.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей».
8.00 «Сегодня».
8.15 «Золотой ключ».
8.45 «Их нравы».
9.25 «Готовим с Алексеем Зиминым».
10.00 «Сегодня».

10.20 «Главная дорога».
10.55 «Кулинарный поединок».
12.00 «Квартирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Своя игра».
14.10 «Следствие вели...»
15.00 Т/с «Двое с пистолетами».
16.00 «Сегодня».
16.15 Т/с «Двое с пистолетами».
19.00 «Сегодня».
19.55 «Самые громкие русские сенсации».
21.50 «Ты не поверишь!»
22.30 Т/с «Гражданка начальница. Продолжение».
0.30 «Остров».
2.00 «Жизнь как песня»: «Андрей Губин».
3.20 Т/с «2,5 человека».
5.00 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация».
ТВЦ
7.05 Х/ф «Ни пуха, ни пера».
8.30 «Православная энциклопедия». (6+).
9.00 Х/ф «Три толстяка».
10.30 Д/ф «Трудно быть Джунги».
11.30 «События».
11.45 Детектив «Дело N 306».

13.25 Х/ф «Пираты XX века».
14.30 «События».
14.45 Х/ф «Пираты XX века».
15.20 Комедия «Укол зонтиком». (Франция).
17.10 Комедия «Нахалка».
21.00 «События».
21.20 Х/ф «Шерлок Холмс и доктор Ватсон».
0.05 Т/с «Мисс Фишер». (Австралия).
1.15 Х/ф «Не пытайтесь понять женщину».
3.05 Д/ф «Шаг навстречу жизни».
4.50 Т/с «Из жизни животных». (Великобритания).
5.40 Х/ф «Три толстяка».
СТС
6.00 М/ф «Веселая карусель».
7.30 М/с «Смешарики».
7.40 М/с «Пингвиненок Пороро». (6+).
8.00 М/с «Макс Стип». (12+).
8.30 М/с «Макс. Динотероп». (6+).
9.00 М/с «Макс. Динотероп». (6+).
9.30 Комедия «Флаббер-попрыгунчик». (США).
11.15 Студенты.
11.45 Шоу Уральских пельменей. Пинг-понг жив!
13.15 Шоу Уральских пельменей. Год в сапогах.
14.45 Шоу Уральских пельменей. Не вешать хвост, ветеринары!
16.00 6 кадров.
16.30 Шоу Уральских пельменей. Назад в булшуню!
18.30 Х/ф «Хроники Нарнии». (США).
21.05 Анимационный фильм «Иван Царевич и серый волк».
22.40 Шоу Уральских пельменей. Вялые паруса.
23.40 Х/ф «Рассвет мертвецов». (США). (18+).
1.35 Боевик «Мумия. Принц Египта».
3.30 Комедия «Джунгли зовут! В поисках Марсупиалими». (Франция - Бельгия).
5.25 М/ф «Архангельские новеллы». (6+).

5.45 Музыка на СТС.
REN TV
6.15 Т/с «Туристы».
9.40 «Чистая работа». (12+).
10.30 «Организация Определенных Наций».
12.30 «Новости 24».
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
15.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко».
19.00 Концерт «Закрыватель Америки».
21.00 Х/ф «Альпинисты».
22.45 Х/ф «Мираж».
0.30 Х/ф «Скалолазка и последний из седьмой коллели». (12+).
2.20 Х/ф «V Центурия. В поисках зачарованных сокровищ».
4.30 Комедия «Мама не горюй».
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
7.35 М/ф: «Тридцать восемь погуляев», «Ну, погоди!», «Волк и семеро козлят», «Гуси-лебеди».
10.00 «Сейчас».
10.10-17.40 Т/с «След. Смертельный эксперимент».
18.30 «Сейчас».
19.00-1.30 Т/с «Опера. Хроники убойного отдела». «Сафари для покойника»
2.30-7.00 Х/ф «Тайны дворцовых переворотов. Россия, век XVIII». Фильм 1. «Завещание императора». (12+).
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроныус».
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфириным».
10.35 Х/ф «Зеленый огонек».
11.45 Д/ф «Тайна «Профессора» Раутбарта».
12.25 «Пряничный домик». Тацкий стан.
12.55 «Большая семья». А. Потапов.

13.50 «Красуйся, град Петров!» Зодчий Савва Чевачинский.
14.15 Д/с «Невесомая жизнь». «Из чего сделана душа».
14.45 Д/с «Живая природа Франции». (Франция).
15.35 Фольклорный фестиваль «Вся Россия».
16.50 Д/ф «Потерянный рай островов Тробриан». (Франция).
17.40 Х/ф «Воздушный извозчик».
18.50 «Романтика романса».
19.45 «Больше, чем любовь». В. Шукшин и Л. Федосеева-Шукшина.
20.20 Х/ф «Ваш сын и брат».
21.50 «По следам тайны». «Вселенная: случайность или чудо?»
22.35 Х/ф «Турпурная роза Каира». (США).
23.55 «Барышников на Бродвее»
0.45 Х/ф «Зеленый огонек».
1.55 Д/с «Живая природа Франции». (Франция).
2.50 Д/ф «Уильям Гершель». (Украина).
ДОМАШНИЙ
6.30 М/ф.
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
8.00 Полезное утро.
8.30 М/ф.
8.45 Летний фреш.
9.15 Х/ф «После дождика в четверг...»
10.40 Т/с «Великолепный век». (Турция).
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США).
19.00 Т/с «Великолепный век». (Турция).
22.40 Одна за всех.
23.00 Одна за всех.
23.30 Комедия «Профессор в законе». (Украина).
1.50 Мелодрама «Рам и Шисам». (Индия).
5.20 Одна за всех.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

РАДИО
ИСЛЕН, 21-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».
САЛАСА, 22-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 23-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».
ХЕМИС, 24-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вхат ва жегилар».
ЖУМЬЯ, 25-ИЮЛЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 26-ИЮЛЬ
10.43 «Гьафтедин нети-жар».
10.50 Концерт.
ГЬЯД, 27-ИЮЛЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа
ТВ-3
6.00 М/ф.
9.30 Школа доктора Комаровского. (12+).
10.00 Х/ф «Вий». (12+).
11.30 Т/с «Парк Авеню, 666». (16+).
23.15 Х/ф «Девятые врата». (Франция - Испания - США). (16+).
2.00 Х/ф «Зубастики 3». (США). (16+).
3.45 Х/ф «Зубастики 4». (США). (16+).
5.45 М/ф.

воскресенье, 27 июля

**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

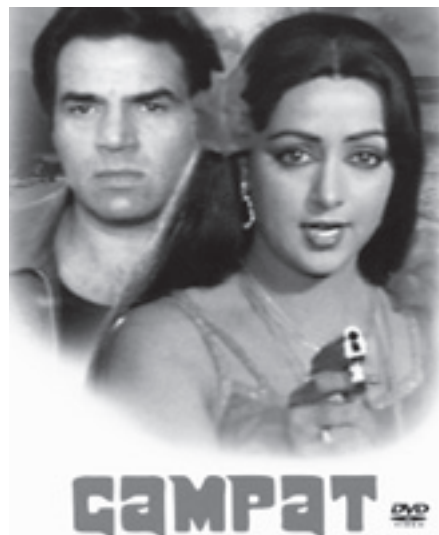
10.20 Вести - Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
07.40 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Х/ф «Снежная свадьба»
10.20 Концерт ансамбля «Ватан»
13.00 «Наши дети»
13.25 «Красота 05.ru»
14.00 Х/ф «Рыжий, честный, влюбленный»
16.50 «Прогулки по музею»
17.30 Проект молодых журналистов «Квадрат»
18.10 Д/ф «Культура народов Дагестана»
18.40 Интервью с Мансуром Исаевым
19.00 «Служа Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «7 news»
20.10 Этнографическая постановка «Свадьба в Согратле»
21.40 «За чашкой чая» В гостях у Юрия Августовича и Жанны Колесниковой
22.00 «Человек и право»

23.10 «Катализатор»
23.20 Х/ф «Дорога к дому»
01.00 Ночной канал
04.00 Х/ф «Криминальный талант»
06.30 Х/ф «Самогонщики», «Пес Барбос и необычный кросс»
ПЕРВЫЙ
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Командир счастливой "Шуки"»
8.10 «Армейский магазин»
8.45 М/с «Смешарики. Пинкод»
8.55 «Здоровье»
10.00 Новости.
10.15 «Непутевые заметки»
10.35 «Пока все дома»
11.25 «Фазенда»
12.00 Новости.
12.15 По следам великих русских путешественников.
13.20 Д/с «Великая война: Война на море». (12+)
14.30 Х/ф «72 метра». (12+)
16.50 «Универсальный артист»
18.45 «Клуб Веселых и Находчивых». Высшая лига.
21.00 «Время»
21.30 «Повтори!»
23.35 Х/ф «11.6»
1.30 Х/ф «Пари не платят»
3.45 «В наше время». (12+)
РОССИЯ 1
5.05 Х/ф «Отпуск за свой счет»
7.45 «Моя планета» представляет. «Царское село»
8.20 «Смехопанорама»
8.50 «Утренняя почта»

9.25 «Мировой рынок» с А.Приякиным.
10.20 «Местное время. Вести - Москва». Неделя в городе.
11.00 «Вести».
11.10 «Про декор».
12.10 «Россия. Гений места»
13.00 Т/с «Женить Казанову»
14.00 «Вести».
14.20 «Местное время. Вести - Москва».
14.30 Т/с «Женить Казанову»
20.00 «Вести».
21.00 «Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым»
22.50 Закрытие Международного конкурса молодых исполнителей «Новая волна-2014»
0.40 Х/ф «Любовь Авроры»
2.40 Комедия «Устрицы из Лозанны»
4.15 «Комната смеха».
НТВ
6.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
8.00 «Сегодня»
8.15 «Русское лото плюс»
8.45 «Их нравы»
9.25 «Едим дома»
10.00 «Сегодня»
10.20 «Чудо техники». (12+)
10.55 «Кремлевские жены»
12.00 «Дачный ответ»
13.00 «Сегодня»
13.20 «Своя игра»
14.10 «Следствие вели...»
15.00 Т/с «Двое с пистолетами»
16.00 «Сегодня»
16.15 Т/с «Двое с пистолетами»
19.00 «Сегодня»

19.55 Т/с «Мент в законе 7»
23.45 «Враги народа»
0.40 «Остров»
2.05 «Как на духу». (18+)
3.10 «Дикий мир»
3.25 Т/с «2,5 человека»
5.00 Т/с «ЧС - чрезвычайная ситуация»
ТВЦ
7.05 М/ф: «Сестрица Аленушка и братец Иванушка», «Ну, погоди!»
7.30 «Фактор жизни». (6+)
8.05 Д/ф «Адмирал Кузнецов... Дважды списанный на берег»
8.55 Х/ф «Командир корабля»
10.55 «Барышня и кулинар»
11.30 «События»
11.45 Комедия «Частный детектив, или Операция «Кооперация»»
13.35 «Смех с доставкой на дом»
14.30 «События»
14.45 «Петровка, 38»
14.55 «Приглашает Б. Ноткин». С. Немолова.
15.25 Фильм-концерт «Игорь крутой. Мой путь»
17.00 Х/ф «Когда мы были счастливы»
21.00 «События»
21.20 Детектив «Вера». (Великобритания)
23.15 Х/ф «Тридцатого» - уничтожитесь!
1.50 Д/ф «Гражданская война. Забытые сражения»
3.30 Д/ф «Фидель Кастро. Фаворит языческого бога»
5.10 Т/с «Из жизни животных». (Великобритания)

СТС
6.00-9.40 М/ф
11.00 Снимите это немедленно!
12.00 Успеть за 24 часа.
13.00 Шоу Уральских пельменей. Назад в булочную!
16.00 6 кадров.
17.05 Шоу Уральских пельменей. От томата до зюкаты.
18.35 Анимационный фильм «Иван Царевич и серый волк»
20.10 Комедия «Брюс Всемогущий». (США)
22.00 Боевик «Паркер»
0.10 Комедия «Джунгли зовут! В поисках Марсупиалами»
2.05 Т/с «Закон и порядок. Специальный корпус»
3.50 Драма «Голубая волна»
5.45 Музыка на СТС.
REN TV
6.00 Комедия «Мама не горюй 2»
8.15 Комедия «Мама не горюй»
9.50 Х/ф «V Центурия. В поисках зачарованных сокровищ»
12.00 Х/ф «Скалолазка и последний из седьмой колыбели». (12+)
13.50 Х/ф «Мираж»
15.30 Х/ф «Альпинисты»
17.15 Концерт «Закрыватель Америки»
19.20 Х/ф «Стиратель»
21.30 Х/ф «Коломбиана»
23.30 Х/ф «Мачете». (18+)
1.30 Х/ф «Универсальный солдат 4: День расплаты»
3.45 Х/ф «Дон Жуан де Марко»

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

8.25 М/ф
10.00 «Сейчас»
10.10 «Истории из будущего»
11.00-1.35 Т/с «Опера. Хроники убойного отдела»
13.35 «Гении и злодеи». В. Дуров.
14.00 Д/с «Невесомая жизнь»
14.30 Д/с «Живая природа Франции». (Франция)
15.25 «Пешком...» Москва дворовая.
15.50 Музыкальная кулинария. Вивальди и Венеция.
16.35 Шедевры классического танца и звезды театра оперы и балета
18.25 Д/ф «Душа русского севера»
19.05 «Искатели». Легенда «Озера Смерти»
19.50 «Острова»
20.30 Х/ф «Объяснение в любви»

12.40 «Сказки с оркестром». «Обыкновенное чудо». Читает Е. Симонова.
13.35 «Гении и злодеи». В. Дуров.
14.00 Д/с «Невесомая жизнь»
14.30 Д/с «Живая природа Франции». (Франция)
15.25 «Пешком...» Москва дворовая.
15.50 Музыкальная кулинария. Вивальди и Венеция.
16.35 Шедевры классического танца и звезды театра оперы и балета
18.25 Д/ф «Душа русского севера»
19.05 «Искатели». Легенда «Озера Смерти»
19.50 «Острова»
20.30 Х/ф «Объяснение в любви»

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроныюз»
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфиоровым»
10.35 Х/ф «Ваш сын и брат»
12.00 «Острова». В. Сананев.

22.40 Клаудио Аббадо и Берлинский филармонический оркестр на фестивале Бальдионе.
23.45 Х/ф «Воздушный извозчик»
1.00 Д/ф «Душа русского севера»
1.40 М/ф
1.55 Д/с
ДОМАШНИЙ
6.30 М/ф.
7.00 Жизнь вкусно с Джейми Оливером.
8.00 Полезное утро.
8.30 М/ф.
8.55 Летний фреш.
9.25 Комедия «Приключения желтого чемоданчика»
10.50, 19.00 Т/с «Великолепный век». (Турция)
18.00 Т/с «Она написала убийство». (США)
22.45 Одна за всех.
23.30 Драма «Сиделка»
1.30 Мелодрама «Самрат»
4.05 Сладкие истории.
5.30 Жизнь вкусно с Джейми Оливером.
ТВ-3
6.00 М/ф.
7.00 Школа доктора Комаровского. (12+)
7.30 Х/ф «Украли зебру»
9.00 Х/ф «Хозяин тайги»
10.45 Х/ф «Шпионы как мы»
12.45 Х/ф «Черная борода»
14.45 Х/ф «Мэверик»
17.15 Х/ф «Веселые каникулы». (США)
19.00 Х/ф «Знамение»
21.30 Х/ф «Конец света»
0.00 Х/ф «Море Солтона»
2.00 Х/ф «Веселые каникулы». (США)
3.45 Х/ф «Шпионы как мы»
5.45 М/ф.

СПОРТ с 21 ПО 27 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

4.40 Х/ф «Обитаемый остров»
7.00 «Панорама дня»
8.50 Т/с «Такси»
9.55 «Эволюция»
12.00 «Большой спорт»
12.20 Х/ф «Шпикон»
14.25 «Полигон». БМП-3.
14.55 Водное поло. ЧЕ. Мужчины. Россия - Румыния. Прямая трансляция из Венгрии.
16.05 «24 кадра»
16.35 «Наука на колесах»
17.05 Х/ф «Викинг»
18.55 «Большой спорт»
19.15 Фехтование. ЧМ. Прямая трансляция из Казани.
21.30 Профессиональный бокс. Бои чемпионов.
22.45 «Большой спорт»
23.05 «Эволюция»
1.10 Т/с «Такси»
2.20 «24 кадра»
2.50 «Наука на колесах»
3.20 «Угрозы современного мира». День зависимости.
3.50 «Угрозы современного мира». Смертельный диагноз.
4.25 «Диалоги о рыбалке»
ВТОРНИК
4.55 Х/ф «Обитаемый остров. Схватка»
7.00 «Панорама дня»
8.50 Т/с «Такси»
9.55 «Эволюция»
12.00 «Большой спорт»
12.20 Х/ф «Обитаемый остров»
14.40 Х/ф «Обитаемый остров. Схватка»
16.40 «Основной элемент». Кинореволюция.
17.40 «Основной элемент». Истории из подземелья.
18.15 «Большой спорт»
18.45 Фехтование. ЧМ. Прямая трансляция из Казани.
21.20 Профессиональный бокс. Бои чемпионов.
22.45 «Большой спорт»
23.05 «Эволюция»
1.10 Т/с «Такси»
2.15 «Моя рыбалка»
2.45 «Диалоги о рыбалке»
3.15 «Язь против ед»
3.45 «Рейтинг Баженова». Война миров.

СРЕДА

4.15 Легкая атлетика. ЧМ среди юниоров (до 19 лет). Прямая трансляция из США.
8.05 «Панорама дня»
8.50 Т/с «Такси»
9.55 «Эволюция»
12.00 «Большой спорт»
12.20 Х/ф «Тайная стража»
16.00 «Трон»
16.30 «Большой скачок». Конвейер.
17.05 «Большой скачок». Аккумуляторы.
17.35 «Эксперименты». Вездеходы.
18.45 «Большой спорт»
19.15 Фехтование. ЧМ. Прямая трансляция из Казани.
21.40 Профессиональный бокс. Бои чемпионов.
22.45 «Большой спорт»
23.05 «Эволюция»
1.10 Т/с «Такси»
2.20 «Человек мира». Гуам.
3.25 «Максимальное приближение». Тунис.
3.55 «Максимальное приближение». Дубай.
4.30 «Максимальное приближение». Сенегал.
СУББОТА
5.00 Смешанные единоборства. Bellator. Андрей Корешков (Россия) против Адама МакДонау (США). Прямая трансляция из США.
7.00 «Панорама дня»
8.00 «Диалоги о рыбалке»
8.30 «В мире животных»
9.05 «Человек мира». Руанда.
10.05 Х/ф «Летучий отряд. Порт»
12.00 «Большой спорт»
12.05 «Задай вопрос министру»
12.45 «Наука на колесах»
13.15 «24 кадра»
13.50 «Рейтинг Баженова». Война миров.
14.20 «Опыты дилетанта». Танки в городе.
14.55 «Опыты дилетанта». Управляемый занос.
15.25 «Большой спорт»
15.50 Формула-1. Квалификация. Гран-при Венгрии. Прямая трансляция.

3.10 «Рейтинг Баженова». Человек для опытов.
3.40 «Полигон». Путешествие на глубину.
4.45 «Моя рыбалка»
5.00 Легкая атлетика. ЧМ среди юниоров (до 19 лет). Прямая трансляция из США.
7.45 «Панорама дня»
8.50 Т/с «Такси»
9.55 «Эволюция»
12.00 «Большой спорт»
12.20 Х/ф «Тайная стража»
16.00 «Рейтинг Баженова». Война миров.
16.30 «Рейтинг Баженова». Могло быть хуже.
17.05 «Большой спорт»
17.25 Профессиональный бокс. Бои чемпионов.
19.15 Х/ф «Позывной "Стая"»
22.45 «Большой спорт»
23.05 «Эволюция»
1.10 Т/с «Такси»
2.20 «Человек мира». Гуам.
3.25 «Максимальное приближение». Тунис.
3.55 «Максимальное приближение». Дубай.
4.30 «Максимальное приближение». Сенегал.
СУББОТА
5.00 Смешанные единоборства. Bellator. Андрей Корешков (Россия) против Адама МакДонау (США). Прямая трансляция из США.
7.00 «Панорама дня»
8.00 «Диалоги о рыбалке»
8.30 «В мире животных»
9.05 «Человек мира». Руанда.
10.05 Х/ф «Летучий отряд. Порт»
12.00 «Большой спорт»
12.05 «Задай вопрос министру»
12.45 «Наука на колесах»
13.15 «24 кадра»
13.50 «Рейтинг Баженова». Война миров.
14.20 «Опыты дилетанта». Танки в городе.
14.55 «Опыты дилетанта». Управляемый занос.
15.25 «Большой спорт»
15.50 Формула-1. Квалификация. Гран-при Венгрии. Прямая трансляция.

17.05 Х/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии»
21.30 Профессиональный бокс. «Ночь чемпионов в Риге». Евгений Орлов (Россия) против Джеймса Тони (США). Дмитрий Суходский (Россия) против Максима Власова (Россия). Рой Джонс (США) против Кортни Фрая (Великобритания). Прямая трансляция.
1.30 Легкая атлетика. ЧМ среди юниоров (до 19 лет). Прямая трансляция из США.
ВОСКРЕСЕНЬЕ
4.45 Профессиональный бокс. Геннадий Головкин против Дэнниэла Гила. Бой за титул Суперчемпиона WBA в среднем весе. Прямая трансляция из США.
8.00 «Панорама дня»
9.05 «Моя рыбалка»
9.35 «Язь против ед»
10.05 Х/ф «Летучий отряд. В тихом омуте»
12.00 «Большой спорт»
12.20 «Трон»
12.55 «Полигон». БМП-3.
13.25 Профессиональный бокс. «Ночь чемпионов в Риге». Евгений Орлов (Россия) против Джеймса Тони (США). Дмитрий Суходский (Россия) против Максима Власова (США) против Кортни Фрая (Великобритания).
15.20 «Большой спорт»
15.45 Формула-1. Гран-при Венгрии. Прямая трансляция.
18.15 Х/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии»
22.45 «Большой спорт»
23.05 Профессиональный бокс. Геннадий Головкин против Дэнниэла Гила. Бой за титул Суперчемпиона WBA в среднем весе.
0.55 «Человек мира». Руанда.
2.00 Легкая атлетика. ЧМ среди юниоров (до 19 лет). Прямая трансляция из США.
4.15 «За кадром». Израиль.
4.40 «Человек мира». ЮАР.

ТНТ с 21 ПО 27 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

7.00-8.25 М/с
9.00 «Дом 2. Lite»
10.30 «Битва экстрасенсов»
11.30 Комедия «Безумные преподы». (Франция)
13.30 Т/с «Универ». «9,5 недель»
14.00 Т/с «Универ». «Пока ты спал»
14.30-19.00 Т/с «Деффчонки». «Курортный роман»
19.30 Т/с «Универ. Новая общага»
20.00 Т/с «Универ. Новая общага»
20.30 Т/с «Деффчонки»
21.00 Комедия «Очень страшное кино». (США)
22.25 «Комеди клуб. Лучшее»
23.00 «Дом 2. Город любви»
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Драма «Мертвый омут». (Австралия)
2.55 «СуперИнтуиция»
3.55 Комедия «Салон Вероники»
4.20 Т/с «Живая мишень 2»
5.15 Т/с «Хор». «Первый раз»
ВТОРНИК
7.00-8.25 М/с
9.00 «Дом 2. Lite»
10.30 «Битва экстрасенсов»
11.30 Комедия «Очень страшное кино». (США)
13.00 «Комеди клуб. Лучшее»
13.30-20.00 Т/с «Универ». «Пока ты спал»
20.30 Т/с «Деффчонки»
21.00 Комедия «Очень страшное кино 2». (Канада - США)
22.25 «Комеди клуб. Лучшее»
23.00 «Дом 2. Город любви»
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Триллер «Убить миссис Тингл». (США)
2.55 «СуперИнтуиция»
3.55 Комедия «Салон Вероники»
4.20 Т/с «Живая мишень 2»
5.15 Т/с «Хор». «Я поцеловала девушку»
6.05 Т/с «Хор». «Оставьте шестнадцатилетними»

СРЕДА

7.00-8.25 М/с
9.00 «Дом 2. Lite»
10.30 «Битва экстрасенсов»
11.30 Комедия «Очень страшное кино 2». (Канада - США)
12.55 «Комеди клуб. Лучшее»
13.30 Т/с «Универ». «Непристойное предложение»
14.00 Т/с «Универ». «Опасные связи»
14.30-19.00 Т/с «Интерны»
19.30 Т/с «Универ. Новая общага»
20.00 Т/с «Универ. Новая общага»
20.30 Т/с «Деффчонки»
21.00 Комедия «Очень страшное кино 4». (США)
22.25 «Комеди клуб. Лучшее»
23.00 «Дом 2. Город любви»
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Драма «Симона» (США)
3.20 Д/ф «Рожденные на воле». (США)
4.05 «СуперИнтуиция»
5.05 Т/с «Живая мишень 2»
6.00 Т/с «Хор». «Невероятно счастливое Рождество»
ЧЕТВЕРГ
7.00-8.25 М/с
9.00 «Дом 2. Lite»
10.30 «Битва экстрасенсов»
11.30 Мелодрама «Дочь моего босса». (США)
13.30 Т/с «Универ». «Опасные связи»
14.00 Т/с «Универ». «Хороший, Плохой, Злой»
14.30-19.00 Т/с «Реальные пацаны». «Бензин»
19.30 Т/с «Универ. Новая общага»

20.00 Т/с «Деффчонки»
20.30 Т/с «Деффчонки»
21.00 Комедия «Очень страшное кино 5». (США)
22.35 «Комеди клуб. Лучшее»
23.00 «Дом 2. Город любви»
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Боевик «На живца». (Австралия - Канада - США)
3.20 Ужасы «В пасти безумия». (18+)
5.10 Комедия «Салон Вероники»
5.40 Т/с «Хор». «Да/Нет»
ПЯТНИЦА
7.00-8.25 М/с
9.00 «Дом 2. Lite»
10.30 «Битва экстрасенсов»
11.30 Комедия «Очень страшное кино 5». (США)
13.05 «Комеди клуб. Лучшее»
13.30-19.30 Т/с «Универ». «Хороший, Плохой, Злой»
20.00 «Comedy Woman»
21.00 «Комеди Клуб»
22.00 «Comedy Баттл. Суперсезон»
23.00 «Дом 2. Город любви»
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 «Не спать!» (18+)
2.00 Драма «Джунго». (Венгрия - Канада - США)
3.55 Боевик «Ближайший родственник». (США)
6.05 Т/с «Хор». «Майкл»
СУББОТА
7.00-8.30 М/с
9.00 «Дом 2. Lite»
10.00 «Два с половиной повара. Открытая кухня»
10.30 «Фэшн терапия»
11.00 «Школа ремонта»
12.00 «Страна в Shore»
12.30 «Такое кино!»
13.00-16.00 «Comedy Woman»
17.00-19.30 Т/с «Деффчонки»
20.00 Мелодрама «Сумерки. Сага. Рассвет: часть 2». (США)
22.05 «Комеди клуб. Лучшее»
23.00 «Дом 2. Город любви»
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 «Такое кино!»
1.30 Ужасы «Приманки». (18+)
2.55 Драма «Декабрьские мальчики». (Австралия). Т/с «Хор»
5.00 Т/с «Хор»
6.00 М/с «Турбо-агент Дэдди»
ВОСКРЕСЕНЬЕ
7.00-8.30 М/с
9.00 «Дом 2. Lite»
10.00 «Школа ремонта»
11.00 «Перезагрузка»
12.00 Д/ф «Comedy баттл. Битва за кадром»
13.00 «Stand up»
14.00 Мелодрама «Сумерки. Сага. Рассвет: часть 2». (США)
16.05-21.00 «Комеди Клуб»
22.00 «Stand up»
23.00 «Дом 2. Город любви»
0.00 «Дом 2. После заката». Спецвключение.
1.00 Боевик «Сахара». (Великобритания - Германия - Испания - США)
3.25 Ужасы «В пасти безумия». (18+)
5.20 Комедия «Салон Вероники»
5.50 Т/с «Саха+Маша»
6.00 М/с «Турбо-агент Дэдди»

Программа гъазурайди - Насима Велибегова

Дагъдин рекъерин шагъ

ИНСАН ВА АДАН КАР

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Рекъе-хуле авайла, кланзни-такланз маса инсанрин суьгьбетрихъ яб акалуниз, са гьихтин ятлани вакъийрин шагъид хъуниз мажбур жеда. Маршруткада авай инсанри 1-июль алуькдалди продуктрин кьиметар хейлин хжаж хъанвайдакай наразивилелди лугъузвай.

- Валлагъ де, - рахана яшар пудкъадав агакъзавай дишегъли, - и куь шегъеррилай чи хуьрер хъсан я, чина гъурни, шекерни, члемни, майва-емишни ужуз я. Сагърай абур хкизвай ксар.

- Я хала, - сес акъудна са жегъилди, - гила вири тукъвенар жуьреба-жуьре фирмайри продуктралди таъминарзава, виликдай куь дагъдин хуьрериз шейэр ни хкизвай?

- Гъа вахтундани чи гьакъиндай кьайгъу члугвадай ксар, идараяр авай, чан халадин. Райпояр, заготбазаяр, рабкопар...

Жегъилдиз а идараяр чинни ийизвачир. Садбур ам гъавурда тваз алахъна. Зи рикелни дагълух районар жуьреба-жуьре продуктралди, товарралди таъминарзавай ксар хтана... Абурукай садни кьурагъви Лукъман тир.

Салманан хва Рамазана арабачивал ийиз вичин кьил хуьзвай. Хуьре колхозар тешкилайлани, ада вичин кеспи давамарна. Белиждин станциядал физ, колхоздиз герек товарар, шейэр, калун участоқдай къуьл, мух, колхозчийрин затлар хкидай.

Дяведин девирда фашистар Нальчикдив агакъдайла, Рамазанни зегъметдин фронтдиз тухвана. Ана начагъ хъайи итим 1943-йисуз рагъметдиз фена. Адан уьмуьрдин юлдаш Саяханум къуд аял галаз амуькна: Гъажи, Осман, Лукъман ва Анахалум.

И вахтунда цуругуд йиса авай Гъажиди Каспийскда "Двигательстрой" заводда устарвиле кваллахзавай. Ам гзаф кьиметлу устар тир кван. Дахдикай магърум хъанвай хизандин кьил къаз хуьруьз хъфиз клан хъайила, заводдин директорди адаз кьетивилелди лагъана: "Вун за санизни ахъайдач. Хуьре вунуна вуч ийида кван. Хъвач, жуван дидени, стхаярни вах иниз хкваш, за квез яшамаш жедай квални гуда".

Гьелбетда, им гьич гуьзлемиш тавунвай хътин теклиф тир. Жегъил шаддаказ Кьурагъиз хъфена, четин акъвазнатлани, диде члалал гъана ва хизан хкана. Къве гъавайрин квалерай къве секциядикай ибарат квал гана. Лукъман Каспийск шегъердин 1-нумрадин юкван школадиз клелизни фена. Ругуд лагъай класс куьтягъай ам стхади ФЗО-дик кутуна, чирвални, са кеспини къачурай лагъана.

Жегъилвиллиз кам къачур гададин уьмуьрда сад-садан гуьгъуьналлаз ахътин дегишвилер хъана хъи, адаз амуькяйди абуроз муьтлуьгъ хъун тир. ФЗО акъалтларай къванцин устар Куй бышевдин гидроэлектростанциядин эцигунрал рекъе туна, зур йисуз ана зегъмет члугуна, хта-

на Каспийскдиз. Токарвиллин кеспидайни клелна, заводда кваллахни авуна. Ахпа жегъилдиз армиядин жергейриз эверна.

- А макъамда зи таяр-туьшер Советрин Армияда кьуллугъ авун намусдин кар яз гьисабзавайди тир, - рикелел хкизва Л.Рамазанова, - Чун аскервиллин везифайривни жавабдарвилелди эгечизавай. Венгрияда кьизгъин гьалар арадал атайла, чун аниз социализмдин улъкве кьенепатан ва къецепатан душманрикай хуьн патал фенай. Чи полк Кичкимет шегъерда акъвазнавай. Бронетранспортердин командир, взводдин комсомолдин организациядин секретарь тир зунни, маса аскерарни полкунин сергъятар хуьз алахъзавай. Гьукумдиз акси экъечинавай ва гъиле яракъ кьунвай дестейри чални гьужумарна. Абурухъ галаз кьиле фейи женгера чи полкуннай пудкъадав агакъна аскерар, офицерар телеф хъана. Чна чи везифа кьилиз акъудна, социализмдин улъкведин кьурулуш хвена.

Аскердин партал дегишарай Лукъмана цлару серинрик вахтар акъуднач. Къве йисуз "Геджух" совхозда къванцин устарвиле кваллахна. 1960-йисуз Л.Рамазанов "Дагпотребсоюздин" Дербент шегъерда авай автоколоннада кваллахдал акъвазна. Дахдин пеше давамардай мумкинвални хъана. Салмана хуьруьз арабада аваз товарар, шейэр агакъарнатла, Лукъмана - Кьиблепатан Дагъустандин вири районриз.

Эхъ, Советрин девирда "Дагпотребсоюздин" идарайри вири районар недай-хъвадай, алуькдай шейэралди, яшайишда герек къевезвай товарралди таъминарзавай. Рамазанов Лукъ-

манани гад, къуьд авачиз Кьиблепатан Дагъустандин дуьзендин ва гьакл дагълух районризни (Агъул, Кьурагъ, Хив, Рутул, Ахцегъ, Дахадаев, Къайтагъ...) къел, шекер, макаронар, ширинлухар, мебель, яшайишдин товарар тухуз, агакъарна.

- Лукъман Салманович, дагълух районриз, хуьрериз хъфизвай хейлин рекъер гилани са акъван кьулайбур, фирягъбур, кьирцанвайбур туш. Парар дашмишдайла машин, рекъер члур хъана рекъел аламукъай дуьшуьшар тлимил хъанач жеде.

- Кандатла агъугъ, кандатла ваъ, жува гьалзавай машин себб яз зун садрани рекъера амуькяйди туш. Захъ бинедилай кардиз къачунвай адет, къайда авай: рейсиниз экъечдалди вилик машиндин важиблу, гуьнгънай акъатун мумкин тир частар, деталар дикъетдивди ахтармишун, шаклувал квайди дегишарун. Жував гъамиша запасдин частар, чархар, деталар гъаз жедай. Гила тескиьарзавайвал, а вахтунда инсанрин арада гьурмет-хатурни гзаф тир. Водителар, гила хъиз, члур хъана, бензин куьтягъ хъана акъвазнавай машин акурла, газ гана элясна фидачир, клева авай касдиз куьмек гун патал акъваздай. За гзафбуруз куьмекайди я, запасдин частар вуьгайди я рекъера амуькяй шоферрив.

Алатай йисара дагълара клеви аязарни жедай, къалин живерни къвадай. Идакай багъна кьун чир хъайиди туш заз. Чархарал къве кьат ракун цепер гьалдна, дагълариз рекъе гьатдай зун. Хуьтлуьн варцарани зун рекъера амуькяйди туш. Вучиз лагъайтла за пака кьилел къведай кардин патахъай къвед-пуд югъ вилик кумаз кьайгъу члугвадай, - лугъузва устадлу шоферди.

Вичин пешедин везифайрив гъа ик! эгечлай, гьакьисагъвилелди кваллахай кьурагъвиди парар дашмишунин хуси планар 2-3 сеферда артухни алаз тамамардай. Гзаф йисара чешнелудакъ ва дирибашвилелди зегъмет члугур Лукъман Рамазанов алахъунар гьукуматди Зегъметдин Яру Пайдахдин ордендалди, "Зегъметда тафаватлу хъунай" медалдалди, "Советрин потребкооперациядин отличник" знакардалди, "РД-дин транспортрдин лайихлу работник" лагъай гьурметдин твар гуналди къейдна. И муьквара адав шад гьалара Дербент шегъердин администрацияда (шикилда) Венгрияда дяведин гьерекатар куьтягъ хъана 25 йис тамам хъунихъ галаз алакьалу яз акъуднавай "Буржи ва намус" орден вахкана.

- За фейи уьмуьрдал, жуван кайвани Аниятахъ галаз тешкилай хизандал гъамиша разивал ийизвайди я, - лугъузва Л.Рамазанова. - Закай зи ватангълийриз менфят хкатна, хизандиз, веледриз чешнелу, гьурметлу буба хъана. Кьуд веледдикай Вадимани Сабира зи кеспи (КамАЗистар я) давамарзава, Надир алишвершидин работник я, Асиятни вичин хизандихъ галаз Курскда яшамаш жезва. Абуруз аскерди! За хъиз, абуруни гьалалдин ризкъи незва, халкъдиз, улъкведиз кьуллугъзава.

Агъсакъалрин советра Гьурмет авай чкада

Хазран КЪАСУМОВ

Вини Сталрин хуьре авайла зун зегъметдин ветеран **Даир КЪАФЛАНОВАХЪ** галаз таниш хъана. Ам хуьруьн агъсакъалрин Советдин председатели я. За адахъ галаз хуьруьн месэлайрикай, агъсакъалрин кьайгъуйрикай, агъалийрин дуланажагъдин шартларикай суьгьбет авуна.

- Гьакъикъатдани, агъсакъалрин таъсирлу, камаллу насигъат-меслятдин гафунихъ еке къуват авалагъана Д.Къафланова. - Чи агъсакъалри хуьруьн общественный кра-ра, жемьтдин хийир-шийирда активдаказ иштиракзава. Ватандиз вафалу, зегъметдал рикл алай, халкъдин хъсан адетар чидай ва хуьдай несил тербияламушуниз чна кьилин фикир гузва. Им лап важиблу месэла я. Адав яшлу инсанар жавабдарвал гьисс авуна эгечлуни вичин хъсан нетижани гузва. Куьне фикир гана жеде, чи хуьруьн куьнейра карквалахдик квачир жегъилар са артух аваз аквадач. Кимерал, общественный чкайрал жегъилри чеб тухузвай кьайдани дагъвийриз хасди, яшдиз члехидаз гьурмет-хатур ийизвайди я. Гъечли аялдини кваз, патавай фидайла, гъатта чин тийидай члехидазни гьурметлувилелди салам гуда. Гъар са мумкинвилеикай менфят къачуна, куьнейра, кимерал, культурадин маканра, школада жегъилриз, аялриз тербиядин месэлайрай суьгьбетар авун, теклиф-меслят кьалурун чна чи везифа яз гьисабзава. И месэлайрай чна хуьруьн администрациядихъ, депутатрихъ, РОВД-дин участковый уполномоченныйдихъ, общественностдихъ галаз сих алакьада аваз кваллахзава. Нетижанда хуьре общественный кьайдаяр хуьнин гьалар хъсан я.

■ **Ибур, гьелбетда, хъсан, тебрик ийиз жедай краря. Агъсакъалрин Советди хуьруьн яшайишдин месэляяр гьялуни карда иштиракунин дережа гьихъинди я?**

- Хуьруьн кьил Селим Казимован, депутатрин иштираквални аваз кьиле тухузвай агъсакъалрин Советдин заседанийрал хуьр аваданламушунин, агъалийрин яшайишдин ва дуланажагъдин шартлар хъсанарунин, гьакни гьялиз тахъанвай месэлайриз килигзава.

Санлай къачурла, хуьруьн гьал-агвал пис туш, члехи пай куьчейра, общественный дараматрин патарив гвай гъечли-гъечли майданра асфальт тунва, херхем вегъенва. 2013-йисуз хуьре административный хъсан дарамат ишлемишиз вахкана, хуьре Кьиблепатан Дагъустанда хъсанбурукай сад тир школадин дарамат ава.

Хуьруьхъ-квалихъ, жемьтдихъ

рикл кузвай, абур патал зурба крар ийизвай инсанарни чахъ тлимил авач. И жигъетдай чи кьегьал хва Имам Яралиева ийизвай крар-квалахар иллаки гзаф я. Къасумхуьрелай Вини Сталдал къевезвай саки 3 километр рехъ гегеншар хъувун, аваданламушун, уьцлуьн тавун патал тик квай чкайрилай къакъан цлар эцигун-ибурни Имам Музамудиновича вичин такъатралди авур крар я. Ихътин баркаллу крарай жемьтди адаз аферин лугъуза. Къени, хийирдин гзаф крар ийизвай хуьруьз, адан жемьтдиз "Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин кьил Нариман Абдулмуталибован патай авай куьмекни екеди я.

■ **Алай вахтунда гзаф чкайра четин акъвазнавай месэлайрикай сад инсанар кваллахдик тахъун я. Хуьре бейкаррин къадар гзаф яни?**

- Санлай къачуртла, хуьруьнвийрин дуланажагъ писзавач. Вичиз гьахълудакъ кьегьал рухвайрин, багъманчийрин макан лугъузвай Вини Сталрин хуьре яшамаш жезвай касдиз бейкар лугъун зи намусди къабулдач. Мажиб къведай хътин кваллахдин чкаяр авачирбуруни бейкарар яз гьисабиз жедач. Гьикл лагъайтла, гъар са хуьруьнвиди вичин хуси гъечли майишатда багъманчивилел, саларбанвилел, малдарвилел машгъл яз зегъмет члугвазва. КФХ-яр, ЛПХ-яр тешкилна кваллахзавайбурун къадарни тлимил туш. И карда чи агъсакъалри чешне кьалурзава. Яшар хъанва лагъана, агъсакъалар секин-диз квалле ацукънавач. Ик! хуьре, районда гьурметлу агъсакъал-общественник тир Музамудин Яралиев, КФХ тешкилна, багъманчивилел машгъл я. Жувакайни рахан. За 1970-йисалай 2000-йисалди алишвершидин хиле кваллахна, яни тукъвенчивал авуна. Пенсиядиз экъечайла, авай мумкинвилериз, жуван къуват-такъатдиз килигна, за 0,6 гектардин чил 49 йисан муддатда арендада къачуна, ичин ва чухъверин багъ кутуна, ана кваллахзава. Ихътин мисалар мадни гъиз жеда.

■ **Зун гъавурда акъурвал, агъсакъалар чпин хуси яшайишдиллай рази я.**

- Дуланажагъдила тамамвилелди садни рази жедайди туш. Амма наразивал авун чи агъсакъалриз чидай кар туш. За винидихъ лагъайвал, чпин уьмуьр, дуланажагъ алакьдайвал, лайихлувилелди тухвай агъсакъалри, хуьруькяй, жемьтдикай хъиз, чпин веледрин гележегдикайни фикирзава.

Чи халкъдихъ камаллу хъсан мисал ава: гьурмет авай чкада берекатни жеда. Чун, хуьруьн агъсакъалар, клевай инанмиш я хъи, бубайрин хъсан адетрал амал ийизвай, гьурмет-хатур авай хуьре гележегда вири кваллахар мадни хъсан жеда.

Мумкин я агъзурдав агакъда...

Гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Россияда, гъакини чи республикада 2014-йисан выпускникри сад тир госэкзаменар вахкана акъалт хъанва. Агъадихъ чна Дагъустандин выпускникрин нетижайрин делилар гузва.

Дагъустанда мумкин я агъзурдав агакъна выпускникри сад тир госэкзамендин нетижайрай аттестатар къачун тавун, - башламишна республикадин образованидин, илимдин ва жегилрин политикадиз талукъ крарин рекъай министрдин сад лагъай заместитель Ширали АЛИЕВА "Дагъустан" РИА-дин корреспондентдихъ галаз вичин ихтилатда.

- ЕГЭ-дин сифтегъан нетижаяр къуна. Санлай итоговой аттестация республикада штатда къейднавал киле фена. Дагъустанда экзамен сифте яз ЕГЭ тухунин гъакиндай къайдадихъ галаз къурвал киле феиди федерациядин дережада къейдна. Гьелбетда, члурай чкаярни авачиз туш, - давамарна заместителди. - Абурун арада экзамендиз мобильный телефон тухуз, шпалгалкаяр ишлемишиз чалишмиш хъун, КИМ-ар къецепел акъудун хътин крар ава. Абурун вилик пад къаз алакьна, кхъей кваллахар гьисаба къунач. Экзаменрин тешкилатчийрин патайни члурай крар авайди малум хъана. Абурулай лазим тир къарарар къабулун патал административный протоколар къуьена.

Дагъустандин выпускникрин юкъван баллдилай лугъналди, Ширали Алиева алатай йисанбурув гекъигайла цинин рекъемар чара жезвайди къейдна. - Абуру чна гузлемишиз хъайи баллар туш, амма абуру гъакини. Дагъустанда образованидин дережа къалурзавай нетижаяр я, - лагъана ада.

Чи ученикри чпихъ авай чирвилер къалурна. Гьелбетда, экзаменрин нетижаяр хъсанбуру хъанайтла квалдай. Амма им нетижаяр хуждай, тешкиллувилер серенжемар къабулдай, республикада образованидин дережа хъажунин мураддалди учебно-методический комплекс дегишардай вини кыл я.

Ци ЕГЭ тухунин кваллахиз санлай Дагъустандин обществоди разивилин къимет гузва. Ученикри, диде-бубайри, педагогикадин сообществоди къабуллай серенжемар гъахълубур яз гьисабзава. Лугъуз жеда хъи, ци образованидин хиле "революция" киле фена. Гьик? Аялар хъсандиз келун лазим тирдан, абурун диде-бубаяр анжах аялрин чирвилер фикридиз къачун, педагогари аттестациядин нетижайрин бинедаллаз коллективди лайихлувал къазанмишун, кваллахдин юлдашрин пешекарвилер гъакиндай месэла къарагъарун лазим тирдан гъавурда гъатна, - къейдна Ш.Алиева.

Адан гафаралди, Дагъустандин выпускникрин юкъван балл Россиядин юкъван баллдилай агъуз я. Амма им чина виридалайни пис гьал ава лагъай члал туш. Чи нетижайрилай виниз тушир регионари ава. Санлай вири улкъведа образованидин ери сад хъиз я. И гьалар акур улкъведин Президент Владимир Путин лагъана хъи, ЕГЭ-дин нетижайри преподавателрин кваллахдин ери хъажун патал мад сеферда истемешунар авунал хъизва. Им кылди са субъекдин ваъ, санлай Россиядин месэла я ва ам гъалун патал серенжемар къабулда, нетижада къведай йисуз и гьал хъсан патахъ дегиш жеда.

Заместителди мадни къейдна хъи, Дагъустанда 7 выпускникдин кваллахар 100 баллдилай лайхлу хъана: 6 - урус члалай, 1 - химиядай. Республикадихъ пис нетижаяр ава лугъун дуъз туш. Чина хъсан чирвилер авайди къалурлай тимил аялар авач.

Гъайиф хъи, ци экзаменар вахкай 22 агъзур выпускникдилай тахминан агъзурдавай аттестатар къачуз жедач. Гъакини рекъем чизвач, экзаменрин тамам нетижаяр гьелелиг малум туш. Алатай йисуз 400 выпускник аттестатар авачиз амукьна.

Урус члалай ва математикадай баллрин къадар агъузари Дагъустандин выпускникриз аттестатар къачунин карда куьмекна. Им выпускник аттестатар авачиз амукъ тавун патал Вирироссияда чарасуз къабуллай серенжем я.

Амма вездик экечлун патал баллрин къадар виликан дережада тунва: урус члалай 36 балл, математикадай - 24, - лагъана Дагъустандин министрдин заместителди.

Мугъманар къабулунин эдеб

МАРИФАТДИН ТЕМАЙРАЙ

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

ДАГЪВИЯР, санлай Кавказдин халкъар мугъмандиз гъурмет авунай, хъсандиз къабулунин машгур я. Дегъ девиррилай мугъман къабулуним гъар са касдин пак буржи яз гьисабзавай. Мугъман неинки багъри, гъакини багъа, члехи, къана, кефи хана виже текъвер кас я. Мугъман къабул ва жезмай къван хъсандиз къунагъламыш тавун ва я адан кефина эцягъун инсандин (кваллин иесидин) алчаквал, агъузвал жезва.

Мугъман къабулунин адет - им адаз илифдай, секин жедай чка гун, хуьн, хата-баладикай къутармишун лагъай члал я. Адет яз, кваллин иесиди мугъмандивай, вичи лугъудалди, вучиз атанвайди ятла хабар къун лазим туш. Мугъмандиз дикъет гун, адан къайгъударвал авун герек къезва. Мугъмандиз виридалай хъсан тавхана, мес-яргъан теклифда. Мугъманвиле неинки хизандин членрин дустар, чирхчирар, гъакини секин жедай чка жагъурзавай яд ксарни къабулдай. Багъридин ва я таниш-блишдин дердидай акъатай хуьре илифдай чка авачир гъар гьик касдивай хъайитлани ина вичиз дикъет гудай кас жагъидайдак умуд кутаз жедай.

Къерехдихъай атанвай таниш тушир кас акурвалди, кимел ацукънавайбуру, я дуьшуьш хъайи касди, адахъ и хуьре хванахва (чидай кас) авани лагъана хабар къадай. Авачирди чир хъайила, сада-садалай вилик а касдиз мугъманвиле эвердай адет авай. Ихътин дуьшуьшра виридан разивал аваз мугъман хъсандиз дуланмиш жезвай касдин кваллиз ракъурдай. Кваллин иесиди къаршиламишай декъикадилай ам мугъмандихъ гелкъезвайди, хуьзвайди, куьмек гузвайди яз гьисабзавай. Кваллин иесидин везифайрик, гъар гьик хъайитлани, мугъман хата-баладикай хуьн, адаз куьмек гун акатзавай, гъатта ам тахсиркар, къанлух тиртлани.

Гъайиф хъи, исятда хуьрера ихътин хъсан бязи адетар кардик кумач. Айибизни жедач. Атанвай кас вуж ятла, адан

фикридик вучтин гьерекатар кватла чирун гзаф четин хъанва. Низ чиде адан хуьчлукъ вуч кватла?!

Дагъвийрин эдебдалди, мугъмандин бегъемарун лазим тир са шумуд мажбурнама ава: адан хизанда авай адетриз, ацукъун-къарагъуниз гъурмет авуна квалда, рахунра вич вине къун, лавгъавал къалурун лазим туш, умумивал хвена квалда.

Мугъман къабулунин галаз сад хъиз, дагъвийрихъ къунши хуьрера, районра, гъатта (вилекрай) шегъеррани хванахаяр - багърияр хъиз сад-садаз мугъман жедай танишарни авай. Абуру хизанрин умурда жезвай важиблу краа сада-садаз куьмекдай. Хванахвайрин арайра авай дуствилин алакъаяр са несилдилай маса несилдал ирс яз физвай. Мугъмандилай тафаватлу яз, хванахвадивай вичин хванахвадин кваллиз вичиз кван хъайи вахтунда, кваллин иеси авачирлани физ жезвай.

Мугъман къабулунин адетди кваллин иесидиз ам атуни метлебдин гъакиндай суал гун къадагъа ийизвайтла, хванахвадивай иесиди ам атуни метлеб, адаз куьмек гун патал хабар къадай, а кардиз члехи фикир гудай. Квалляй хизандиз пишкешарни гваз хъфизвай мугъман иесиди хуьруьн кваллик къван рекъе хутадай.

Мугъман гьикI къабулда?

Дагъвийри къабулнавай адетралди, мугъмандиз гъурмет къалурун яз, адахъ галаз жуван хизандин членар танишарда. Кваллин иесидин дидедихъ ва бубадихъ галаз танишарун къетленди я. Абуруз гъурмет авун яз, мугъман абурухъ галаз танишарна квалда. Кваллин мугъманар сад-садав танишарун, адетди истемешзавайвал, кваллин иесидин (кайванидин) буржи я. И кар гьилин ишаралди къалуриз, мугъманрикай гъар садан твар къаз авун лазим я. Эгер къун иесидиз таниш тушир кас галаз атанватла, квалле авай мугъманриз ам куьне теклифда. Гзаф мугъманар кватл хъанвайла, цийиз атай кас абурухъ гъар

садахъ галаз танишарунин лазимвал авач. Анжах къваларив гвайбурухъ галаз танишарун бес я.

Гъевеслудака ихтилатзавайбуруз, гъакини хъфиз квалчин жезвайбуруз цийиз атанвай мугъмандикай чирвал гунин лазимвал авач. Дагъвийрин адетралди, къанунралди мугъмандихъ галаз танишарайдалай гуьгъуьниз итимди, кыл са жезви агъузна, вичин разивал къейдна, дишегълийри тади квачиз, та-кабурлувал гвачиз, кутугай лайихлувилелди, танишарзавайдан вилериз килигиз, кыл юзурна квалда. И члавуз итим квалчел къарагъда, дишегъли къарагъдач, амма вичелай яшдиз ва башдиз члехи дишегълидин танишарзавай дуьшуьшда къарагъун кутугнава. Сада-садав гьил вугудайла, цийи мугъмандиз теклифзавай касди гьил сифте яргъи ийида. Итимдихъ галаз таниш жедайла, гьил сифте дишегълиди, къуллугъчидив-начальникди, гъевечлидав яшариз члехида вугуда.

Танишардай члавуз садра твар, фамилия лагъанваз хъайитла, тикрарунин лазимвал авач. (ГъалатI ахъаяйтла, туьхлуьрна квалда). Сада-садан гьил къадайла, "Лап хуш я", "Куьн акулал шад я", "ГьикI яшамин жезва?" ва маса гафар лугъуда.

Эдеб - им вири халкъари асирралди мергъяматлувилай, гъахълувилекай, инсанвилер ерийрикай кватлавай инсанитдин культурадин, ахлакъдин, марифатдин, тербиядин члехи ва лап важиблу пай я. Чаз аквазвайвал, этикетдин къайдайрин асул мурад инсан яшамин хъун патал вини дережадин хъсан шартлар тешкилун я.

Куьмекдин гьил

Дагъвийрин умурда сада-садаз куьмек гун гъамиша адет хъанвай кар я. Дагъустандин халкъарин векилар куьмекдиз гъар са кас вичин хушуналди къведа. Четинвиле гъатай багъридиз, къуни-къуншидиз, хуьруьнэгълидиз риклин сидкъидай куьмекдин гьил яргъи ийида. Инсанар сад-садаз мукъва ийидай, са касдилай, яни са хизандилай алакъ тийидай залан зегъмет къезилардай и кваллах дагъустанвийри гъамиша пак буржи яз гьисабда. Ихътин куьмекди гъар садаз вичин вилик эцигнавай мураддив агакъдай мумкинвал гуда.

Коллективдин куьмек, адет яз, лап четин кваллахра - квал эцигдайла, чуьлдин краа, гъайванриз алафар гъазурдайла герек жеда, гуда. Етимриз, хендедайриз, къуьзуь касдиз, цай къунин ва я ник хару ягъунин нетижада ва тлебиатдин маса татугайвилерик еке зиянар хъайибуруз вири жемятди куьмек гудай.

Вилекрай хуьрера квалер эцигдайла ва я къавал накъв акъуддайла, ме-

лер тешкилдай. Гьикъван четин, залан кваллах я шешелра, тапракра аваз 2-мертебадиз накъв акъудун! Ятлани вири дишегълийри, алтлушна, ашкъидалди, далдам-зуьрнедин сес япара аваз кваллахдай. Куьтягъайла, тлуьнар-хъунар, къуьлер, шадвилер ийидай. Исятда, далудал накъв авай залан шешел къуна, къавал накъв акъудиз алакъдай дишегълияр ама жал?

Никлерай, чуьллерай бегъер кватл хъийидайла, дишегълийри ядай манирин ван хъайиди яни кез?! Халис артистар я ман! Ихътин гуьзел адетралди дагъвийри четин зегъмет сувариз элкъуьрдай.

Итимри веъ ядайла, алаф гъазурдайла, сад-садаз куьмекдай. Рекъер, мукъвер, булахар вири жемятдин куьмекдалди туьклуьрдай.

Юкъуз чпин кваллахар сад-садахъ авур дишегълийри нянихъни эвер ганвай мелерани иштиракдай. Чилик квай гамунал, рахунал, бажгъанар кваллик кутуна, сар звягъиз, чхрадал гъалар ийиз, гам, храз, гъажибугъадин клашарай тва-

рар авадариз, пахлаяр михъиз куьмекар гудай. Кваллин кайваниди абуруз, къурай як, къурурнавай къакъвар кутуна, халла (чук) гъазурдай.

Мехъерар ийидайла, вири мукъва-кылийри, хуьруьнэгълийри, къуншийри иштиракда: садбуру лапаг, мукъуьбуру къуьл, гъуьр, гъери, чай-шекер гъидай. Сусаз жигъизралди, пулдалди куьмекдай, къизил, шалар, багъа - багъа парчаяр багъишдай.

Хийир - шийирдин мярекатра гафуналди, кардалди, пулуналди куьмекдин гьил яргъи авун чи арайра исятдани амай хъсан адетрикай яз гьисабиз жеда. Ихътин мярекатриз къунши хуьрерин жемятарни къведа.

Гъа икI, сада-садаз куьмек гунин нетижада агъвал авачир дагъвидилайни вичиз квал эцигиз, хуьтлуьн гъазурвилер акваз алакъзавай. Виридалайни кылинди ам я хъи, инсанди вич тек яз гьисабзавач, вичихъ "далу" галайди, вич кലെ тан тийидайди, хъсан ярар-дустар авайди гьиссава. Гъа им чи садвилер къуват - такъат тушни бес!

Аялри чпин бубайрикай икI фикир ийида лугьуда:
Вад йис хьайила: "Бубадиз вири чида";
ЦIуд йис хьайила: "Бубадиз гзаф чида";
ЦIувад йис хьайила: "Зазни бубадиз хьиз чида";
Къад йис хьайила: "Авайвал лагьайтIа, бубадиз гьич са затIни чизвайди туш";
Къанни цIуд йис хьайила: "Дугьриданни, бубадиз са вуч ятIани чизвай";
ЯхцIур йис хьайила: "Бубадин фикир гьихьтинди ятIа, хабар къунайтIа хьсан жедай";
ЯхцIурни цIуд йис хьайила: "Бубадиз вири чида";
Пудкъад йис хьайила: "Агь, эгер бубадал чан аламайтIа, за адал меслят гьидай"...

Жамиля ГАСАНОВА

ЧЧЛЛЧЧ ЧУЦУР
(Гьикая)

...Зулун къайи гарун хура гьатна, къибледихъай пайда хьайи кьве къил алай аждагъандиз ухар, чиг къурзавай рехи цифеди хуьр галай патахъди тади ийизвай. Адан са къил сифте нубатда хуьрун сурарал тепилмиш хьана. Мукьуь къили, къебристандин живи ян ганвай лакъанрин арадай алчуд жезвай гишин гьуьлягъди хьиз, хуьр галай патахъди тади авуна. Са герендилай виле эцгъай тIуб таквадайвал мичIи хьана.

- У-ухьт, я Аллагь! Э-эгь. За вуч лугьун, къари, са рагь алай умуьр хьанач захь. Я вахъни ахътин умуьр хьанач, - Селимхана садлагьана пайда хьайи гару къуьнерихъай яна галудай пенжек живи агаж хьанвай юрфариз чIугун хьувуна. Чандик мекъивилин фул квайтIани, кIвализ хьфидай ният адан рикIе авачир. Сад-садалай залан хиялрин менгенайри чукькьезвай адан рикI.

- Заз вун сенфиз ахварай акунай, къари. Гьа жегил вахтара хьиз, вун элкъвена гуьрчег хьхьанвай. Агь. Жуван умуьр вахь галаз санал акьудунал зун гьич садрани пашман хьайиди туш. Амма... Бес акI вучиз хьана, я къари? Белки, чакь авай-авачирди гьам я лагьана, кстахдиз вердишарун хьанатIа! Я Гуьлселем, я чан къари...

Гила къуьзуь кас шехъиз эгеIна. Лакъандив агатна. Кьве гьили къайи къван къуна, аял хьиз шехъзавай ам. Са къатда чиг къвазвай. Ара-ара чилин циф гьарнихъ чукIуриз, къайи гарни акъатзавай. Сурара инлай-анлай акIурнавай къвавахдин, цIвелин тарараллай хьипи пешерни са-сад кIвахъиз эгъчнавай. Къвердавай чуплах жезвай тарарин какур хилерини гуя Селимханан рикI чукькьезвай. Амма гьавадин мекъивиликай хабар авачир хьиз тир адаз. Са вуч ятIани пIузаррикай куш-кушзавай къуьзуь касди. На лугьуди, и къайи къванцин кланик гьамшалугь къатканвайдаз Селимханан дердерин ван кьвезвай.

И декьикайра Селимхана вири вичин умуьр, аял вахтарилай гатIумна, тупIалай ийизвай. "Яраб зун гьинал, гьикI гьалатI хьанатIа?" Кье ихътин юкьуз и сурара вичин суалдиз са тайин жаваб жагьуриз гьавалат хьанвай ам. Вуч рикIел хкизвайтIа къуьзуь касди вичин къаридин сурун къилихъ? Сад-садаз къарши фикирар акъваззавай адан вилик: гьеле яш тамам тахьанвай жаван яз, ада вичин яшар пуд сан артухариз туна, фронтдиз тухудайвал авунай. Дидени буба ам вич гьеле аял яз вабадикди кьейи ам халади хвенай. Халадин амай вад аялдохъ галаз санал, тафават тун тавуна, адални гьил, вил алайтIани, тIвар сад тир - етим. Белки, гьавилай ада дяведин цIаяриз камарни вегьенай жеди. Кьилай къилди фенай Селимхан, дуьз Берлиндиз къван. Ахпа вуч хьанай?

- Гьа виридаз хьиз, жувазни, хуьруьз хтайла, кIвал-югь кутаз клан хьанай, - кушкуш-

далди ацукъай чкадилай сурун лакъандиз килигиз рахазвай Селимхан. - Вун сифте акур югь кье хьиз рикIел алама зи. А чIавуз за Макьарал ачухнавай мектебда, сифтегьан классра тарсар гузвай. Чи хуьрйя са шумуд километрдин дагьдин рекьерай яхдиз рехъ атIузвай за, кIвал-югь гьинал кутуна вуч ава лагьана, михьвилердай Марият халади заз макъави Зулейхадал звелмиш хьун меслят къалураила, адал рази хьанай. Яргьал миресди хуьзвай Марият халади адал са чIални элянай. Кьве патайни, артух яргьияр тавуна, разивал хьана. Ахпа? Ахпа вуч хьанай? Агь, къари! Гьайиф а вахтар! Вун зи къисметда гьатайдалай къулухъ за гуьгьуьна амуькьзавай йисарин гьайиф чIугурди я. Вун акур сифте югь зи вилик гьамиша шикIл хьана кумукьда. КIула авай квар агьурди тиртIани, гьикьван къезилдиз гуьнедай винелди экъечIзавай вун? Вун заз жезмай къван мукьва хьун патал кам явашариз гьавалт хьанвай. Вучиз ятIани чидач. Ви вилер чилиз атIумнавайтIани, за рикIин хиялдалди абурун вири гуьзелвал къатIузвай. Жигьир гуьтIуьди, дарди тир. Бейхабар акъатай гару ви шалдин цIилер гьикI ятIани зи чинихъ геляна. Зи вилеривай гуьцI хьайи шалдин цIилери гуя чу-кIупри хьиз атIана... Вилериз нагьв хьиткъинна. Амма вун гьахъзавай вар, гьаят гьим ятIа тайиндиз чирун патал кузвай вилерив гьич тIубни агудначир за...

- Яь, вуна вуч авуна? - метлериз чангар ягьиз, ишехъдай язух Марият хала. - На зун Макьарин вилик уьзуькъара авуна хьи. Бедбахт Зулейха. Са бахт такур етим Зулейха! Я хва, я бажиди-ин, я чандиз кьейи Селимхан, вири хуьруьз чизва зун ви патахъай адав раханвайди. Язух руша вуч авурай? Ваз бегенмиш хьанач лагьай гаф адан япарихъ галуькьайтIа, хажалатдини хуьруьн фитнеди акIажардачни ам? Ша вун Аллагьдиз килигI! Ви хуьруьнви ятIани, Магьмуд-гьажиди вичихъ авай-авачир са руш вун хьтиндаз гудайди туш. Етим езнедикай ада вучда? Шаламда авай кIвач чекмеда гьакьдач, бала! Гьакьдач, бажидин!

Амма чарх гуьзлелиш тавур патахъ элкъвенвай, къари. Ви бубадиз ирид женнетар къисмет хуьрай, ам гьавурдик квай регимлу итим тир...

Селимхана къаю атIана агажарнавай къурай тупIаралди чигеди кьезирнавай цIалцIам къванцелай кап алтаззавай. Кьуьзуь касди бедендик фул акатзавайди гьиссзавай, анжах къарагьдай хиял авачир.

- Зун агьди кайиди хьиз я, къари. Эхь, Зулейхади заз агь авунай. Вун гьайи кьведпуд къалай Макьарин хуьруьз гьахъдай гуьнедал гуьзлелимиш акъвазнай Зулейха. Ам гзаф секин, кьениди тир. Заз адахъ сес аватIани чир хьайиди туш. Гьич садрани я зун адав, я ам зав рахайди тушир эхир. Эвлен-

миш хьун итимдин буржарикай я лагьана, Марият халади къалура, зун рахун тавунмаз гаф кутурди тир. Агь! Гьикьван секинди. Гьикьван умундиз агатна, сифте яз ам зи вилериз килигна. Адан килигун! Зулейхадин вилер! Вили гьуьл хьтин чIехи вилерал анжах гьиссеривай къатIуз жедай хьтин, гафараaldi ачухиз тежер хажалатдин леле алай. Живви пIузарар юзурнай ада: "Ви рикI гьич динж тахъуй, Селимхан", - кайи рикIин дегьнедай хьиз акъатай и биши сесини зи рикIивай гуя уьлгуч гуьцIнай.

"Аллагьдин къисметар я. Заз багьишламиша, Зулейха", - бегьем жув-жувал алачиз кушкушна за адаз а чIавуз. Амма Зулейха, гуя чилин циф хьиз, живви пайда хьана, цIранай. ЦIранай... Чилин циф... Бажагьат ам цIранай, къари. Ва-аь! Ам рехи жанавурдин тежерда илис жез-жез йисарай-йисариз феий хьиз я заз.

Белки, гьакI ятIа? Зун Зулейхадин агьди канатIа? Заз вун клан тир, къари. Гилани югьйиф хиялда авайди вун я. Багьишламиша заз. Жувахъ авай кланивал ваз къалуриз тахъунай багьишламиша. Ам зи тахсир туш. Им чи дагьвидин итимвилдин атIугъай къилихъ я. Низ чидач, белки, зун жуван тек атIугъай умуьрди гьиссерилай аслу тушиз вердишарна жеди. Бес чи хва ихътинди вучиз хьана? Адахъ ихътин зайиф къилихъ хьун нин тахсир хьанатIа?

Кье зун мукьва-къилидин, къуни-къуншидин чина уьзуькъара хьанва, къари. Икъван чIавалди чав суса "къари писди я" лугьуз хва агуднач... Дуьз пуд варз я вун рагьметдиз фена. Пуд вацран кьене зун текдиз къайи кIвале, хиялри тIушуниз, са тIуруна авай хуьрек авуна гудай кас амачиз ава. Агь. Деклена Аллагьди валай вилик зи ажал кутунайтIа!

Хциз свас хьагьайдини вун хьана. Авай сад я лагьана, ам ви чIалаз гьамиша килигайди я. Гьаясувал гвайди тушир. "Чун савадлу инсанар я. Жемьтдин аялриз тербия гудайла чпихъ авай сад тербияламишиз хьанач лугьуда", - мукьвал-мукьвал рикIик са гьихътин ятIани кин кваз тикрардай вуна. Ахпа? Вуч хьана ахпа? Гьа вуна къалурайдил рази хьанай. "Свас викIегьди я. Кар алакьдайди я", - шаддиз хьлагьнай вуна лишанар кутуна хтай няниз. Эхь, "кар алакьдайди, викIегьди" хьана свас.

"Са кIвале кьве кайвани жедайди туш", - лагьана, тийижир кар чирнай са вацралай суса. Урусатдиз къазанмишиз фенай ам чи хцихъ галаз. ГьакI ятIани, авай са велед я лагьана, адан гуьгьуьна хьанай чун. Хтуларни виридан хьиз вилерик хана чIехи хьанач. Жуван метIерал къуна чIехи ийидай бахт ганац Аллагьди. Кье ингье хва ихътинди - дидебуба къуьзуь къилихъди гадарайди хьун нин тахсир ятIа лугьуз, хиялри тухванва. Зун веледар патав гвай, хтулрин гьилай ажуз хьанвай мукьва-къилийрал, ярар-дустарал пехил я, валлагь, пехил я, къари.

Зун Аллагьдин рекье аси тахъуй, ви къилив сурариз атайла, инай къайи цIари чанни, руьгьни гьелекзавай къазмадиз хьфиз клан туш. Валлагь, клан туш. Гьа и сурара ви сурун къилихъ агатайла, рикIиз са жуьреда регьят жеда. Вун зи патав гумай хьиз жеда. Ва-аь. Вак тади акатна. Ваз зи язух атанач, къари, гьич стIун язух атанач.

Кьуьзуь касдин вилерилай яваш-яваш накьвар авахъзавай. И патахъай а патахъди кьеб хьиз эчIа жезвай.

- РикI залан я, дерт къати, чанни агьур я, - кушкушзавай ада. Цифни къвердавай къалин ва рикIи къачузвай тIалин артух жезвай. Вичин къаридин сурун къвалав гвай накьвара гьил атIумарна, къарагьиз клан хьайила, хкаж жедай къуват бес тахьана, къуьзуь кас алуьк хьувуна. Япара гьатнавай ван артух хьанвай. Вилерикай карагзавай шикIпри сада-сад эвеззавай: къаридин дугьри вилер, Зулейхадин къаргьиш ийизвай пIузар, къуьжадиз гьилер яргьи ийизвай аял чIаван хцин шикIл - вири сад-садак акахьнавай. АкI тир хьи, абур чилин цифедикай хкатиз, гьаник цIурунни хьийизвай...

Амма и шикIприкай азад хьана, сурун къилихъай къарагьна, кIвализ хьфидай къуватни жуьрэт къуьзуь касдиз сакIани бес жезвачир. Чилин цифеди къурзавай чигни къайи марфадин ири-ири стIалриз элкъевезвай...

Гьиллебаз сикI
(Басня)

Куругьли КЪАЛАЖУХВИ

Недай затI жагьин тийиз, гьелек хьанвай сикI. Шарагар саламат чкадал фарагьат авуна, мад сеферда ам тIуьн жагьуриз рекье гьатда. Чара авачир: вири къуватдивдини фендигар амалривди са нетижа арадал гьана, шарагар тухарна кланзавай. Хейлин чкаяр кIурукай хкудай сикI са жанавурдал гьалта. Миргин шарагдин са пад тIуьнвай жанавурдин кефияр къумбар тир. Агатна сикI адан патав. Са тике як тIалабна, адан еринда пакад юкьуз вичи са къуьр хкида лагьана, хиве къуна. Са тике тIимил хьуникди тух жанавурди квадарзавай затIни авачир. Рази хьана ам сикIрен шартIунал.

Сад-кьве сят къван вахтни арадай фенач, сикI мадни жанавурдин патав хтана ахкъатна.

- Са тике як мад хце заз, мергьяматлу жанавур дуст. Гьар са тикедай са къуьр хкида за ваз гьа и пака, - эрк квай тежерда тIалабна сикIре.

- Ви кIуф гьатнавай хьтинди я гьа, - сикIрен амалрикай куш къвезвач жанавурдиз. - Мад вучда къван, къачу и тикени... Анжах зи кланикай яд ракъуриз жедач вавай.

"Деведин тум чилай феий юкьуз сагь са суьруь къуьрер хкирвал я за ваз, азгьун ягьи", - рикIяй хиялна гьиллебаз сикIре.

- Заз икъар виридалайни багьа я, жанавур дуст, - рикIе сад, мецел масад алаз жаваб гана сикIре.

Шарагар тухарнатIани, сикI вич гишила ама. Мад хьфида ам жанавурдин патав. Тухвай кьве тике шарагриз гана, гила вичиз тIуьн патал са тике мад тIалабда ва адан еринда са къуьр артух хкида лагьана, и сефердани сикIре вичин кар аквада.

- Им эхиримжи сефер хуьрай. Мад захъни амач як. Пака зи пуд къуьр хкваш, - сикI тагькимарна ракурда жанавурди.

Пакадин юкьуз жанавурди саки хурушум жедалди сикI гуьзлелишна, амма ам пайда хьанач хьи, хьанач. Жанавур сикIни адан пуд шараг яшаммиш жезвай чкадал фена: абурун лепирарни амач. Кьукьмада акьур жанавур азгьунвилелди сикIрен геле кьекьведа, эхирни адаз тамун куллухрай адан шарагар жагьиди. РикI ажугьдив ацIанвай жанавурди сикIрен шарагар тахъай мисална.

БАСНЯДИН НАСИГЪАТ: Тарралди, гьиллебаз амалралди крар туькьуьриз вердиш жемир: садра, кьведра, пудра менфят къачуртIани, вилерай кьведай са югьни алуькда.

Низ герек я?

Р.ДАДАШЕВ

Виридаз ашкара я, эхиримжи вахтара, чи умуурдин са бязи хилера хъиз, гьукуматдин образованидин хилени еке дегишвилер жезва. Гьар йисуз муаллимриз, аялриз школадин умуурда жезвай реформаяр, цийивилер аквазва. Зи фикирдалди, жезвай дегишвилер, акьудзавай (саки гьар йисуз) школадин учебникар, программа, сифте нубатда школайра са шумуд йисуз кваллахавай, тежриба авай муаллимривай, ахпа аялрихъ, школайрихъ галаз еке алакьа авай чи гьурметлу алимривай хабарар къуна, менфят къачуна, акьудна кланда.

Лугьун лазим къведа, хуьрерин сифтегьан (1-4) классрин урус члалан, математикадин, "окружающий мир" (1 кл.) учебникар аялар ва гьакни муаллимар патал къадарсуз четинбур хьанва. Чи хуьрерин аялар сад лагьай классда урус члалалди акьуднавай математикадин учебникада авай задачайрин гьавурда гьатзава, яни абуруз хьсандиз урус члал чизвач. Са бязи вахтара муаллимризни, гьа сифтегьан классрин аялриз хъиз, эхиримжи вахтара урус члалалди акьуднавай са бязи ктабар четин акьвазва.

Инал талгьана жедач, аз и кваллах лап гьа гьузгьудай хъиз аквазва, вучиз лагьайтла аз сифтегьан классрин кваллах мукьвай чида. Советрин девирда тамам 10 йисуз къван закай гьа и классрин завуч хьана. Хуьрерин школайрин сифтегьан (1-4) классрин учебникар, иллаки математикадин учебник, лезги члалалди таржума авуна, цийиди акьудунин патахъай гьа и мукьвара хьайи институтдин юбилейдин сессиядал Дагьустандин педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтдин директор, педагогикадин илимрин доктор, академик Гьамидуллагь Исмаилович Мегьамедова вичин докладда ачудиз лагьанва. Чухсагьул алимдиз, за адан терех хуьзва, ам гьахъ я.

Мад алай вахтунда аялрин, диде-бубайрин, муаллимрин тлал-квал алай месэла ЕГЭ вахкун я. Виридаз лап хьсандиз чизва, гьукуматда, республикада, районара, хуьрера ЕГЭ-дин экзаменар вахкудайла гьихтин нукьсанар, четинвилер арадал къевзватла. Виридак къалабулух кутаза. Гьа ихьтин татугавилери са бязи гьич са тахсирни ква-чир руководителар, директорар

беябурзава, кваллахрилай алудзава. Им низ герек я? Эхъ, ЕГЭ-дихъ вичин хьсанвилерни ава, эгер ам истемизшавайвал тешкилайтла. Амма, чир хьун хьсан я, алай девирда аялри чпи бегьем клелзамач, чавай, муаллимривай, аялриз квалле гьазурдай гьар кткэй сочинение, изложение, реферат гуз жезмач, вири телефонрай, интернетрай абуру чпи жагьурна хъизва, муаллимдилайни хьсандиз. Бес гьар классда, гьич са кумекни галачиз, ЕГЭ-дин экзаменар вахкудай аялрин къадар гьикьван хуй? За квез ачудиз лугьузва, классдин са пай аялар аттестатар тагана амуькда. Бес и аттестатар гьат тавур жегьилрин къисмет гьихтинди хуй, абурун патахъай ни фикирда? Гьич садани. Мад низ пис я? Аялар 10-11 классриз тлал хкведа, муаллимрин мажибар мадни тлал хкведа.

Гьакни муаллимдиз, духтурдиз са тлал мажиб хкажна лагьайла, чи гьакимри, журналистри гьам вири телеканалрай, газетрин, журналрин чинрай виридаз раиж ийида. Чухсагьул чпиз, ара-бир са шумуд йисариллай чунни рикел къевзвай. Аламат жедай кар ам я хьби, бес чиновникриз, депутатриз ва гьакни мад масабуроз еке мажибар мус хкажнатла, абуру гьикьван къачузватла, чна гинай ва гьик чирда? Ингье зи столдал гьамиша "Лезги газет", "Российская газета" ва маса газетарни журналар ала. За абуру гьамиша клелзава. Бес садра къванни за винидихъ лагьай мажибар аквазвач, телевизоррин каналрини абуру чпиз кландайвал къалурзава. Вучда къван, бубайрин мисалда лугьузвайвал, члутхвар гьардан вичин гьиле ава.

Гьар клелунин йисан эхирра вири школайра выпускникрин эхиримжи шадвилер мярекатсувар тухузва. Анал вири аялар, муаллимар, диде-бубаяр, хуьрерин, районрин гьакимар къевзва. Рикел хкана кланда, гьар йисуз и еке шадвилер мярекатдал, вири алай чкадал ихьтин гафар тикрарзава: "Чан выпускникар, виридалайни багьа тир балаяр! Куьн гьиниз клелиз фейитлани, армиядиз тухвайтлани, гьина кваллахар авуртлани, куьне клелай куь школа, квез тарс гайи муаллимар, диде-бубаяр гьич садрани рикелай ракурмир..." Яраб гила авай гьакимриз, депутатриз, бизнесменриз чпиз, школяр куьтягьдайла, ихьтин гафар лагьанач жал?.. Ван хьанайтла, абуру чи школайриз, аялрин бахчайриз, муаллимриз мадни еке фикир гудай. Вири къуллугьчяр, президентдилай башламышна, муаллимди гьазурзава. Са къуллугьчяр ваъ, гьак вири халис, гьукуматдиз, халкьдиз герек инсанар. Муаллимдин зегьмет гьич са терездивайни алцумиз жедайди туш. Адан мажиб тлал итлани, адахъ куьн хьтин къегьал рухваря, чиновникар, министрар, депутатриз, виридалайни багьа тир къизилар-гьамишалугь чи девлет, чи гележег аялар гала. Аялар гадарна виже къведач, абуру хвена кланда.

Цийи рекьер жагьурзава

Ражаб РАЖАБОВ

Бязи инсанар, са къуллугьдал хьайила, вучиз ятлани, анжах писвилехъ дегиш жеда. Адаз инсанар вичелай агдавайбур хъиз аквада, ам бязи чкайрилай салам тагана фида, ам инсанрин хийир-шийиррик экечл хьийидач, адаз гьамиша вичин гаф винел хьана кланда, ада куьгьне дустарни саймиш хьийидач, ам хизандин къенени са артух рахун техьийидади, атлугьайди жеда.

Бахтлувал я, чи мектебдин директор гьавурдик квай, члехи - гьвечли чидай, сабур хуйдай кас я. Ам школадин директордин къуллугьдал тайнарайла, зеррени дегиш хьанвач. Алава яз, хьсан хесетар акат хувунва: масадан дердиникай хабар къун, лазим члавуз куьмек авун, чин тийидай кваллах хабар къун, са кардайла, месляхун...

Ик тирвилей адаз коллективда, хуьре авторитет ава.

Ихтилат физвай кас Докьузпара райондин Миграгьрин хуьруьн юкьван школадин директор Абасов Шагьуба Мегьамедризаевич я. Ада 2005-йисан февралдин вацралай школадиз регьбервал гузва. И вахтунда адаз муаллимвилер рекьей тамам тушир пуд йис стаж тир авайди. А члавуз гзафбуру тажубвал авуна: лап жегьил я, школа еке я, бес къадар муаллимвилер тежриба авач, школада яшлу муаллимар, вичиз тарсар гайибур, гзаф ава, яраб ада гьикл кваллахдатла? Адан гьал гьикл жедатла?

И суалриз адан гьар йикьан крари жаваб гана, жаваб гузва.

Кье гаф вичикай лугьун.

АБАСОВ Шагьуба 1979-йисуз Миграгьа муаллимдин хизанда дидедиз хьана. 1996-йисуз хуьруьн юкьван школа 4-5 класметар аваз куьтягьна. Адан рикл иллаки математикадал алай. Математикадай райондин олимпиадайра приздин чкаяр къазанмишна. 1-классдилай адан шикл Гьурметдин доскада хьана. 1997-йисуз ам ДГПУ-дин математикадин факультетдиз гьахьна. Хьсан къиметралди ам куьтягьна. Гьа и йисуз ам вичи клелай школадиз кваллахиз хтана. Са куьруь вахтунда ада вич хьсан муаллим яз къалурна. Муаллимрин, аялрин, диде-бубайрин арада гьурмет къазанмишна. 2006-йисуз ам аспирантурадик экечлзава.

Шагьуба Абасов

Винидихъ за ада гьикл кваллахдатла суалдиз адан гьар йикьан крари жаваб гана, жаваб гузва лагьанай. Ам вичин кваллахдив яратмишдай къайдада эгечлзава. Мукьвал-мукьвал ачух тарсар тухузва. Ада школадин алай директоррин хьсан адетар давамарзава. Кваллахда методикадин цийи къайдаяр ишлемишзава.

Школадикай вичикай лагьайтла, ина 160 аялди клелзава. Абуруз 29 муаллимди чирвилер ва тербия гузва. Дарамат 1928-йисара эцигнавай куьгьнеди ятлани, капитальнидиказ ремонтнава, куьгьне пенжерар, ракларар хкуднава, пластикдин цийибуралди эвезнава. Пол, потолок ремонтнава, цлариз сувагьар хьаянава, школада гьамиша миьхи, чими я. Аялриз вири къулайвилер тешкилнава. Муаллимри еке гьевесдивди зегьмет члугьвазва.

Алай девирдин истемизунрив къадайвал тадаракламишнавай ина информатикадин, математикадин, физикадин, химиядин, географиядин, биологиядин кабинетар кардик ква. Вири тарсара технический тадаракрикай менфят къачузва. Гьар предметдай цлан газетар акьудзава. Гьар предметдин гьафте тешкилзава. Школада "Жегьил шайр" кружокди кваллахзава. Тебиатдин хьсан шартлар авай хуьруькай аялри риклин сидкьидай сифте ширирар яратмишзава ва абуру райондин, республикадин газетриз акьудзава.

Аялри района, республикада кьиле физвай олимпиадайра иштаракзава ва абуру квенквечи чкаярни къазва. Месела, урус члалай, 11-класс: 1-чка - Н.Бабаева, ОБЖ 8-класс: 1-чка - Г.Агьабала-

ева, биология, 9-класс: 1-чка - Т.Юсупова, история, 11-класс: 1-чка - С.Дураханова, физкультура, 11-класс: 1-чка - М.Кунахов, технология, 7-класс: 1-чка - Г.Агьабалаева ва мсб.

Директорди ихьтин аялрин диде-бубайрив чухсагьулдин чарар вахузва. 2013-2014-келдай йисуз райондин школайра 68 жуьреба - жуьре конкурсар хьана. Школади 68 конкурсандани иштаракна. Яргьалди рикел аламукьдай тегьерда кьиле фена агдадихъ галай конкурсар: Стлал Сулейманан 145 йис, терроризмдизни экстремизмдиз манивал авун, "Зи къул-хайи Дагьустан" (Р.Гьамзатован 90 йис тамам хьун), 4-ноябрь - "Халкьдин Садвиллин югь". Вири школада тухузвай мярекатар районгьийлириз чкадин телевиденидай къалурзава. Школадин тежрибадин участкада ичин 130 къелем аклурнава.

Директорди вичи тухузвай тарсариз талукь компьютерный кабинет тукьлуьрнава. И кабинет районда чешнелубурукай сад яз гьисабзава.

Школада дяведин ветеранрихъ, шайрихъ галаз гьурьшмишвилер мукьвал-мукьвал тешкилзава. Майдин вацра школада вечер тухвана "Миграгьрин хуьр-шайррин хуьр" темадай. Вечерда мугьманарни гзаф авай. И кардини акьалтзавай несилдиз чешнелу тербия гуниз куьмекзава.

Школа районда хьсанбурукай сад я. Алай вахтунда мектебда цийи технологияр кардик кутазава, программайра дегишвилер твазва.

Ш.Абасов адетдинбур тушир тарсар тухуз алахъзава. Директор халкьдин просвещенидин отличникни я. Алайт йисуз школадай 15 кас вуз-рик экечлна.

Са шумуд гаф Шагьуба муаллимдин хизандикайни лугьун. Буба - Абасов Мегьамедриза школадин математикадин чешнелу муаллим я. Ам "РФ" дин умуле образованидин гьурметлу работник" лагьай тварцилиз лайихлу хьанва, гьакни муаллимрин конкурсда 100 агьзур манат пул къачуна. Адан гьвечли хвани ДГПУ-дин аспирант я. Руша-Замиради - филологиядин факультет акьалтларнава. Шагьуба муаллимдин свас Лида школадин психолог я.

Кваллах югь - къандавай хьсанариз алахъзавай ваз нуьсрет гурай, Шагьуба муаллим!

Мектебдин умуурдай ЧуьнуьхгумбатI

Мектебдин директор Гьабиба 2-сменада клелзавай 4-классда са шумудра электролампочкаяр хуьтаз хьанатлани, гьар сеферда абуру малум тушир са ученикди чуьнуьхзавай. "Угьри" саклани жагьун тавурла, Гьабиб муаллимди тарсунилай гьугьуьниз аялар туна, лагьана:

- Килиг, зи веледар, куь классда шумудра за электролампочкаяр хтунатлани, абуру сада чуьнуьхзава. Белки, а аялди фикирзава жеде, Гьабиб муаллимдиз вич вуж ятла чир хьанвач лагьана. Амма а аял исятда куь арада ацукьнава. Ам вуж ятла за фадлай къатланва. Анжах чи мектебда чуьнуьхгумбатI твар

алай аял хьана аз кланзавач. Гьавилай а аялди аз чинеба вичи авунвай члур кваллах хиве къада.

Пакадин юкьуз, мектебда тарсар куьтягь хьайила, Акима, шел кклана, Гьабиб муаллимдиз хиве къуна: "Чан Гьабиб муаллим, лампочкаяр чуьнуьхайдизун тирди ваз гьикл чир хьана? Ингье за абуру чи кваллин къавай ахкьудна, пуд лампочкани хканва. Чан муаллим, бес зун чуьнуьхгумбатI яз амуькдани?"

Гьабиб муаллимди лагьана:

- Аким, зи велед, и пуд лампочкани вуна вахчу. Гила захъ галаз чун мектебдин эменни авай складдиз фида. За артухлама мад ваз пуд лампочка гуда. Ибур вири кана куьтягь хьайила, вуна аз хабар хьия. Мад садрани чуьнуьх хьийимир.

Гьабиб муаллимди гайи тарс Акимаз вири умуурдин тарс хьана.

Рамазандин вацран дережадикай

Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **“Вичин гунагъар хиве къуна, гъил къачун тлалабайди гунагъ тавурдае барабар я”**. Ибн - Мажех 4250. “Сахих аль-Жами” 3008.

Гъавилляй инсанди, Аллагъдин регъимдик умуд кутун тавуна, вичик гзаф къадар гунагъар ва члур хесетар ква лагъана, абурукай азад хъун патал Аллагъдин регъимдик умуд атлана, са затни тийиз ацукъун ва генани гунагъриз артух рехъ гуналди Аллагъ ажугълу авун дуъз туш. Амма са кар чир хъун лазим я: Аллагъ а вахтунда Гъил къачудайди ва Регъимлуди я, эгер инсанди вичин гунагърилай гъил къачун патал тлалабунар сидкъидай ийизватла ва мад а гунагърихъ элкъуьн хъийизмач лагъана туба ийизватла.

Пак тир Рамазандин варз мусурманар патал йиса виридалайни кланибурукай сад я. Им инсанрал Къуръан агакъарнавай, артух лайихлувилер галай варз яз гъисабзава. Сив хуьн - им Шариатда экв малум хъайидалай къулухъ хурушумар ядалди мусурманди вичи-вич нефсини истемешзавай гъар са кардикай яргъа авун я. Сив хуьн акъулбалугъ, чанда къуват-такъат авай, сагълам гъар са мусурмандин ферз я.

Исламдин машгъур шейхерин, алимин вязерин ва уьмметдихъ элкъвена авунвай эвер гунрин куьмеқдалди гъазурнавай и макъалада Рамазандин вацрагъ галаз алакълу тир эдебдинни марифатдин ерийрик акатзавай бязи шартлар акъвазда.

Гунагърилай гъил къачун тлалабун

Сад тир Аллагъди лагъана: **“Чпин гунагъар хиве такъазвай бур нагъахъ бур я”** /Худжурат 49/. Ни регъимлу ва мергъяматлу Аллагъдивай вичин гунагърилай гъил къачун тлалабзава, ахътиндан тлалабунар гъи вахтунда ва гъинал хъайитлани къабулдайди я. Амма ни и пак тир вацра, вичин гунагъар хиве къуна, Аллагъдивай абурулай гъил къачун тлалаб тавуртла, ахътинди бедбахтбурукай я. Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **“Зи патаве Жибрил малаик атана ва лагъана: “Я Муъаммад! Рамазандин варз алукайла, нин гунагърилай гъил къачун тавуртла, ахътинди Цлуз аватда ва Аллагъди ахътинди Вичивай яргъа ийида. Лагъ: “Амин!” ва за лагъана: “Амин!”** (Агъмад, Ибн-Хиббан, ат-Табарани “аль-Кабирда”. Гъахълу гъадисрикай. “Сахих ат-таргъиб» 3/216)

Гунагърилай гъил къачунин варар инсандив та вичин ажал агакъдалди ахъаз тазвайди я. Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **“Гъахъикъатдани, Къудратлу ва Зурба тир Аллагъди, лукра вичин гунагъар хиве къуна, абурулай гъил къачун патал ийизвай тлалабунар, та адан туьтуьхдай ажалдин векъи се-сер акъатдалди къабулзавайди я”** (ат-Тирмизи 3537, Ибн Мажех 4253. Шейх аль-Альбаниди и гъадис хъсанди тирдан гъахъиндай лагъана).

Гъикъван ксари и пак тир варз къаршиламишна, амма чпин гунагърилай гъил къачун патал тлалаб тавун себев яз ва и тлалабун эггешариз хъайибур чпин сура-ра есирвиле гъатнаваз ама! Ана абурувай я хъсан крар артухариз, я гунагърилай гъил къачу лагъана, тлалабунар ийиз жезвач. Гъавилляй гунагъар гъикъван члехибур хъайитлани, садани вичин гунагърилай гъил къачун патал авуна кланзавай тлалабунар къулухъ тун тавурай, гъикъ хъи, Вири багъишзавай Аллагъди лагъана (Къуръандин мана): **“...Гъахъикъатдани, Аллагъди гунагърилай миъиз гъил къачувайди я: Гъикъ хъи, Ам Гъил Къачудайди ва Регъимлуди я!”** (“Аз-Зумар” 39:53).

Гунагърилай гъил къачун патал ийизвай тлалабунрихъ чпин асул шартлар ава:

- 1) мад гунагъдин крар тавун;
- 2) авур гунагъдин гъахъиндай хажалат члугун;
- 3) мад ихътин гунагъдин крар хъуьн тавунин патахъай къастунал ва гафунал кевиз акъвазун.

Нагагъ винидихъ къейд авунвай шартларикай сад хъайитлани къилиз акъуд тавуртла, гунагърилай гъил къачун патал ийизвай тлалабунар къабулдайди туш. Нагагъ и ва я маса гунагъар са гъихътин ятлани инсандихъ галаз алакълу яз хъайитла, гунагърилай гъил къачун патал ийизвай тлалабунрин винидихъ къейд авур пуд шартлунал сад мадни алава хъийизва: вичин гъиликай ва мецिकाй зиян хъайи касдивайни гъил къачун тлалабна кланда. Эгер кефи хайи, хатурда эцягъай, зулум авур кас аватла, адавай багъишламишун тлалабна, къакъуднавай, чунъухнавай затл аваз хъайитла, ам вахкана кланда.

Жумартлу хъун

Рамазандин варз инанмиш мусурманрин арада жумартлувилинди ва регъимлувилинди яз гъисабзава. Ибн Аббаса лагъана: **“Аллагъдин Пайгъамбар ﷺ виридалайни жумартлу кас тир ва мадни еке жумартлувал ада Рамазандин вацра ийидай. Хъсанвал авунин патахъай ам азад гаралайни жумартлу тир”**. Аль-Бухари 6, Муслим 2308.

Сив хкудунин вахт

Чин гъазурайди - Жамиля ГЪАСАНОВА.

Мусурман ва обществада адан рафтарвилер

Мусурман гъихътин уьлкведа яшамиш жезватла, адалай аслу тушиз, ислам диндал алайда, вич мусурман туширдахъ галаз гъикъ тухун лазим я? Абурукай жува кваллахзавай чкада дустар къуртла жедани? И суалриз шейх **Абдулазиз ибн База** (къуй адалай Аллагъ рази хъурай) вичин фетвайра ихътин жаваб гузва: **“Вири тариф Аллагъди я. Мусурманди мусурман туширдахъ галаз вич тухунин къайдаяр агъадихъ галайбур я:**

Сад лагъайди: вязер, яни Ислам диндал атун патал эвер гун. Жувахъ авай чирвилерин куьмеқдалди, мумкинвал хъанмазди Ислам диндикай лагъана, вяз авуна кланда. Яни мусурман нихъ галаз гуьруьшмиш жезватла, чувуд, хашпара, мажуси - ибуруз Ислам диндикай, адан лайихлувилерикай лугъун лазим я. Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **“Ни амайбур гъахъикъатдин рекъел атун патал меслят гузватла, ахътиндаз вичи рекъел гъайибуруз гузвай лайихлувилерикай са тлимилни тун тавуна гуда”**. Пайгъамбарди ﷺ Али чувудар Исламдиз гъун патал Али Хайбардиз рекъе твазвай члавуз лагъана: **“Аллагъдал къин хъурай, нагагъ Аллагъди ви куьмеқдалди сад хъайитлани гъахъикъатдин рекъел гъайитла, им яру деведин иеси хъуншлайни хъсан жедат”**. Гъавилляй мусурман туширдаз ислам диндал атун патал эвер гун, адаз исламдикай суьгъбет авун ва и карда сидкъи къалурун - им Аллагъдиз мукъва ийизвай виридалайни хъсан крарикай я.

Маса къайдайрикай сад хъсан къуншивал я. Нагагъ ам ви къунши ятла, адахъ галаз меслятдалди твах; кесиб ятла, адаз садакъа це; савкъатар ийиз жедат, хъсан меслятар це, гъикъ хъи, вири и крари ислам диндиз эвер гунин кардик къуьн кузав. Гъахъи - им къуншивилин алакълу хуьнин буржарикай я.

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: **“Жибрилди аз къунширихъ галаз хъсан алакълу кутлуникай тагъкимарзавай тегъерда акъван лагъана хъи, за гъатта фикирнай, ам вичиз веси тадайбурук акатунни мумкин я”** (разивал ганвай гъадис)

Эгер къунши мусурман туштла, адахъ галазникъуншивилин алакълу хуьнин ихтияр авайди я. Эгер ам мукъва-къили ва къуншини яз хъайитла, ахътиндахъ мукъва-къиливилин, къуншивилин ихтиярарни ава. Къуншидихъ авай ихтияррикай сад, эгер ам кесиб яз хъайитла, мусурмандивай адаз анжах садакъа гуз жедат, закят - ваъ. Гъикъ хъи Аллагъди лагъанва (Къуръандин мана): **“Аллагъди квез квехъ галаз дин патал дяве тавур, куьн куь квалерай чукур тавурбурухъ галаз хъсан тухун ва гъахълу хъун къадагъа ийизвач. Гъахъикъатдани, Аллагъдиз адалатлугур кланда”**

Адетдин лезги хизан

ЧИ ХИЗАНАР

Хазран КЪАСУМОВ

Гъар йисан 8-июлдиз чи уьлкведа хизандин, кланивилин ва вафалувилин югъ къейдзава. И юкьуз 25 йисалай виниз санал яшамаш хъайи, хуьр-квал, общество патал менфятлу крар ийизвай, веледар ахлакъ, низам авайбур яз тербияламышай, хуш рафтарвал, садвал, вафалувал авай хизанрив "Муьгъуббатдай ва вафалувилай" медалар вахкузва. Алай йисуз и наградадиз лайихлу хъайибурун арада Цийи Макъарин хуьрйя тир **Шагъабудин ва Ханум ШАБАТОВРИН** хизанни ава. Медални абурув суварин юкьуз "Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин Кьил Нариман **АБДУЛМУТАЛИБОВА** шад гьалара вахкана.

Н.Абдулмуталибова Шабатоврин хизандив медаль вахкузва

- Шагъабудин Нурдиновичан ва Ханум Мумадовнадин хизан районда ва адалай къеценери марифатлу, чешнелу, мугъманперес, ватанперес хизан яз чида. - лагъана Н.Абдулмуталибова. - И хизанда кланивилин, вафалувилин, бубайрилай инихъ амай хъсан адетри агъавалзава. За Шабатоврин хизандиз гьукуматдин члехи награда депутатрин Собранидин, администрациядин ва кьилди жуван патай риклин сидкъидай мубаракзава. Къуй и хизанда гьуьрмет-хатур, берекат мадни артух хъурай.

Шагъабудин ва Ханум Шабатоври члехи награда гунай гьукуматдиз риклин сидкъидай чухсагъул лагъана.

- Эгер къедавай йисуз низ чпин хизанриз ихътин медалар гана кланзаватла, тлалаба за гъабурвай гьар юкьуз къевез, чи хизанда яшамаш хъун, чи хизан гьикл яшамаш жезватла, гьихътин рафтарвал аватла чирун, атай касдизни къулай жеда, азани, - вичиз хас тир зарафат-хуьруьнвиди лагъана Ш. Шабатова. - Чи хизанда, квалел мугъман авачир югъ жезвайди туш. Лугъуда хьи, мугъман галачир квалелин гъаятдиз векъ акъатда. Заз жуван гъаятда векъ хъана кландач.

- Ханум вах, медаль мубаракрай, Шагъабудинахъ галаз 42 йисуз санал яшамаш хъунай, адан туьнт къилих, амалар, хесетар эхунай вун мадни члехи награда гуниз лайихлу я, - гъа чпиз хас тир зарафатдин къайдада мубаракна зани.

- Дуьз я, дуст кас, дуьз я, - рахана а патяхъай Ш.Шабатов, - зи вири

гъунарар, дамахар Ханумалди я.

Шагъабудин ва Ханум Шабатоврин хизан, чна винидихъ лагъайвал, хуьре, районда, адалайни яргъара гъафбуруз хъсандиз таниш я. Шагъабудин Нурдиновичаз тиебиатди неинки хъсан буй-бухах, ачух рикл, ширин мез, гьакл са шумуд патяхъай илгъамдин пайни ганва. Гьеле школада 6-класда клелзавай аял яз ада газетриз макъалаяр хъиз эгечинай. Гъа йисалай ада къелем гьилляй вегьенач. Хуьруьн юкьван школа, 1981-йисуз Азово-Черноморский хуьруьн майишатдин механизациядин институт акъалтарай Ш.Шабатова хейлин йисара хуьруьн "Зардиянский" совхозда автомеханиквиле, тракторрин бригададин бригадирвиле ва кьилин инженервиле кваллахна. И йисара райондин ва республикадин газетрихъни журналрихъ галаз авай адан алакъа мадни сихди, бегьерлуди хъана. Шагъабудин

къазран".

Заз Ш. Шабатоваз къазар авачирди чизвай, и кар за адан рикел хкана.

- Валлагъ, дуст кас, зи холодильникъда 10-15 кило къедавай къаз ава, кланзавайди тлуьн-хъунал рикл алай гадаяр я, - жаваб гана ада.

Югъ нянихъ элкъвена. Зун квалелин (Эминхуьруьз) хъфидайла, зи хуьруьнвиар тир Русланни Мугъудин заз рекъин юлдашар хъана. Хуьруьз агакъдайла, зи рикел Ш. Шабатова къазракай авур ихтилат хтана.

Чун Макъарал рекъе гьатна. Шагъабудин гьиле пакетни аваз (хуьруьн поселенидин кьил Магьидин Жамиев хайи йикъан мярекатдиз тухузвай къаз авай) гъаятдай экъечизвай. "Ханум, им зи медин кар хъана, ма, хутахна къазни кутуна, са хинклар ая", - лагъана Шагъабудина.

Къазран "эхир" чна авунай, Ханум ваха авур хинкларни чаз ширин хъанай.

Ш.Шабатова 1972-йисан 26-мартдиз Ханум Мумадовнадихъ галаз рикел, сирер сад авуна.

Шаирди вичин уьмуьрдин юлдашдиз "Аллагъди гайиди" поэма бахшна, ам 2002-йисуз Махачкъалада "Мавел" издательствода кьилдин ктаб яз акъатна. Поэма "Зи гьунарар, алакьунар язва дустар папалди" гафарилай башламыш жезва. Поэмада Шагъабудин Нурдиновичаз уьмуьрдин юлдаш Ханум Мумадовна куьчедай жагъай манатни вичив вахкудай, четин йикъар дурум гана алудай, гьуьлел, квалел, хуьрел клусни леке гьун тавур, кесиб квалелин квал лугъудай, вичив рахай аялдици хуш жаваб гудай, квалелин атай мугъманарни уьзгъдиз рекъе хутадай, сал-бустан цуьк акъатай багъ хъиз туйкьуззавай, чарадахъни вичиндахъ хъиз гьам-хажалат члугъвайди дигьегъли, кайвани яз акъазва. Поэмада, гьакъикъатдани, Ш. Шабатова дуьньядин цуькверикай са цуьк тир дигьегълидин, кайванидин, дидедин гьурчег, къешенг, регимлу, баркаллу къамат яратмишнава.

Шагъабудин Нурдиновичаз ва Ханум Мумадовнадиз ферли 4 гадади ва 8 хтулди мадни еке илгъам, риклин шадвал, уьмуьрдал къарувал гузва.

Шабатоврин хизандикай гъафрахаз, хъиз жеда. Гъаф кракваллахра абур чешне я.

... Вири авай рехъни уьлчуь хъана заз,

Гъавилляни Аллагъдини гана заз, - хъизва Ш.Шабатова.

Жуван яр-дуст, къелемдин стха, шаир Шагъабудин Шабатовакай, адан марифатлу хизандикай кхъенвай макъала заз Майрудин Бабаханован шиирдин цлараралди куьтягъиз кланзава.

**Нагагъ четин хъайитла кезе,
Гъат хъайитла клевера,
Гъазур кас я куьмекдиз къевез,
Шабатоваз звера.**

**Герек ятла дуст ва арха,
Лав атадмир хуьрера,
Макъаз алад, Нурдинан хва
Шабатоваз звера.**

Вуч алава хъжеда къван? Инал чун адетдин лезги хизандикай рахана. Ихътин хизанар Лезгистанда гъаф хуьрай!

Цуд лагъай аял

Али-Буба ЭМИРСУЛТАНОВ

2007-йисуз Дагъустандин Президентди къабудай къанундин бинедаллаз, хизанда цуд лагъай аял ва адалай къулухъ аялар хъайитла, гьар сеферда 300 агъзур манатдин пишкеш гузва.

И мукъвара Докъузпара райондин Мискискарин хуьре яшамаш жезвай Идир ва Зуьгьре Абасагъаеврин хизанда цуд лагъай аял хъана. Райондин кьилин заместитель Адил Шагъвердиев, УСЗН-дин начальник Эсед Арабов ва анин пешекар Назлухан Мирзабегова игит хизандиз мугъман хъана. Квалелин атанвай муштулух мубаракдайла къулухъ абуру Абасагъаеврин хизандив пишкешдин 300 агъзур манат вахкана.

Малум тирвал, Идирани Зуьгьредиди чпин рикел садна 17 йис алатнава. Цуд веледикай члехиди тир 16 йис хъанвай Тарлана школа акъалтарнава.

Медалар вахкана

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

14-июлдиз Докъузпара райондин КЦСОН-дин (Комплексный центр социального обслуживания населения) идарада "Кланивилляй ва вафалувилай" медалар вахкунин мярекат шад гьалара кьиле фена.

Мярекатда райондин УСЗН-дин начальник Эсед Арабова, КЦСОН-дин директор Халид Рамазанова, Миграгъ хуьруьн администрациядин кьил Фазир Абдуллаева ва масабур иштиракна.

"Кланивилляй ва вафалувилай" медалар и йисуз чи райондай къве хизанди къачуна: Миграгъай тир Гуьлбуба ва Угълангерек Касимоври ва Каракуьреда тир Илмет ва Имарат Медетоври. Медалрихъ галаз санал абурув УСЗН-дин начальникди грамотаярни вахкана.

Мярекатдин вахтунда Э.Арабова кватл хъанвайбуруз Хизандин, кланивилин ва вафалувилин сувар мубаракна, виридаз мягъкем сагъламвал, яргъи уьмуьр, хушбахвал ва абадвал тлалабна.

* * *

Алван РАМАЗАНОВА

Къурагърин хуьрйя тир **МАЛЛАЕВ Тажидин** ва адан хизан чин тийидай кас чи районда бажагъат жеда.

Тажидинани Маяханум Маллаеври чпин хизан кутуна 58 йис жезва. Абурухъ 5 велед, 16 хтул, 11 птул ава. Абурун хизан районгъглирин арада гьуьрмет къазанмишнавайбурукай сад я, чпин аялар абуру обществодиз вафалуьр яз тербияламышнава.

Россиядин Федерацияда 8-июль хизандин, кланивилин ва вафалувилин югъ яз къейдзава. 25 йисалай виниз санал яшамаш хъайи уьмуьрдин юлдашриз, чпин аялар обществодиз вафалуьр яз вердишарайбуруз и юкьуз кланивилинни вафалувилин медалар гун къетнава.

Гъа ик, чи районгъглияр тир Тажидин ва Маяханум Маллаеврин РД-дин зегъметдин ва яшайишдин рекъай вилик тухудай министр М.Баглиеван къул алаз грамота ва медалар "Къурагъ район" муниципальный тешкилатдин администрациядин кьилин заместитель Эльмира Исаевади вахкана.

Э.Исаевади Маллаеврин райондин руководстводин патай наградаяр мубаракна. Хизандин кьил Тажидин Маллаева РФ-дин Президент В.Путиназ ва РД-дин Кьил Р.Абдулатиповаз чеб агъмишунай чухсагъул лагъана.

Гуржистанда пуд югъ

Бикеханум АЛИБЕГОВА

ИМУКЪВАРА Бакуда яшамыш жезвай зи дуст шаир, публицист **Азада ГЪУСЕЙНОВАДИН** 50 йисан юбилей эвела къадим Дербентда тухвана. Сифте къеледиз сейр авуна, ахпа шегъердин библиотекадин залда театррин векилар, шегъердин ашукъар, шаирар,

гуржийрин, азербайжанрин ва Дагъустандин халкъарин хуьрекри чи суфра безетмишна. Ина лезгийр, аварар пара ава. Рутулар, цџахуарни яшамыш жезва. Дербентдаини иниз са свас гъанвай.

Пакадин юкъуз Азададин бубайрин хуьрууз сейрна. Автобусда, микрофон кутуна, Азадади вичин ширир хуралай кџелиз хъана. Ахпа нубат адан чџалариз манияр язавай артистрал атана. Зи

Са юкъуз чун Тифлидизни атана. Юкъвай дили Куьр вацџ йигиндиз физва. Вацџун къвалал тик къаябрал къенин аямдин кџвалер хкаж хъанва. Ина яшамыш жезвай халкъдин артист, режиссер Али Исаев - Аварскийдин патав заз мугъманвиле физ кџанзавай, гъаки маса чидай лезгийрин патавни, амма гъяд югъ тир ва чазни артух вахт авачир. Маса сеферда фида лагъана за жува-жуваз.

Къугъне Тифлидин чинриз килигдайла, зи рикџел дидеди алукидай къацу рангунин Тифлиддин жигетар хтана. Къе а жигетар акъудзамач, я захъ дидени амач...

Зи фикир инин базарди вичел желбна. Чи Махачкъалада ахътин аманатрин къилдин са еке базар вучиз авачтџа заз чидач.

Тифлидса чи межлис Азербайжандин писатель, общественный деятель, полковник Мирза Фатали Ахундован музейда тешкилна. Гуржи хинкџал дадмишна, гуржи кофе хъвана, чун цуькведа авай багъларин, бустанрин юкъвай къулухъди хтана. Анин халкъ хъсандиз яшамыш жезва. Суьрсетрихъ ери ава, гъа са вахтунда ужзунни тир Бакудила, Махачкъаладила. Али Исаева лагъайвал, къуьнер хкажна, лезгийри, гуржийри тамамарзавай "Лезгинкадиз", гъайиф хъи, тамашиз хъанач, адахъ вил галамаз хтана. Тифлис сирлу са вилаят хъиз аквадай заз. Къисмет хъайитџа, зун а дериндавай сирерни чириз акъатда аниз. ИншаАллагъ.

Дербентдин библиотекадин залда

журналистар ва масабур кџватџ хъана. Межлис РФ-дин журналистрин Союздин член, шаир **Тагъир САЛЕГЪА** тухвана. Иниз Бакудай тџвар-ван авай артистар атанвай. Абуру Азададин чџалариз манияр яна. Адан юлдашдин баде лезги я. Чи адетрал, къилихрал адан рикџ ала. Ахпа са гъафтедила Азада ханум вичин диде-бубадин ватандиз - Гуржистандин Манреули райондин Садыхли хуьрууз фена. Ада зазни вичин ерийриз тамашиз атун теклифна. Чун гуьзел шегъре рекъерай фена, чкадал агакъна. Манреули райондин центр я. Фидай рекъерай аквазвайбур эрмени, гуржи ва азербайжан хуьрер тир. Виридан салара парникар авай. Ина гатфар фад алуьнавай. Машмашдинни бадамдин тарари бачџах хъана цуьк акъуднавай. Чиже-рини хуьруун нуькџверни, тарарилай элкъевез, назик манияр язавай. Пара мублагъ, рикџиз чими чкаяр тир. Аквар гъаларай, халкъ анжах хуьруун майишатдал машгъул я, хеб-мални хуьзва. Меркезда чун шегъердин азербайжан халкъдин медениятдин векилри къаршиламишна. Еке тавханада шадвилерин еке межлис къурмишна. Нянихъ багъа ресторанда

рикџел жув са чџавуз агитбригададиквай вахтар хтана. Чи районда и декъикъаяр лап масанбур тир. Муьжюьдра гъаждал фенвай Азадади вичин хуьре игъсан гана. Чун Манреулидин нисидин базардиз фена. Инсанрин чинар кџубанбур, секин къилихринбур тир.

Тифлидса гатфар

Къез чидани?

Вулканар ва инсаният

Гъазурайди - Ирина МУРАДХАНОВА

Вири санлай къачурла, дуьньядин винел 2,5 агъзур вулканар ала, абурукай тарихдин 3500 йисан девирда винел акъатайбурун къадар 959 - дав агакънава (абурукай 811-чили винел ва 148-цин кџаник).

Вулканри чпикай мукъвал-мукъвал хабар гузвай чкайрир акатзава:

- 1) Индонезия (тарихдин и девирда "уях хъайи" вулканрин 17,3%);
- 2) Япония, Рюкю-Кюсю, Волкано-Нампо, Марианский ва Тайвань островар - 10,4%;
- 3) Аляска ва Алеутский островар - 10,45%;
- 4) Перу, Боливия, Чили - 6,9%;
- 5) Россиядин Курилрин островар - 6,7%.

Вулканриз мукъвал тир регионра яшамыш жезвай агъалийрин къадар 360 миллион касдив агакъзава. Юкъван гъисабдалди, йисан къене 50-дав агакъна вулканар винел акъатзава.

Вулканар винел акъатуни инсаниятдиз еке зиянар гузва.

Вулканар себеб яз агъзурралди инсанар телеф ва яшамыш жезвай ерийрай масанриз куьч хъуниз мажбур жезва. Месела, Пинатубо (Филиппины) вулкан себеб яз 1991-йисуз 200 кас телеф ва 200 агъзур кас масанриз куьч хъана.

Зиянрилай гъейри вулканрикай хийирни ава. Месела, хкахънавай вулкандин кратерда еке Параболический радиотелескопар эцигзава. Вулканрин кратерар яд хуьдай чанриз элкъурзава. Яд аниз марфар къвадай сезондиз кџватџ жезва. Вулкандин руьхъ эцигунардай материалар гъазурун патални ишлемеишзава.

Дуьньядин халкъарин хуьрекар

Гедлибже

Гедлибже кабардин халкъдин хуьрекрикай я. Ам фад гъазуриз жедай, гъаф тџамлу хуьрек я. Адаз тџамлувал иллаки къилди гъазурзавай соусди гузва. Ам жуьреба-жуьре тегъерра гъазуриз жеда: бязибуру адак некџедин чарар гъаф кутазава, тџимил кутуртџани, тџамлувал квахъдач. Амма, адет яз, гедлибже верч, некџедин чарар ва къилин чичџек кваз гъазурда. Гъаф къадар рецептра чичџек тагъламишун меслятзава. Амма чна куь фикирдиз гъизвай рецепт са тџимил маса жуьрединди я.

Гъа икџ лазим къведай продуктар:

- верч 800 гр ;
- пуд къил чичџек;
- къеве къил серџ;
- некџедин чарар-200 мл.,
- набататдин ягълу-30 мл.,
- къел;
- са чайдин тџуруна авай карри;
- регъвенвай яру истивут;
- къацу хъчар-20 гр.

Гъазурун:

Вечрен якџун кџусар, къел яна, ягълавда чџемни цана, 30 декъикъада къван яваш цџал, парда ргада. Чичџек куьткъуьнна хъиз, чџемеда тагъламишда. Куьлуь авунвай сергни вегъеда. Яру жедалди тагъламышайдалай къулуьхъ, пюре жедайвал, чичџек блендерда куьлуь хъийида.

Чичџекдин пюредин, къаришмадиз, некџедин чарар, къел, карри, регъвенвай яру истивут вегъена хкуьрда. Винелай куьткъуьннавай хъчарни кџахда. И къаришма ягълавдиз акъудда, я туш хъи катулдиз ва, винелай 100 мл. яд, тахъайтџа, шурпа цана, хкуьрда. Гъа икџ, соус гъазур жеда.

Гъазур хъанвай верч соусдик акадарда ва 10-15 декъикъада яваш цџал, пардал рган хъийида.

Гъазурайди - Жамиля ГЪАСАНОВА.

Прагадай медаль гваз

Малум тирвал, 2014-йисан июндин эхирра Прагада ветеранрин арада дзюдодай Европадин чемпионат кыле фена. Гьужетра 800-далай виниз спортсменри иштиракна. Россиядин командади сад лагьай чка кьуна. Шад жедай карам я хьи, Россиядин дзюдоистрин арада чи ватандаш, Европадин буьруьнждин приз къазанмишиз алакьай **Назир Мегьамедрасуловни** авай. ФЛНКАдин къуллугъчиар чпин офисда спортсмендихъ галаз гуьруьшмиш хьана. Агдадихъ чна абурун арада кыле фейи суьгьбет гузва.

Назир Мегьамедрасулов

пионатдиз тамамвилелди гьазур жедай мумкинвал гузвачир. Гьа и спортцентрада зун Россиядин ва дуьньядин чемпионрихъ галазни машгьул жезва. ИкI, ихьтин тренировкайра са сеферда зи метIен дамара акъаж хьуникди Россиядин чемпионатдизни кутугайвал гьазур жез алакьна.

▪ Спорт ви асул кIвалах яни?

- За спортдин рекьяй чирвилер къачунватIани, ам зи асул кеспи туш. За эцигунрин хиле кIвалахзава.

▪ КIвалахдикай азад вахт гьикI акъудзава?

- Зи вири вахт кIвалахдал, тренировкайра акъатзава. Азад декьикъяяр хизандихъ, ярар-дустарихъ, багърийрихъ галаз акъудзава, шегьердилай кьерехда ва я дачада тIебиатдал чуьлда сейр авун тешкилзава.

▪ Жуван эхиримжи женгиникай ихтилат авуртIа жедали?

- Дзюдодай ветеранрин арада Европадин чемпионат 26-29-июндиз Чехиядин меркез Прагада "Спартак" аренада тухузвай. 800-лай виниз спортсменрин

арада къати женгер кыле фена, Европадин хейлин чемпионат кумукьна. Им, международный майдандиз зи къвед лагьай сефер тир. МетIен дамара тамамвилелди хьсан тахьанвайвилай за сифте кыляй вини дережадин нетижадик умуд кутунвачир, амма вири къуват эцигун фикирдиз къачунвай. ИкI, зун буьруьнждин медалдиз лайихлу хьана.

▪ Мукьвара гьихьтин акъажунар гуьзлемишзава?

- Алай вахтунда эрчи кIвачин метIен дамара сагьламарзава, ахпа Испаниядин Малага шегьерда 25-27-сентябрдиз дзюдодай ветеранрин арада кыле тухудай дуьньядин чемпионатда иштиракда.

▪ Жувакай куьруь суьгьбет авунатIа, кIандай.

- Зун хизанни галаз Москвада яшамыш жезва. Къве аял тербияламышзава. Мумкинвал хьайила, кIвалахдин рекьяй лазим атайла, Дагьустанда жезва. Алатай йисуз къве гьафтеда гьана хьана.

▪ Къасумхурел ачух тарсар тухун пландик кутуначирни?

- Ана дзюдодайни самбодай школа ачухайла, за тренерриз кумькар ганай. ГьакIни Къурагь райондин спортдин лагердани зун руководитель хьанай. Ибуруз ачух тарсар лугьуз жеда.

▪ Тренировкай гьикI кыле физва?

- Самбо-70 клубда гьафтеда пуд сеферда, кIвалахдилай фейи-хтай чкаяр акъатайла, гьафтеда 2 сеферда жув тренировкайра лигмарзава. Чна ветеранрин тренер Сальников Виталийдин гьилик чирвилер къачузза. Ада вичини акъажуна иштиракзавайди я.

Назир, чна вун дуьньядин чемпионатдай къизилдин медалдин сагьиб хьана хтун гуьзлемишзава.

Дуьньядин чемпионатдиз гьазур жезва!

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

И йикъара чав шад хабар агакьна: 6-виюлдиз Москвадин областдин Дзержинск шегьерда азаддиз кьуршахар кьунин спортдай уstad ветеранрин арада кыле фейи Россиядин Федерациядин чемпионатда чи ватангьли **Къариб АШУРАЛИЕВАКАЙ** къвед лагьай сеферда РФ-дин чемпион хьана. Мубаракрай!

Шарвилидин халис неве, спортдин мастервиле кандидат, РД-дин физический культурадин лайихлу работник, Ахцегь А.Гъаниеван тIварунихъ галай ДЮСШ-дин тренер Ашуралиев Къариб Ферзалиевича, вичин 65 йисан яшдизни килиг тавуна, чи машгьур пагьливан, вичин имид хва Руслан Ашуралиеван рехъ лайихлудаказ даварзава, баркалла!

76 килограмм заланвал авай ветеранди пагьливанрин арада вичел гьалтай 3 бягьсинани тамам викIегьвал къалурна, РФ-дин чемпионвилдин титул къазанмишуналди адаз дуьньядин чемпионатдин акъажуна иштиракдай мумкинвал хьанва.

- Гила 22-28-августдиз Сербияда кыле фидай дуьньядин чемпионатдиз чун рикIивай гьазур жезва. Дирибаш, азаддиз кьуршахар кьунин спортдин саки вири сирер чизвай Къариб муаллим дуьньядин чемпионатдайни къизилдин медаль гваз хкведайдахъ чун инанмиш я, - лугьуз-ва ветерандин жегьил тренер, азаддиз кьуршахар кьунай РФ-дин спортдин мастер, Гъаниеван тIварунихъ галай ДЮСШ-дин директор Марсель Гъажиева.

- Яшлу кылихъ пешекар спортдин гьасиррал эхкьечунин себеп спортдал машгьул чи жегьилриз гьакIан кьуру гафаралди ваъ, хсуси чешнедалди тарс гун, абурук пагьливанвилдин руьгь кутун хьана. Ихтилат кватай чкадал заз Марсель Гъажиеваз, чакъ инанмиш тир, алакьдай кумькарзавай ярар-дустариз ва, гьелбетда, уьлквединни дуьньядин дережайрин чIехи акъажуна иштиракдай мумкинвал гузвай райондин руководстводиз, вири лезги халкъдиз чухсагьул лугьуз кIанзава. Абурун умудар кылизи акъудун жегьил пагьливанриз рехъ къалурун патал жуван руьгьдинни бедендин вири къуватар тупламышуналди Дуьньядин чемпионвилдин дережа къачуниз зун гила мажбур я, - лугьузза Къариб Ферзалиевича.

Къейдин, чемпион кIаршиламишиз райондин сергьятдал 11-июлдиз кыле райадминистрациядин кылин заместитель Сердер Моллалиев, райондин агьсакалрин Советдин председатель Къеземет Къеземетов, "Сельсовет Ахтынский" СП-дин кылин заместитель Къардаш Гъажиев аваз Гъаниеван тIварунихъ галай ДЮСШ-дин коллектив, пагьливандин ярар-дустар, мукьва-кылияр, спортдал рикI алай пара маса инсанар атанвай. Хвашбешринни хуш тебрикрин чими гуьруьш пагьливандиз рикIел аламукьдай савкъатар гуналди, тIуьн-хьунралдини шадвилералди давам хьана.

Дуьньядин чемпионатдин гьакьиндай...

Бразилияда футболдай кыле фейи дуьньядин чемпионатдин финалдин кьугьуникай дуьньядин СМИ-рин кьейдер.

Аргентинадин футболдин хьанавай командадиз дуьньядин чемпионатдин финалда эхирдалди гьужумдин къуват бес хьанач, къисмет гьалзавай декьикъада адан руководитель Лионель Мессиди вичин вирдалайни хьсан ерияр, дирибашвал къалурнач, - кьейдзава ИТАР-ТАСС-ди. Бразилияда акъалтI хьайи турнирдин нетижайриз баянар гуналди Европадин СМИ-рини и фикирдин тереф хуьзва. Аргентина дуьньядин чемпионатдин финалда алава вахтунда Германиядиз 0:1 гьисабралди кумукьна. Кьугьунин алава вахтунда 113-декьикъада Марио Гетцеди тек са туп яна.

- Дуьньядин чемпионатдин къуд лагьай титул къачун патал Германиядин хьанавай командадиз 120 декьикъа вахт лазим къевезвай, - кхьиз-ва Испаниядин печатда. Команда зегьмет чIугуниз мажбур хьана, амма эхиримжи кьетIи гаф икьван чIавалди дуьньядин чемпионатдин майданда лап тIимил пайда жез хьайи Гетцеди лагьана. Аргентинадин командадихъ ихтибарлу защитник ава, амма гьужумда адаз къуват бес хьанач.

- Финалдин кьугьун гуж акъалтайди, дуьм-дуьзди ва фикир желбдайд хьана, - гьисабзава Испаниядин AS.-ди. - Аргентинадин команда немсериндалай пис тушир, адахъ туп ядай хьсан декьикъаяр авай, амма Месси майдандал аквазвачир. Италиядин Corriere dello Sport газетдини и фикирдин тереф хуьзва. "Бразилияда дуьньядин чемпионатдин къисмет Марио Гетцеди гьална. Тамашуниз лайихлу акъалтIай гужлу кьугьунра Германия, Лионель Мессидин гьерекартIилай аслу хьайи Аргентинадин командадин винел гьалиб хьуналди акъалтIна. ИкI, эхиримжи нетижада дуьньядин чемпионатдин титул алемдин вирдалайни къуватлу командади къачуна. И сиягь яргьалди давамариз, абурун делилар кьейд ийиз жеда. ИкI, Германиядин хьанавай команда дуьньядин чемпионвилдин къуд лагьай титулдиз лайихлу хьана. Аргентина пишкешар гвачиз, амма кыллине кьуна хьфена.

Кьугьунрин вилик...

Калининграддин "Балтикадихъ" галаз футболдин милли лигадин (ФНЛ) къвед лагьай турдин кьугьун башламышдалди са шумуд йикъан вилик "Анжидин" спортсменар ва тренерин штаб командадин болельщикрихъ галаз гуьруьшмиш хьана.

Анал Дагьустандин клубдин кылин тренер Сергей Ташуева абуру мукьвал вахтара команда хьсан нетижаяр къазанмишуналди кьугьвадайдахъ умудлу авунай.

Амма калининградвийрихъ галаз хьайи акъажунри "Анжидихъ" гьелелиг са тайин жуьредин кьугьун авачирди къалурна. Гьавилай нетижаярни авач. Алатай гуьруьшда "Сахалиндин" командадиз ягьай са туп премьер-лигадиз эхкьечунин везифа вилик эцигнавай командадиз хьсан къимет яз гьисабиз жедач. Кьугьун башламышдайла гьилий акъатай очкойри сезондин финишда чпикай хабар гуда. Гьайиф хьи, алатай йисан мисалди чун и кардихъ инанмишарна.

Кьугьунин сифте кыляй майдандин иесияр аквадайвал дирибашдиз кьугьвазвайтIани, Махачкъаладин "Анжидинни" "Балтикадин" гуьруьш 0:0 гьисабдалди акъалтIна.

Кылин тренерди кьейд авурвал, адан команда фикир желбдайвал кьугьун тавунин себеп къвед лагьай турда ятурдин дамаррал таб акъалтунин нетижада Илья Максимов маса спортсмендалди звез авун хьана. Идалай гуьгуьниз кьугьун пайгардикай жатна. Гьевеслувал, гьалибвал къазанмишиз кIан хьун винел акъалтIна.

Чин гьазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА.

Шак физвайбур кьунва

СКР-дин силисдин Кьилин управлени-дин силисчийри Москвадин метрода хьайи авариядихь галаз алакьалу яз кьарагьарнавай уголовный делодай шак физвай кьве кас кьунва, идакай ведомстводин пресс-службади хабар гузва.

Абур "Московский метрополитен" ГУП-дин рекьерин мастер Валерий Башкатовни адан кумекчи Юрий Гордов я. Силисдин фикирдалди, алай йисан майдин эхирра кардик кутур цийи участок тир "Парк Победы" - "Славянский бульвар" станцийрин арада стрелкаяр эцигунив абур кьайгьусуздаказ эгечина. Кьунвайбуру, эцигунин кьвалахар кьиле тухунилай гьейри, абурал гуьзчивални тухузвайди тир.

Силисдин делилралди, стрелкайрин механизм адетдин 3 миллиметр алай симиналди кутуннавай, ам кьатI хьана. Нетижада 15 - июлдин экуьнахь поезд рельсерилай алатуниқди 22 кас кьена ва 150-дал хирер хьана.

Шак физвайбурувай силис кьунва ва мукьвара абурун хиве тахсиркарвал твада. Идалайни гьейри, СКР-дихь и мусибатдин дуьшуьш арадал атуниин себебкарар хьайи, жергедин работникрилай эгечина чьехи кьул-лугьчийрилай жечина, вири жавабдарвилиз члугвадай фикир ава.

Израиль рази хьана, ХАМАС - ваъ

Израилдин гьукуматди Газа секторда гьулле гун акьвазарунал рази тирдакай малумарна. Идакай, чкадин радиодал асаслу яз, Agence France-Presse изданиди хабар гузва. Ихьтин кьарар кьабулун Египетди теклифна. Египетдин властри фикирзавайвал, Израилдин Палестинадин боевикри кьуратдал, гьулле, гьавада кьиле физвай дьаведин гьерекатар акьвазарда.

Израиль и теклиф кьабулун патал веревирдер авунал рази хьана. Амма ХАМАС-дин векилри, Палестинадин интересар хуьн тавунмаз, чпи и кьарардал кьул члугван тий-идайдакай малумарна. Палестинадин яракьлу дестейри меслятдал атуниин кьарар гьеле кьабулнаватлани, Израилдин оборонадин армияди Газада кьиле тухузвай военный гьерекатар 15-июлдин сятдин 10-далай акьвазарнава.

Малум тирвал, Израилди 7-июлдилай "Ацахь тийидай кьеле" твар алай операция кьиле тухузва. И операциядин метлеб Газадай Израилдин шегьерар ракетрай ягун акьвазарун я. Эхиримжи 10 йикьан кьене Израилдин авиацияди Газадин 1500 чка ракетрай яна, алава яз, Израилдин гьукуматди чеб чилин винел тухудай операцириз гьазур жезвайдакайни малумарна. И зулумат-

дин йикьара Палестинадин анклавда саки 200 кас телеф ва 1500-дални хирер хьанвай-дакай хабар гузва.

Украинади, Польшади, Литвади саналди тир бригада тешкилда

Украинадини, Польшадини Литвади мукьвал вахтара саналди тир военный бригада арадал гьидай кьарар кьабулнава, идакай "РБК- Украина" изданиди хабар гузва. И месэла Украинадин президент Петр Порошенкодини Польшадин премьер-министр Дональд Туска 14 -июлди телефондай кьиле фейи суьгьбетда веревирдна.

"Президентдини премьер-министрди "УкрПолЛитБриг" твар алаз пуд уьлкведин саналди тир военный бригада тешкилуниз еке фикир гана. Кьилди кьачуртIа, абур и кьарардал мукьвара кьулар члугвадай меслятдал атана", - кьейдна Украинадин президентдин пресс-службади.

РагьакИдай патан политикри Итилиядик тахсир кутуна

Москвадин аксина кьабулнавай санкцириз аксивалзава лугьуз, РагьакИдай патан политикри Италиядик тахсирар кутазава, идакай The Financial Times изданиди хабар гузва.

Изданидин делилралди, и кьетIи линиядин "кьармахра" Европада Россиядин вилридалайни чьехи бизнес-амадаг тир Германия гьатнавай. Амма Ангела Меркелалай мукьвара чпин МИД-да Россиядиз кьетИ-даказ акси экьечIзавай кьуватар явашариз алакьна, кьхизва газетди. Гила лагьайтIа, Москвадиз акси яз кьабулнавай санкцириз ЕС-да председателвалзавай Рим акси экьечIнава.

Амма Италияда ЕС-да векилвалзавай Стефано Санниноди и хабар инкарна. Адан гафаралди, Италиядин премьер Маттео Ренциди чебни Франциядинни Германиядин фикиррихь галаз рейсад тирдахь Меркель инанмишарна: санкцияр герек я, амма абур яваш-яваш кьуватда тун лазим я.

Европада чьехивилел гьалтайла Россиядин кьвед лагьай чкадал алай алишверишдин амадаг тир Италияди алатай йисуз Россиядихь галаз сада-садаз метягьар (товарар) гунай 30 миллиард евро кьазанжи кьазанмишна. Россиядиз акси санкцияр кьуватда туни Италиядин экономикадиз саки 10

миллиард евродин зарар гана. Клан хьайитIа, санкцириз жаваб яз, Россиядихь Италиядин карчийриз акси гьерекатар кьиле тухудай мумкинвални ава.

Сурайни Ватан хуьз эвер гузва

Америкадин Пенсилвания штатдин властри, гьалатI хьана, 19 лагьай асирдин эхирра дидедиз хьайи 14 агьзур агьалидиз армиядин жергейриз эвер гузвай повесткаяр ре-кье туна, хабар гузва BBC News изданиди.

18-25 яшда авай вири итимар воинский учетда акьвазун США-да мажбури кар я. И кардикай кьил кьакьудай кас хьайитIа, еке жермеяр авун, гьатта дустагьда тунни мумкин тирдакай повесткайрани кьейднавай. Ихьтин манадин чарар, 1993-1997-йисара дидедиз хьайи жегьилрихь галаз сад хьиз, 1893-1897-йисара дуьньядал атай ксаризни ракурнавай. Амма а "рагьметлуйриз" чпиз а чарар акун, гьелбетда, кьисмет хьанач, абур фадлай агьа дуьньяда ава.

Агьалийрин воинский буржидин системадай жавабдар ведомстводи рагьметлуйрин багьрийривай багьишламишун тIалабна ва гьалатI туйкьур хьувунвайдакай лагьана. Багьрийрин патай са жуьрединни гьерекатар кьиле тухунин лазимвал авачирдакай малумарна.

Гьа и штатдин агьали тир 73 йисан яшда авай Чак Хьюиди суьгьбет авурвал, адан чьехи буба Берт Хьюидин тIварцелни повестка атанвай. Б.Хьюи дуьньядин Сад лагьай дьаведин ветеран тир, ам 1995-йисуз 100 йисан яшда аваз рагьметдиз фена.

Азербайжан миллет русвагь авунай жерме

Москвадин Тверский судди Госдумадин депутат Владимир Жириновский азербайжан миллет русвагь авунай 100 миллион манатдин жерме авун патал вуганвай иск кьабулнава. Идакай РИА Новости изданидиз суддин пресс-секретарь Екатерина Котровади малумат гана.

"Намусни лайихлувал хуьн патал ганвай иск судди кьабулнава, гражданский делодай суд жедалди ийидай гьазурвал 31-июлди кьиле фида", - кьейдна ада.

Иск вуганвай ксар Садикь ва Элмира Мамедовар я. Абуру суддивай Жириновский вичи лагьай гафар кьулухь вахчуниз ва чпиз марифатдин жигьетдай зиян гунай гьардаз 50 миллион манат пул хгуниз мажбурун тIалабнава. ГьакIни и делодай жаваб гунал Госдумани желбнава, гьикI хьи, депутатди кутуг тавур гафар адан заседанидал лагьана эхир.

"Известия" газетди рикIел хкайвал, 11-мартдиз Владимир Жириновскийди ихьтин

Рекьемар

- Дишегьлидин рикI, итимдин рикIив гекьгайла, **20 процентдин** гьевчи я.
- Итимрихь галаз гекьгайтIа, дишегьлийрихь рикIин уьзуряр яргалди галуькач, амма галуькайла, гзаф четин гьалдиз акьатда.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 34,95 манат,
1 евро - 47,55 манат,

кьизил (1 гр) - 1515,00 манат,
гимшиш (1 гр) - 20,80 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Муса АГЬМЕДОВ

гафар лагьанай: "Килиг, Азербайжан вуч я? За урус чIалаз таржума ийида. Азер - Хазер денези- Каспий гьуьл, баджа - кьерех, яни Каспий гьуьлуьн кьерехда яшамиз жезвай инсанар, урус чIалалди - каспивиар (каспийцы). Бес каспивиар лугьудай миллет авани? Абур гьана яшамиз жезвай инсанар я".

Садикь Мамедова вич иск кьхьиниз куь мажбурунIа хиве кьуна. "За, азербайжан халкьдин векилди хьиз, иск вугана. Зун Россияда яшамиз жез 40 йисалайни гзаф вахт я. Жириновскийди лагьай гафар заз датIана кьехуьнзава. И кар эхиж жезмач", - кьейдна ада, амма компенсациядин кьадар гьикI тайинарнайди ятIа малумарна.

РикIел хкин, а чIавуз Жириновскийдин гафариз Азербайжандин "Современный Мусават" партиядин регьбер Хафиз Гьажиева ЛДПР-дин регьбердин яб атIуда лагьана кьурху гуналди жаваб хганай.

Аялар маса гана хьайи пул видеокьугьунриз харжна

КНР-дай тир официальнойдаказ эвленмиш тахьанвай гьуьлуьни папа чпин аялар маса гана, пул видеокьугьунриз харж хьувуна, Китайдин телевиденидин репортажда асаслу яз, Games in Asia сайтди хабар гузва.

Аялрин диде-буба тир А Хуэйни А Мэй 1990-йисуз дидедиз хьана. Абуруз аялар хьана кланзавачир, гьавилый сифте аял хьайила, абур шадни хьанач. Дидедин гафаралди, А Хуэяз чгаь аялдал пул харж ийиз клан хьанач, гьавилый ада Фуцзянь вилайтда аялар маса гунал машгьул жезвай ксариз гана, пул видеокьугьунрал машгьул хьуниз харжна. "Адаз видеокьугьунрикай гзаф хуш кьведа, ам Интернет-кафейра экуьналди амукьдай вахтарни жеда", - лагьана дишегьлиди.

Тахсиркарвиликай А Хуэян бубади малумарна. Алай вахтунда жегьил дидени буба кьунва. Суддин кьарар гуьзетзава. Аялар маса гунал машгьул ксариз Китайда кьини-кьин жаза гудай дуьшуьшар гзаф жезва.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Факс. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К. М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
З. БАБАЕВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.30

Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гьазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куьче, 6.

Тираж 7218

Макъалаяр редакцияди туькьур хьийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуничайрин хиле закондательстводал амал авунал гуьзчинвал авунин ва культурадин ирс хуьнин режяй РФ-дин Федеральний кьуллугьдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хьувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петрдин проспект, 61,
7-мертеба.

Гь - И лишандик квай материалар гьакъидихь чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
БИК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Гь

Мубаракрай!

Махачкъалада яшаминш жезвай хпезви
Абдидин уьмуьрдин юлдаш Зияфат МУМИНОВАДИЗ:

Лезги чилин юкьвал алай
Мегъарамдуьр - ери-бине.
Чи адетрал амалзавай
Укьвалин тарсар кьуна вине.

Бахтлу билет акьудна на,
Намусдикай арха кьуна.
Гележгедиз рехь ачухна,
Абидикай панагь кьуна.

Кьве вад хьанва уьмуьрдин
яш,
Лап рази я вун кьисметдал.
Чида ваз дуст, багъри,
юлдаш,
Шад я вун кье ви безьердал.

Кьадир хьана ваз
зегьметдин,
Веледриз дуьз меслят
гузвай.

Иеси я вун гьуьрметдин
Пара кьени крар тазвай.

ВИ 55 ЙИС ТЕБРИКЗАВАЙ
ХИЗАН, БАГЪРИЯР.

Са манидин кьисметдикай Авторар вуьжар я?

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Ватандашривайни, Интернет-дайни хабарар агакьайвал, ала-тай вацра Москвада чи машгур ватангъли, карчи, бизнесмен, Россиядин Федерациядин Федеральний Собранидин Федерациядин Советда Дагъустан Республикадин патай векил, финансринни промышленностдин "Нафта-Москва" дестедин, футболдин "Анжи" клубдин иеси Сулейман КЕРИМОВАН руш Гуьлнарадин мехьер кьиле фена. Россиядин машгур тележурналистар Андрей Малахов ва Ирина Чурикова тамадаяр тир ва уьлкведин лайихлу, баркаллу инсанри иштиракзавай шадвилдин мярекатдал Дагъустандин искусстводин, эстрададин гьетерихь галаз санал Россиядин твар-ван авай устадрини, гьа гьисабдай яз Россиядин халкъдин артист Филипп КИРКОВАНИ манияр лагьана. Кар алай месэлани ам я хьби, Киркорова лезги члалал мани лагьана.

И кардин патяхай Интернет-да разивалдай гьарай-звер акьатна. Мехьер акур ва манидихь яб акалай гьегилри суалар гуз гатунна: Дугьриданни, мани лугьузвайди Филипп яни? Манидин твар низ чида? Лезги манидин авторар вуьжар я?

Жавабрини чеб яргалди гуь-

злемишиз тунач. "Мани лугьуз-вайди Тарлан Мамедов я, Филиппа анжах сив ахьайиз акьалайди я". "Туш, мани гьа Филиппа лагьана". "Манидин твар чидач, амма кланивиликай я". "Манидин твар "Ашкьидин мани" тир", "Ваь, адан твар "Муьгьуббатдин лувар" я.

Кьурелди, суалар, жавабар мадни артух хьана, амма гьакьикъат садазни чизвачир. И кардал эхир эцигун, Россиядин машгур манидарди лезги члалал лагьай манидин авторар тайинарун ва клелзавайбуруз чирун лазим тир. Гьавилай чна са тлимил хьтин ахтармишунар кьиле тухвана ва тайинарни авуна. Манидин твар "Муьгьуббатдин лувараллаз" я. Члалар кьенвайди шаир Камалдин АГЪМЕДОВ, музыкадин авторни РФ-дин искусствойрин лайихлу деятель, композитор Ме-гьамед ГЪУЬСЕЙНОВ я.

"Муьгьуббатдин лувараллаз" мани лап чехи залрани лугьудай дережа авайди я. Ихьтин манияр чи композиторрихь ва шаиррихь гзаф ава, вучда, чи манидарар, музыкантар, композиторар абур уьлкведин эстрададин майданриз акьуддай мумкинвилерикай магьрум я. Чна К.Агьмедовазни М.Гьуьсейноваз чпин мани Филипп Киркорова лугьун мубаракзава. Кьуй гьа ихьтин вакьияр, лезги манияр маса халкъарин векилри лугьудай дуьшуьшар мадни хьурай.

Хабар це

КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА?
Хемисдиз, жуьмядиз, кишдиз, гьяддиз, ислендиз,
саласадиз, арбедиз? -
Шегьер, район, хур кьалур -
Жуван твар, фамилияни -
Талабзава атлана редакциядиз рахкурун.

Уважаемые абитуриенты!

Для вас в очередной раз наступает самая горячая пора!
Поэтому спешим сообщить, что ИННОВАЦИОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
объявляет набор на дневную и заочную форму обучения по направлениям подготовки:

- Экономика
- Государственное и муниципальное управление
- Социальная работа
- Прикладная математика и информатика
- Юриспруденция
- Психология

Абитуриенты, получившие по результатам 3-х ЕГЭ более 200 баллов, принимаются на дневную бюджетную форму обучения. Занятия проводят кандидаты и доктора наук из ведущих вузов. Для иногородних студентов предоставляется комфортабельное общежитие на территории студенческого городка.

тел.: 8(8722) 56-27-68 | Адрес приемной комиссии: г. Махачкала, пр. Насрутдинова, 80;
www.miuniver.ru; E-mail: miudag@mail.ru

Квез чидани?

Пешекардин мецелай

Аслан РУСТАМОВ

• Мегьуьн тарцин, ваклан клирийрин (облепиха), японский сафорардин чкалри бедендик квай шекердин кьадар кьайдадик кутада. Цикорийдин ва репейникдин (кьакьар) дувулри чларар, сарар, кикер мягькемарда, вилерин экв хьсанарда. Абурук табакьдин шейэр А, Е, С, В, В-2, В-6, В-9 витаминар, Омега-3, Омега-6, Омега-9 кислотаяр ва кремний гзаф ква.

• Ваклан клирийрин (облепиха) чкалри иммунитет хкажда, риклин кваллах хьсанарда, бедендик иви тимил хьанвайла, ам кьайдадик хкиз, иринламиш хьанвай (язва) хирер, остеопороз азарар сагьгариз куьмек гуда.

• Хьархьутарцин таза хилерин чкалрихь беденда авай йоддин кьадар ва нефесдин органар кьайдадик кутадай, гьакьини беденда авай жуьреба-жуьре паразитар (шарар ва мсб.) режидай ва щитовидный железардин азарар сагьгардай кьуват ава.

• Чуру шабалтрин таран чкалри риклин азарар, тромбофлебитар, фалуждин, варикоздин азарар сагьгариз ва бедендик квай холестерин тимилариз куьмек гуда.

• Цивелин тарцин чкалар куьлуь тварар акьатна, даклуна яру хьанвай (восполительные) азарар (маститы, циститы, кисты) сагьгардай кьуватлу антибиотик я.

Зияратчийриз куьмекна

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Малум тирвал, пак Рамазандин вацра Дагъустандин ДУМдин векилри Дербентдин цийи мисклиндиз (Агьасиеван куьчеда хкажнавай адаз жемьатди "Лацу мискин" лугьузва) Мегьамед пай-гьамбардин девирдилай пак ядигарар яз багдадаказ хуьзвай надир шейэр - Пайгьамбардин кьилин кьве члар ва мусурмандин машгур авур зурба алим Абдул Кьадир Гилянидин халат гьанва. Абуруз тамашиз, икрамиз гьар юкьуз кьуд патай агьзурдалай виниз зияратчийр кьезева.

И муькьвара, 9-июлдиз, аниз Ахцегь райондаини зияратчийрин

• Гьулчинтарцин, аморфдин, лимондин, чуру пинидин чкалар нервийр секинардай ва хьсан ахвар гьидай дарман я. Лимондин, чуру пинидин, чумалрин, мерейрин, малинадин тарарин чкалар ругур гьалимади иви хьсандиз кьери ийида.

• Ичинтарарин таза хилерин чкалри, жиклийрин ва инийрин тарарин дувулри, гьакьини пырейдин ва свинороядин дувулри дуркьунар, туькьул ва цварадин куркур кьумадикай ва куьлуь кьванерикай михь хьийида.

• Японский сафорардин ва "семиренко" сортунин ичин чкалри, квалле гьазурнавай ичерин сиркедин ва японский сафорардин майвадин ва цуькверин тьларарин настойкадин куьмекдалди остеохондрозар, артритар, юкьван тарцин грыжа ва жалгьайрин азарар сагьгар хьийида.

• Хьуьгьуьн вахтунда верхи тарцин чкалри, ширеди ва тьларари артритар, миозитар, иринламиш хьанвай хирер, подаградин, хамунин азарар сагьгариз куьмек гуда. Адак витамин С гзаф ква. И карди кларабар куьлуь-куьлуь хьуникай хуьда ва остеопороздин азарни сагьгарда.

• Хурмадин чкалри вилерин экв хуьниз куьмек гуда, гьакьини бедендик иви тимил хьунин, зобдин, риклин азарар сагьгарда. Адак витамин С, марганец, магний, цур, раь, йод, фосфор, кальций гзаф хьунин нетижада кларабар ва члахачлар куьлуь хьуникай хуьда.

са чехи десте фена. И суваб сиягьат Ахцегь районда "Ас-салам" газетдин редакциядин векилар тир Сулейман Гьажи Байрамова-ни Тажидин Гьажи Ашуралиева тешкилна. Абурун куьмекдалди игьтияж авай муьмин 250 касдиз кьацу пайдахар алай 7 "Газелдани" 20 гьвечли машиндаваз тешкиллудаказ фена хкведай ва гьа са вахтунда Дербентдин Кьирхлер пирерал дуьа ийидай мумкинвал хьана. Режьин вири харжияр хушуналди ахцегьвийр тир Нажмудин Ашуралиева, Гьажи Керемова, Руслан Сулейманова, Абдулнетиф Алиханова ва Шемсидин Агьаева чпин хивез кьачуна. Сагьрай, садакьаяр Ала-лагда кьабулрай!

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии 05 БВ за №0087440, выданный в 2003 г. Герейхановской СОШ Сулейман-Стальского района РД на имя АХМЕДОВА Абдулашима Эмильевича, считать недействительным.

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии Б за №0311190, выданный в 2003 г. Эминхюрской СОШ Сулейман-Стальского района РД на имя МАГОМЕДОВА Истама Миламудиновича, считать недействительным.

Продаются пчелы
1 рама тыс. руб.
Тел.: 8-988-204-50-23.